

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЦЕНТР ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА КИЇВЩИНИ»

НОВАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Збірник методичних матеріалів
з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти

Біла Церква
2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЦЕНТР ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА КИЇВЩИНИ»**

НОВАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

**Збірник методичних матеріалів
з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти**

Біла Церква
2021

*Рекомендовано до друку засіданням кафедри методики позакласної та позашкільної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді
(протокол № 8 від 11.12.2020 року)*

Редакційна колегія:

Тамара Нестерук, в.о. директора Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Людмила Шевченко – заступник директора з навчально-методичної роботи Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Інна Пахомова – завідувачка еколого-натуралістичного відділу Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Рецензенти:

Володимир Вербицький, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України

Новації позашкільної освіти / Зб. методичних матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. – Біла Церква : КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини», 2021. – 140 с.

У збірнику представлені педагогічні новації в галузі позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, що з'явилися у закладах позашкільної освіти України протягом останніх років.

Адресований педагогам закладів загальної середньої та позашкільної освіти, студентам закладів вищої освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції, відповідальність за достовірність наведених фактів у матеріалах несуть автори

ЗМІСТ

Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України	9
<i>Володимир Вербицький.</i> Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України у 2019/2020 навчальному році: Науково-освітній проєкт «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» Науково-освітній проєкт «Вчителі та учні досліджують явище цвітіння водойм в Україні» Науково-освітній проєкт «Генетична пам'ять годувальниці народу України» Європейська фенологічна кампанія в рамках програми GLOBE (Global Learning and Observations to Benefit the Environment) Еко-конкурс «Кліматичні краплі» з використанням мобільного додатка Всеукраїнська естафета «Стежками юннатівського руху» Національний етап XIII Міжнародного конкурсу еколого-оздоровчої спрямованості «Метелики – німий шедевр природи» Олімпіада випускного шкільного дослідництва (учнівських дослідницьких проєктів) Всеукраїнський турнір юних біологів «NEOBIO» Навчально-методичне забезпечення Авторське право на твір Підготовка педагогічних кадрів нової генерації. Педагогічна онлайн-олімпіада для майбутніх здобувачів вищої освіти за спеціалізацією «Позашкільна освіта» Конкурс «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» Освіта впродовж життя «Школа виховника»	
Новації в позашкільній Вінницької області	18
<i>Ольга Драгомирецька, Ніна Шмаль.</i> Компетентнісний підхід – основа інноваційного розвитку закладу позашкільної освіти	
Новації в позашкільній Волинської області	28
<i>Валерій Потапчук, Світлана Сподарик.</i> Прекрасне у камені <i>Володимир Пишбельський.</i> Компостування як давня технологія збагачення ґрунту <i>Оксана Бірук.</i> Гурткова робота із дошкільниками як можливість виховання юного дослідника	
Новації в позашкільній Дніпропетровської області	31
<i>Юрій Педан.</i> Кураторство роботи закладів освіти за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти <i>Олена Четверикова.</i> Концепція безперервної екологічної освіти <i>Інна Майборода.</i> Обласний конкурс «Краще творче учнівське об'єднання еколого-натуралістичного профілю» <i>Вікторія Полога.</i> Проєкт «Впровадження інформаційно-комунікаційних	

технологій в процесі формування екологічної компететності вихованців гуртків еколого-натуралістичного профілю»

Тамара Олешкевич. Модель координаційно-методичної діяльності в закладі позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

Наталія Шепетуша, Тамара Олешкевич. Дитячий зоологічний виставково-дослідницький комплекс «Планета тварин»

Ольга Захарченко . Цикл віртуальних екскурсій «Мандруємо стежинами рідного краю»

Оксана Деркач. Інтерактивна тека-лепбук в позашкільному освітньому процесі

Антоніна Гаврилюк. Інноваційний цільовий проєкт «Водойма - перлина саду»

Наталія Пархоменко. Застосування відеоекскурсій на заняттях профільних гуртків

Оксана Деркач. Челендж #Дніпро_квітуче «Міні-город на підвіконні»

Катерина Кириченко, Юлія Мамотенко. Розвиток творчої особистості вихованців через реалізацію місцевих екологічних проєктів

Антоніна Гаврилюк,Оксана Кізенко. Віртуальна оглядова екскурсія в міжшкільному екологічному музеї дитячого екологічного центру – новація в освітньому процесі закладу

Олена Четверикова, Світлана Панченко. Галерея кімнатних рослин

Новації в позашкільній Донецької області..... 46

Ірина Лещенко, Наталія Шатух. Педагогічні новації Донецького обласного еколого-натуралістичного центру у вимірі сучасних викликів

Новації в позашкільній Житомирської області..... 50

Наталія Бордюг, Анна Якимчук, Олена Члек. Дистанційний підхід до проведення обласних масових заходів

Наталія Бордюг, Анна Якимчук. Використання соціальних мереж під час дистанційного навчання

Новації в позашкільній Закарпатської області..... 52

Олександр Геревич, Василь Кузьма, Людмила Бокій,Ольга Величканич, Ірина Катрич, Мирослава Копча

Новації в позашкільній Запорізької області..... 58

Наталія Ясінська. Управлінський аспект організації дистанційного навчання в ЕЦТКС

Микола Ярмошук. Взаємодія закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та вищої освіти як умова для формування виховного простору дитини»

Тетяна Інденко. Організація польових ботанічних практикумів

Роман Деревянченко. Формування усвідомлення педагогами власної ролі, як носіїв та запровадників здорового способу життя

Ірина Самойлова. Сучасні підходи у методичному супроводі педагогів: методичний інтенсив

Тетяна Ткаченко. Інтеграція освітнього процесу як чинник розвитку

пізнавальної активності вихованців

- Новації в позашкільлі Івано-Франківської області**..... 62
Галина Шинкарук. Інноваційна діяльність педагогів Івано-Франківського ОЕНЦУМ
- Новації в позашкільлі Кіровоградської області**..... 65
Галина Химчак. Співпраця закладу позашкільної освіти в умовах децентралізації
Ніна Закутаєва. Нестандартні форми організації методичної роботи в закладі позашкільної освіти
Лілія Шабанова. STEM-освіта
Світлана Полтавець. Використання інтерактивних методів як засобів осучаснення екологічних форм навчання
- Новації в позашкільлі Київської області**..... 68
Тамара Нестерук. Моделювання інноваційного освітнього простору системи позашкільної освіти Київської області
Наталія Хаврюта. Ландшафтний сад — організаційна модель здоров'язбережувального середовища закладу позашкільної освіти
Валентина Татарчук. Функціональна зона Екопростір «Життя в стилі Еко»
Людмила Шевченко. Обласний соціально-освітній проєкт «Світ позашкільля для особливої дитини»
Інна Пахомова, Тетяна Пожалова. Онлайн-челендж «Мій ЕкоВчинок, або що я зробив для своєї Землі»
Ніна Стукал. Лісова педагогіка
Микола Потапов. Віртуальний Екомузей 5 «R»
- Новації в позашкільлі Львівської області**..... 80
Наталія Дендюк. Сучасні інноваційні форми та методи організації освітнього процесу в закладі позашкільної освіти
Марія Кошіль. Природоохоронні території як освітнє середовище та освітній ресурс в системі формування екологічної культури вихованців КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ»
Оксана Корнацька. Науково-освітній проєкт «Дослідження показників хімічного забруднення водойм та питної води»
- Новації в позашкільлі Одеської області**..... 89
Наталія Сичова. Новації в позашкільних освітніх закладах як умова сучасних процесів модернізації освітньої системи країни
Дистанційні форми роботи з вихованцями гуртка «Художники-натуралісти-керамісти» молодшого шкільного віку
Науково-методичний майданчик «Зоряний світ позашкільля»
Науково-методична діяльність керівника гуртка вищого рівня «Біоніка» як приклад інновацій у позашкільній освіті
Інтегрований підхід до використання нестандартних форм занять і педагогічних технік
Формування та розвиток здоров'язберігаючої компетентності вихованців

в Центрі еколого-натуралістичної творчості міста Чорноморськ
Програма розвитку дошкільника «Рік перед школою в юннатах» з
елементами STREAM-освіти
«Наукові пікніки» - сучасні популярні форми залучення молоді закладів
позашкільної освіти до наукової та дослідницької роботи
Роль обласної природоохоронної акції в питанні збереження водно-
болотних угідь свого краю
Унікальне навчальне фіто середовище закладу позашкільної освіти міста
Одеси

Новації в позашкільлі Полтавської області..... 97

Віталій Бедніна. Освітній менеджмент: створення філій обласного
еколого-натуралістичного центру

Людмила Сусахіна. Панорама творчих знахідок

Віталій Бедніна, Тетяна Чайка. Науково-оздоровчий проєкт «Обласна
зимова науково-природнича школа»

Валентина Дулій. Проєкт «Оптимізація навчально-пізнавальної
діяльності»

Олена Щербина, Вікторія Петренко. Проєкт «Соціально-педагогічна
реабілітація здобувачів освіти з особливими освітніми потребами»

Наталія Смоляр, Аліна Мокляк. Проєкт «Вивчаємо природу рідного краю
під час оздоровлення»

Інна Лещенко. Тренінгова технологія

Яна Гудзь. Квестова технологія

Людмила Брижак. Музейна педагогіка

Юлія Левченко. Уроки мислення серед природи

Новації в позашкільлі Сумської області..... 103

Лариса Тихенко. Віртуальний заклад позашкільної освіти. Організація
роботи на платформі дистанційного навчання

Літня природнича педагогічна школа

Методичний челендж «Досліджуємо. Упроваджуємо. Розвиваємось»

Методико-педагогічні студії

Онлайн місячник екології «Планета у нас одна»

Обласний екологічний форум

«Природа – національне багатство України» на інтерактивній дошці
Padlet

Обласна соціально-просвітницька онлайн акція «ДЯКУЮ ТОБІ,
ЛІКАРЮ!»

Новації в позашкільлі Тернопільської області..... 109

Іван Геру

Реалізація Всеукраїнського соціально-освітнього проєкту «Здоров'я.
Вибір кожного» на Тернопіллі

Агробіологічне дослідництво як важливий фактор у формуванні
ключової компетентності в природничих науках і технологіях

Запровадження комп'ютерних технологій

під час дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти

Впровадження інтегрованих педагогічних методик та технологій в роботу закладу позашкільної освіти	
Використання освітнього простору закладу позашкільної освіти для психологічної реабілітації учнівської молоді в умовах довготривалого карантину	
Новації в позашкільлі Харківської області.....	113
<i>Вікторія Глуховецька.</i> Квест як ефективний інтерактивний метод роботи у позашкільлі	
<i>Ганна Гавриленко.</i> Екологічна казка як засіб формування екологічного мислення	
<i>Вікторія Приступа.</i> Здоров'язберігаючі технології	
<i>Олена Волкодав.</i> Використання технологій WORDWALL в освітньому процесі закладу позашкільної освіти	
<i>Вікторія Овелян, Ольга Ярошенко.</i> Проєкт «Співпраця закладу позашкільної освіти з громадськими організаціями як умова виховання екологічної культури особистості»	
Проєкт «Соціалізація дітей із особливими потребами»	
Проєкт «Академія управлінської майстерності»	
Науково-дослідницький проєкт «Демонстраційний полігон»	
Новації в позашкільлі Херсонської області.....	118
<i>Ельвіра Вітренко, Тетяна Мудрак.</i> Інноваційні напрямки в еколого-натуралістичній освіті Херсонщини	
Організація дистанційного навчання	
Запровадження дистанційних масових заходів	
<i>Ірина Філоненко.</i> Інноваційні напрямки в еколого-натуралістичній освіті міста Каховки:	
Новації в проєктній діяльності	
Робота за умов карантинних обмежень	
Новації в позашкільлі Хмельницької області.....	121
<i>Олена Зотова, Тетяна Манійчук, Олена Філюк.</i> Позашкільний заклад як середовище ведення інноваційної діяльності	
Новації в позашкільлі Чернівецької області.....	133
<i>Людмила Головченко.</i> Екологічна STEM-лабораторія як один з інструментів мотивації розширення спектру діяльності вихованців	
Новації в позашкільлі Чернігівської області.....	135
<i>Людмила Трегубова, Світлана Велігорська.</i> Інноваційні процеси в системі роботи комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»:	
Удосконалення професійної компетентності педагогів	
Проведення вебінарів, онлайн-лекцій для освітян області	
Педагогічна практика для студентів у вигляді онлайн-воркшопу	

НОВАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, які запроваджені у 2019/2020 н.р.

Володимир Вербицький

*Національний еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді МОН України*

Національний еколого-натуралістичний центр Міністерства освіти і науки України сприяє активному впровадженню сучасних науково-методичних розробок, технологій, інноваційних науково-педагогічних проєктів, забезпечує навчально-методичний супровід діяльності закладів позашкільної освіти, які вже сьогодні працюють в інноваційному режимі, створюють інноваційне освітнє середовище та розробляють нові моделі організації освітнього процесу.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Науково-освітній проєкт: «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проєкту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. raruata* *P. adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.13 використанням мережі фотокамер CEMP (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)»

Організатори: Державна установа Національний антарктичний науковий центр МОН України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України

Мета: отримання здобувачами освіти досвіду роботи в міжнародному науковому проєкті та долучення до зусиль світової науки задля збереження живої природи на планеті.

Завдання: під час виконання завдань, вихованці еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) за допомогою педагогів повинні обробити фотографії з фотокамер, встановлених у місцях гніздування пінгвінів на островах (о. Ялур, о. Пітерманн, о. Галіндез архіпелагу Вільгельма) поблизу Української антарктичної станції «Академік Вернадський», а саме, визначити дати появи дорослих пінгвінів біля гнізда, копуляції, дати відкладення яєць, дату появи першого пташеняти, другого пташеняти, дату відходу пташенят у «ясла» та занести отримані результати до таблиці Excel. А також зробити звіт у довільній формі у програмі Word, де фіксуються додаткові спостереження, а саме дата прибуття дорослих пінгвінів в колонію, кількість гнізд на знімку, початок (коли на гнізді лежить доросла особина) і кінець гніздування (коли пташенята зібрались у ясла), кількість відкладених яєць, пташенят, кількість пташенят які досягли «підліткового» віку і зібрались у «ясла» («сreche») у місцях гніздових колоній на островах, окрім цього поява на знімках айсбергів,

суден, яхт, птахів інших видів, метеорологічні явища - снігові заметілі, динаміку температури у вигляді графіка.

Очікувані результати: проведення вказаних досліджень надасть змогу здобувачам освіти ознайомитись з поведінковими реакціями пінгвінів у гніздових колоніях; оволодіти навичками камерального опрацювання інформації з фотознімків та її аналізу, узагальнення отриманих даних; отримати досвід роботи в міжнародному науковому проєкті і долучитися до зусиль світової науки по збереженню живої природи на планеті. Отримані дані будуть зведені до єдиної бази даних Державної установи Національний антарктичний науковий центр МОН України та статистично оброблені вченими. Результатом має бути динамічна модель (елементи, складові, попередня структура) гніздових колоній *P. raruata* *P. adeliae* та схема зміни гніздового ареалу під впливом кліматичних змін починаючи з 1905 року, коли відбувся перший облік пінгвінів під час французької антарктичної експедиції Ж. Шарко (архіпелаг Вільгельма), а також доповнена систематизована база даних щодо хронології розмноження та репродуктивної успішності пінгвінів *P. raruata* *P. adeliae*. Дані проведеної наукової роботи будуть використані у програмі моніторингу та прогнозування обсягів криля (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program – CEMP) Наукового Комітету Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (Comissionon Conservation Antarctic Marina Living Resources – CCAMLR).

Науково-освітній проєкт:

«Вчителі та учні досліджують явище цвітіння водойм в Україні»

Організатор: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Координатор: Інститут гідробіології НАН України

Виконання проєкту сприятиме розвитку навички систематизації знайденої інформації, розповсюдженню необхідних знань щодо негативного впливу від цвітіння водоростей на водні екосистеми, надасть змогу здобувачам освіти розширити існуючі знання щодо збудників цвітіння водоростей та їх шкідливого ефекту на гідробіонти та здоров'я людини, а також дію фікотоксинів на живі організми.

Досліджуючи явище цвітіння водойм України, причини та прогнози цього явища, а також, чи безпечно купатися при масовому розвитку водоростей, учні отримають досвід відповідального ставлення до свого здоров'я. Окрім того, робота над даною проблематикою сприятиме отриманню знань та досвіду на глобальній основі, долучившись до світової науки, яка вивчає водорості, що є шкідливими збудниками цвітіння.

Науково-освітній проєкт

«Генетична пам'ять годувальниці народу України»

Учасники: вихованці гуртків юних тваринників та зоологів, учні середнього і старшого шкільного віку (спільно з родинами)

Координатор першого етапу аналізу тварин та конкурсу творчих робіт – Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Координатор молекулярно-генетичного та фенотипового аналізу корів – кафедра генетики, розведення і біотехнології тварин Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Координатор збереження ДНК зразків – Інститут розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця.

Науково-методичний супровід -- Костенко Світлана Олексіївна, доктор біологічних наук, професор кафедри генетики, розведення та біотехнології тварин Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Велика рогата худоба – вірна супутниця людства, що слугує надійною помічницею, тягловою силою, годувальницею впродовж більше ніж 10 тисяч років.

Світові тенденції розвитку тваринництва призводять до звуження біологічного різноманіття усіх видів свійських тварин, у тому ж числі великої рогатої худоби. Аборигенні породи, що добре адаптовані до умов утримання, витискаються комерційними породами, які відповідають сучасним технологіям інтенсивного виробництва молока та яловичини.

Поголів'я корів, які належать індивідуальним власникам та фермерським господарствам було сформовано завдяки ретельному відбору корів, які передавали з покоління в покоління не лише продуктивні ознаки, а і унікальну мітохондріальну ДНК, котра успадковується по материнському типу. Таким чином, використання сперми плідників не вплинуло на мітохондріальну ДНК сучасних корів і ми можемо відтворити історію аборигенних груп великої рогатої худоби з різних куточків українського села.

Народна селекція відбирала корів відповідно до їх пристосованості до умов утримання, кормової бази, тривалості продуктивного використання, темпераменту, придатності молока до виготовлення традиційних страв та продуктів харчування. Сучасні методи аналізу ДНК дозволяють виявляти та аналізувати гаплотипи мітохондріальної ДНК. Дослідження Д-петлі мітохондріального геному дозволить виявити генетичне різноманіття материнського поголів'я і побудувати генеалогічне дерево походження, шляхів розповсюдження великої рогатої худоби на території сучасної України та встановити генетичне та фенотипове різноманіття сучасного поголів'я корів.

До цього часу приватне поголів'я великої рогатої худоби залишається недослідженим. Виконання проєкту дозволить також зберегти ДНК у генетичному банку для використання проб у моніторингових дослідженнях.

Проєкт спрямований на виховання шанобливого ставлення до тварин та інтересу до досліджень природничого, біологічного, генетичного, тваринницького напрямку, культурного надбання, історії, традицій.

Етапи проєкту:

1. Аналіз походження, вікового складу, фенотипу, продуктивності тварин.
2. Відбір волосяних фолікулів корів, фотографування тварин, проміри.
3. Виконання творчих робіт по відображенню ролі великої рогатої худоби в народній творчості.
4. Виділення ДНК, аналіз послідовності Д-петлі мітохондріальної ДНК.
5. Побудова та опис генеалогічного дерева, оцінка фенотипу та генотипу тварин з різних населених пунктів України.
6. Передача геномної ДНК в банк генетичних ресурсів України.

7. Підсумкова науково-практична конференція, де будуть заслухані кращі роботи учасників проєкту.
8. Конкурс творчих робіт, присвячених відображенню корови-годувальниці у народній творчості (у виробках із зображенням великої рогатої худоби, усній народній творчості).

Етапи аналізу

Адреса (область, місто (село), область, район)

1. Кількість тварин в селі.
2. Опис фенотипу тварин (масть, наявність рогів, проміри), фото.
3. Аналіз продуктивності (надій, кількість лактацій).
4. Аналіз походження, вік, генеалогічний аналіз кращих тварин.
5. Відбір волосяних фолікулів.
6. Поштове надходження наукової роботи та біологічних зразків на кафедру генетики, розведення і біотехнології тварин НУБіП України.
7. Виділення ДНК, аналіз сиквенсу.
8. Отримання результатів аналізу.
9. Завершення аналізу.
10. Участь у підсумковій науково-практичній конференції.

Європейська фенологічна кампанія в рамках програми GLOBE (Global Learning and Observations to Benefit the Environment)

Організатор: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України

Мета проєкту: створення електронного збірника «GLOBE. Атлас хмар України», залучення учнівської молоді та вчителів до спостереження за хмарами та іншими атмосферними явищами (інверсійні слід від літака, туман, град, роса, іній, паморозь, веселка), оволодіння навичками наукових досліджень, проведення спостережень та вимірів, опису результатів, формулювання висновків.

Тривалість: лютий 2020 - грудень 2020 року.

Еко-конкурс «Кліматичні краплі» з використанням мобільного додатка

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Товариством з обмеженою відповідальністю «КТ-Енергія»

Мета: скорочення викидів CO₂ в атмосферу та запобігання глобальним змінам клімату.

Реалізація проєкту: учні закладів загальної середньої освіти та вихованці закладів позашкільної освіти пройшли навчання з правил екологічно-дружньої поведінки. Діти збирали макулатуру, пластик і скло, висаджували дерева, а також використовували органічні відходи для компостування та економили електроенергію у закладах освіти.

Всеукраїнська естафета «Стежками юннатівського руху»

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, регіональні заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

Мета: оприлюднення еволюційного поступу юннатівського руху в Україні, поширення інформації про здобутки вихованців і педагогів упродовж багаторічної діяльності, стратегічне іміджеве позиціонування позашкільної освіти аграрного, біологічного, екологічного профілів у засобах масової інформації, популяризація науково-освітніх проєктів і заходів для обдарованої учнівської молоді та педагогів.

Очікувані результати: привернення уваги громадськості, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування до проблем організації позашкільної освіти з дітьми та учнівською молоддю; донесення суспільству, державним структурам, партнерам важливості еколого-натуралістичної творчості в закладах освіти як для дітей, так і для сталого розвитку місцевих громад в цілому, забезпечення доступності та підвищення якості позашкільної еколого-натуралістичної освіти.

Національний етап XIII Міжнародного конкурсу еколого-оздоровчої спрямованості «Метелики – німий шедевр природи»

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України у співпраці з Департаментом охорони здоров'я і соціальних питань Вроцлавського Муніципалітету під егідою Вроцлавського Природничого університету.

Мета конкурсу: поглиблення знань дітей про особливості життєдіяльності метеликів, привернення уваги до ролі комах (включаючи метеликів) у підтримці рівноваги в біосфері, значення ролі метеликів як запилювачів у підтримці/ збереженні життя на Землі; розвиток екологічного мислення дітей засобами художньої творчості, візуального і декоративно-прикладного мистецтва.

Очікувані результати: розвиток пізнавальних компетентностей здобувачів освіти, готовності до творчого пошуку нових варіантів розв'язання екологічних проблем, розкриття творчого потенціалу дітей, набуття ними художньо-творчого досвіду, формування ціннісного ставлення до природи, потреби в збереженні біорізноманіття.

Олімпіада випускного шкільного дослідництва (учнівських дослідницьких проєктів)

Мета: виявлення і розвиток в учнів творчих здібностей та інтересу до науково-дослідницької діяльності, сприяння їх професійному самовизначенню.

Завдання Олімпіади:

- створення умов для інтелектуального, духовного, творчого розвитку обдарованих дітей;
- розвиток творчої дослідницької активності учнів;
- формування дослідницьких та проєктних вмінь;
- проведення профорієнтаційної роботи серед молоді.

Очікувані результати: формування компетентності здобувачів освіти в природничих науках і технологіях, здатності генерувати нові ідеї, здійснювати дослідницькі розвідки, розв'язувати творчі задачі і проблеми в галузі аграрних наук з можливим подальшим впровадженням.

Всеукраїнський турнір юних біологів «НЕОБІО»

Організатор: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Мета: виявлення, розвиток і підтримка обдарованих дітей у галузі природничих наук, створення умов для їх творчої самореалізації, інтелектуальної творчості.

Завдання турніру:

- створення творчого освітнього середовища для задоволення інтелектуальних потреб обдарованих дітей та молоді;
- поглиблення знань здобувачів освіти з природничих наук;
- розвиток творчих здібностей, креативного мислення учнів;
- формування навичок роботи в команді, створення умов для плідного творчого спілкування учасників.

Програма проведення турніру складалась з підготовчого етапу та власне турніру.

На підготовчому етапі діти навчались на базі відділів Інституту ботаніки НАН України ім. М. Г. Холодного, Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, Інституту харчової біотехнології та геноміки НАН України. Здобувачі освіти ознайомились з напрямками наукової діяльності експериментальних лабораторій, прослухали лекції провідних українських вчених-біологів; взяли участь в біологічному брейн-рингу, під час якого кожен старшокласник мав можливість проявити свою ерудицію та кмітливість; опановували дослідницький інструментарій на практикумі «Методи сучасного інструментального біологічного дослідження». Велику зацікавленість учасників викликала екскурсія до Національного природничого музею НАН України.

У процесі проведення турніру учасники розвинули навички успішної самопрезентації, набули умінь розв'язувати складні біологічні проблеми, доповідати, формулювати твердження та захищати власну думку в наукових дискусіях.

Очікувані результати: розвиток творчого потенціалу учасників турніру у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації; в умінні трансформувати біологічні знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, сприяння професійному самовизначенню здобувачів освіти.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Навчально-методичне забезпечення

Модернізація змісту навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль

Надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист МОН від 10.01.2020 № 1/11-99) Збірнику навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль (загальна редакція Вербицького В. В.).

Модернізація змісту і технологій реалізації навчальних програм еколого-біологічного профілю спрямована на формування компетентностей здобувачів позашкільної освіти, цінностей і настанов сталого природозберігаючого розвитку, забезпечення об'єктивної інформації про можливості освітньо-професійних траєкторій в АПК, популяризації іміджу біологічної та аграрної освіти, створення простору професійних проб.

Загальною метою оновлених навчальних програм є формування ключових компетентностей особистості, створення умов для творчої самореалізації і професійного самовизначення молоді засобами поглибленої біологічної освіти. Програми збірника об'єднані загальною ідеологією надання якісної позашкільної освіти на засадах формування у дітей та молоді ноосферного мислення в умовах постіндустріального суспільства. Акцент у навчальних програмах зміщується з області знань в область особистого ставлення і ціннісних орієнтацій. Серед компетентностей у позашкільній еколого-біологічній освіті основна увага має приділятися пізнавальній, практичній, творчій та соціальній компетентності.

Також надано гриф «Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти МОН України» (витяг з протоколу засідання науково-методичної комісії з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти МОН України від 12.02.2020 №1) Збірнику навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль (загальна редакція Вербицького В. В.).

Авторське право на твір

Концепція освітньої технології «Виховний консорціум»

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 97909 від 09.06.2020р.

Науково-навчальний проект «Екологічний кластер «EcoWorldKids»

Екологізація освітнього простору у закладах загальної середньої та позашкільної освіти Київщини

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 97910 від 09.06.2020р.

Навчальна програма (з розробками занять) з позашкільної освіти та позакласної роботи еколого-натуралістичного напрямку «Любування природою»

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 97907 від 09.06.2020р.

Щотижневі шкільні інформаційні години спілкування
«Екологічні обізнаність та ерудованість»

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 97908 від 09.06.2020 р

Підготовка педагогічних кадрів нової генерації
Педагогічна онлайн-олімпіада для майбутніх здобувачів вищої освіти
за спеціалізацією «Позашкільна освіта»

Організатори: Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України, Інститут проблем виховання НАПН України (Лабораторія позашкільної освіти), Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова (Кафедра медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я Факультету педагогіки та психології), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Кафедра педагогіки Факультету психології).

Мета: посилення соціальної значущості педагогічної професії;

- виявлення в учасників здібностей і нахилів до здобуття професії педагога, набутих під час навчання та активної участі в позаурочній і позашкільній діяльності у закладах освіти;
- подальшої професійної підготовки майбутніх спеціалістів з числа мотивованих абітурієнтів;
- сприяння професійному самовизначенню на педагогічні професії випускників закладів загальної середньої освіти, професійно-технічної та позашкільної освіти;
- підвищення престижності професії педагога-позашкільника серед здобувачів загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти.

Основні завдання:

- виявлення та розвиток обдарованої учнівської молоді, сприяння реалізації її творчих здібностей;
- стимулювання учасників до свідомого вибору майбутньої професії;
- створення організаторами найсприятливіших умов для реалізації потенційних можливостей учасників на всіх етапах здобуття освіти;
- формування майбутнього кадрового потенціалу для закладів позашкільної освіти.

Очікувані результати: збільшення кількості абітурієнтів, мотивованих на педагогічні професії, які вже у школі знають своє призначення, спрямування, педагогічне покликання і вступають до закладів вищої освіти, чітко розуміючи, в якій галузі вони хочуть працювати.

Конкурс «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC»

Конкурс «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» – це щорічна винагорода від Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України для вчителів біології та педагогічних працівників творчих учнівських об'єднань біологічного профілю, освітян активного впливу на процеси змін в освіті. Винагорода покликана відзначити досягнення вчителя не лише щодо своїх учнів, а й щодо суспільства, та підкреслити важливість педагогічної спільноти в Україні, їхні зусилля варті того, аби бути визнаними.

Завдання конкурсу:

- привернути увагу суспільства до важливості освіти та ролі вчителів;

- підняти престиж та популяризувати професію вчителя в Україні;
- заохочувати вчителів залишатися в професії та стимулювати інших приєднуватися до вчителювання;
- надихнути педагогічних працівників на подальшу співпрацю з НЕНЦ.

Винагорода Конкурсу присуджується у номінаціях:

- «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» – кращі у науково-дослідницьких, винахідницьких та раціоналізаторських конкурсах;
- «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» – кращі у творчих конкурсах Національного еколого-натуралістичного центру;
- «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» – кращі у науково-методичних конкурсах і методичних заходах Національного еколого-натуралістичного центру;
- «Визнання – BIOLOGY TEACHER NENC» – за підтримку найкращим мотиваційним листом свого учня/учениці чи вихованця/вихованки.

Освіта впродовж життя «Школа виховника»

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України спільно з Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Захід проведено в рамках установчої сесії Всеукраїнського Виховного консорціуму за авторськими методиками провідних науковців: Бега І.Д., директора Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, дійсного члена НАПН України, доктора психологічних наук, професора; Боднар О.С., доцента кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, доктора педагогічних наук; Харченко Н.В., завідувачки лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидата педагогічних наук; Корнієнко А.В., провідного наукового співробітника лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, кандидата педагогічних наук.

За результатами роботи слухачі отримали сертифікати встановленого зразка.

Новації в позашкільлі Вінницької області

Компетентнісний підхід – основа інноваційного розвитку закладу позашкільної освіти

*Ольга Драгомирецька, директор
заслужений працівник народної освіти
України*

*Ніна Шмаль, завідувач відділом
Інформаційно-методичної роботи,
відмінник освіти України*

*Вінницька обласна станція юних
натуралістів*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Концепція компетентнісного підходу як основи якості змісту позашкільної освіти у Вінницькій обласній станції юних натуралістів (фрагмент)

Одним із завдань Концепції закладу є сприяння всебічному гармонійному розвитку особистості школяра в позаурочний час, його соціальній адаптації, самореалізації в суспільстві, створення позитивного виховного середовища для підростаючого покоління.

Педагогічний колектив Вінницької обласної станції юних натуралістів, здійснюючи компетентнісний підхід в освітньому процесі, працює над переосмисленням стратегії оновлення діяльності закладу, впровадження сучасних інноваційних форм і методів роботи з вихованцями, формуванням соціально активної та ініціативної особистості, яка буде здатною самостійно приймати рішення та брати за них відповідальність, вирішувати важливі життєві проблеми та прогнозувати власну траєкторію розвитку.

Принципи Концепції

1. Формування освітніх компетентностей, творчих здібностей дитини в умовах становлення інформаційного суспільства.
2. Набуття вихованцями соціального досвіду та визначення ними ціннісних орієнтацій, взаємодія дитини із соціальним середовищем, яке передбачає його активне входження в соціум, готовність до самостійних рішень в ситуації вибору, здатність впливати на середовище, змінюючи його, або змінюючи себе.
3. Формування у гуртківців громадянської, соціальної, культурної, екологічної та інших компетентностей, як активних учасників оновлення суспільства в майбутньому, розумних і дбайливих господарів і патріотів своєї країни, використання в освітньому процесі сучасних інноваційних комунікативних технологій через:
 - практичну спрямованість освітнього процесу;
 - інноваційне спрямування освітнього процесу;

- єдиний підхід до якості навчання і виховання;
- науковість і гуманізацію;
- системність та доступність;
- експериментально-дослідницьку діяльність з використанням сучасних теорій;
- позитивну мотивацію всіх працівників закладу на опанування сучасними інформаційно-телекомунікаційними технологіями;
- розвиток громадянської зрілості та національної свідомості;
- становлення толерантної особистості в українському соціумі;
- активне відтворення особистістю набутого соціального досвіду.

Метою Концепції є створення умов для розвитку індивідуальної особистості, пізнавальної здатності кожної дитини на шляху модернізації змісту позашкільної еколого-натуралістичної освіти, через впровадження в освітній процес технологій розвиваючого навчання, сучасних інноваційних форм роботи з гуртківцями, створення умов для творчості, індивідуальний підхід до формування програми навчання і розвитку гуртківця, створення умов для розвитку ініціативи, самостійності, природного самовираження дитини, через різноманітні традиційні та нетрадиційні форми еколого-натуралістичної роботи.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Методичний проєкт «Компетентнісний підхід до навчання і виховання в умовах закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку»
(фрагмент)

Мета: забезпечення теоретичної підготовки педагогів Вінницької обласної станції юних натуралістів із здійснення компетентнісного підходу до навчання та виховання через різноманітні форми методичної роботи (***індивідуальні:*** навчально-методичні консультації, розробка методичних та дидактичних матеріалів, ознайомлення з перспективним педагогічним досвідом та позитивною практикою роботи, підготовка та проведення відкритих занять, виховних заходів, індивідуальні творчі звіти та виставки, створення навчальних програм та видавнича діяльність; ***групові та масові:*** науково-практичні конференції, семінари, «майстер-класи», методичні об'єднання, школа педагогічної майстерності, школа молодого педагога, творчі групи, педагогічні читання, ярмарки педагогічних ідей тощо.

Завдання:

- визначення критеріїв творчої діяльності педагогів закладу щодо компетентнісного підходу до навчання та виховання;
- розробка програми компетентнісного підходу до навчання і виховання в умовах закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- забезпечення законодавчої бази щодо методичної роботи в закладі;
- розробка методичних матеріалів: рекомендацій, збірників із впровадження в освітній процес принципів компетентнісного підходу як основи якості змісту освіти.

Технології:

- Організація тематичних засідань методичних та педагогічних рад;

- Організація роботи методичних об'єднань, школи педагогічної майстерності, школи молодого педагога, творчих груп;
- Упровадження компетентнісного підходу до навчання і виховання через систему семінарів, практикумів, тренінгів, «майстер-класів», відкритих занять та виховних заходів;
- Підготовка та видання методичних матеріалів із формування освітніх компетентностей вихованців закладу (рекомендацій, розробок, збірок, посібників тощо);
- Систематичний аналіз ефективності науково-методичного забезпечення та систематична технолого-педагогічна діагностика;
- Вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду.

Очікувані результати:

- Створення системи моніторингу якості компетентнісного навчання і виховання;
- Підвищення рівня методичної підготовленості педагогів закладу з формування ключових компетентностей вихованців;
- Впровадження перспективного педагогічного досвіду в освітній процес;
- Вдосконалення системи просвітницької та інформаційно-методичної діяльності щодо компетентнісного навчання і виховання; випуск методичної збірки за результатами роботи закладу;
- Розробка та впровадження моделей компетентнісного навчання і виховання;
- Створення та організація роботи експериментального майданчика із компетентнісного навчання і виховання.

Формування інформаційно-цифрової компетентності позашкільників на заняттях гуртків біологічного напрямку

(з досвіду роботи відділу біології та сільського господарства)

Завданням сучасного закладу позашкільної освіти - забезпечення інноваційного виду навчання, спрямованого на якісно нові зміни в мотиваційних, змістовних, процесуальних та інших компонентах позашкільної освіти, що призведе до істотного підвищення результативності й оптимізації освітнього процесу. Інноваційне освітнє середовище, яке створюється керівниками гуртків, за свою мету покладає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення освітніх цілей.

Використання Google додатків в освітньому процесі є одним із завдань формування інформаційної компетентності учасників освітнього процесу. Уміле використання он-лайн сервісів Google урізноманітнює сам освітній процес та полегшує роботу керівнику на заняттях.

У навчальних кабінетах є мультимедійні дошки та засоби ІКТ.

Які саме прийоми і на яких етапах можна ефективно використати ці засоби?

Чітко зрозуміло, що мультимедійну дошку використовують для:

- демонстрації (як і на проекторі);
- письма, малювання (як і на крейдовій дошці);

А можна використовувати інакше: якщо в кабінеті, де встановлено дошку, має Інтернет, дидактичні можливості збільшуються в кілька разів:

- інтерактивні вправи, 3D-екскурсії, вікторини, віртуальні дошки;

- перетягування і групування різних елементів (навчальні пазли);
- виконання інтерактивних вправ (наприклад - створення в LearningApps (Льорнінг Апс) різних кросвордів, пошук малюнків, тощо).

LearningApps.org - є безкоштовним сервісом для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи.

Можна створювати загальнодоступну бібліотеку незалежних модулів, придатних для повторного використання на будь-якому етапі заняття.

Працювати з Google Класом (<https://classroom.google.com/>), легко і зручно. Використовуючи гаджети вихованців, можна організувати активне навчання, де всі будуть виконувати завдання, подане на дошці, але одночасно – через планшет або смартфон. Це відкриває нові можливості та суттєво економить час керівнику гуртка на занятті.

У відділі біології та сільського господарства велика увага приділяється інноваційним формам роботи, а також використанню інтерактивних методів навчання. Так одним із освітніх трендів є використання **QR – кодів** на гурткових заняттях.

Пазл (від англ. jigsaw puzzle) – гра-головоломка, що виглядає як мозаїка, яку потрібно скласти з безлічі фрагментів малюнка різної форми. Складання пазлів на заняттях гуртків природничого циклу дозволяє: визначити тему заняття; дати біологічну характеристику певному об'єкту; пояснити явище чи біологічний процес, що зображений на ілюстрації; дібрати твердження - пояснення до зображення; скласти біологічний ланцюжок певного процесу.

На усіх етапах заняття керівники активно використовують хмари слів, що активізує пізнавальну діяльність, дає можливість швидко перевірити засвоєні знання.

Хмара слів (хмара тегів, або зважений список) - це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати матеріал з теми у більш наочний спосіб. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації.

Карті знань дозволяють зобразити певний процес або ідею повністю, а також утримувати одночасно у свідомості значну кількість даних, демонструвати зв'язки між окремими частинами, запам'ятовувати (записувати) матеріали та відтворювати їх навіть через тривалий термін у системі знань про певний об'єкти чи у певній галузі.

Інтерактивний плакат - це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень задіявання інформаційних каналів сприйняття наочності навчального матеріалу. Він органічно інтегрується в гурткову систему роботи керівника природничого циклу.

Формування початкових екологічних компетентностей у дітей дошкільного віку через пошуково-дослідницьку діяльність (з досвіду роботи)

Дошкільний вік - найсприятливіший час для сенсорного виховання, для накопичення уявлень про навколишній світ. Як заклад спрямований на екологічну освіту підростаючого покоління Вінницька обласна станція юних

натуралістів розпочинає екологічне виховання з моменту надходження дитини в дитячий дошкільний навчальний заклад.

Враховуючи вікові особливості вихованці, експериментальну та дослідницьку роботу побудовано за принципом «що бачу, те й пізнаю». Спільно з дітьми здійснюємо прогулянки до дерев, квітів, вітаємося з ними, дізнаємося, як у них справи, слухаємо їх настрої.

Заняття будуються за принципом відображення конкретної теми і образу. У центрі уваги - моральна поведінка дитини: полюби, полюбайся, порадій, не кривди, допоможи, не чіпай. Вирушаючи в подорож «на галявину» або «в ліс», налаштовую дітей на посмішку, на добре, поважне ставлення до всього, з чим або з ким ми зустрінемося. Так приємно, коли бачиш, як у дитини загоряються очі добрим блиском! Такі заняття створюють передумови для розкриття емоційного потенціалу дитини, виховання елементарної екологічної свідомості.

Досліди та спостереження повторюються, ускладнюються, переносяться з групи в природне середовище і навпаки. Застосовуються в освітній практиці підсумкові комплексні заняття, які дають можливість узагальнити матеріал і залишають яскравий слід у душі дитини. Займаючись питаннями екологічного виховання з молодшої групи, можна сказати, що ми перекидаємо місток для сприятливого засвоєння знань з цієї проблеми в середню і старшу групу дитячого садку.

Природознавчі дослідження є одночасно продуктом і процесом. Як продукт природознавчі дослідження є організованим об'ємом знань про фізичний і природний світ. Як процес – це спостереження та експериментування. Дуже важливо, щоб діти брали участь у процесі дослідження природи, оскільки ті вміння, які вони розвинули у собі, будуть переноситися в інші навчальні дисципліни й стануть в нагоді впродовж усього життя. До цих вмінь належать спостереження, порівняння, опис, передбачення, повідомлення, класифікація та вимірювання.

Дослідження, які проводяться з вихованцями, мають чіткий алгоритм та відповідну структуру, із врахуванням усіх етапів дослідницької діяльності.

Пошукова діяльність починається з того, що відомо, а що ні. Усвідомлення проблемної ситуації закінчується постановкою пізнавальної задачі – «Що відбувається і чому так відбувається?» В результаті аналізу проблемної життєвої ситуації і усвідомлення пізнавальної задачі під керівництвом керівника гуртків діти висувують припущення про можливі причини явищ. Жодне з висловлювань не повинне залишитись без обговорювання.

Завдяки дослідам гуртківці відчують велику радість, здивування від своїх маленьких і великих відкриттів, які викликають у дітей почуття задоволення від виконаної роботи.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Формування загально-культурної компетентності засобами інтерактивних форм навчання

(з досвіду роботи відділу оргмасової та оздоровчо-реабілітаційної роботи)

Однією із ключових освітніх компетентностей є загальнокультурна. Це коло питань, в яких вихованець повинен бути добре обізнаний, мати пізнання та дуже широкий досвід діяльності: це особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки та релігії в житті людини, їх вплив на світ, компетентності в побутовій і культурно-дозвіллевій сфері, наприклад, володіння ефективними способами організації вільного часу. До цього ж відноситься досвід засвоєння вихованцем наукової картини світу, що розширюється до культурологічного й загальнолюдського розуміння світу.

Науковцями і практиками визнано, що набуття знань, формування вмій і навичок, розвиток особистісних якостей, набуття певних компетентностей особистості учня є найефективнішими, якщо в освітньому процесі використовують інтерактивні форми і методи. Саме тому в роботі керівників гуртків варто використовувати інтерактивні методи навчання, що сприяють виробленню життєво необхідних компетентностей.

За допомогою інтерактивних технологій гуртківці мають змогу:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й таким чином зробити засвоєння знань доступнішим;
- навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну позицію, аргументувати й дискутувати;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації, їх моделювання;
- вчитися будувати конструктивні стосунки у групі, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу та консенсусу;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Тренінг - це одночасно цікавий процес пізнання себе та інших; спілкування; ефективна форма опанування знань; інструмент для формування умій і навичок; форма розширення досвіду.

Тренінгові заняття з патріотичного виховання у позашкільному закладі Вінницька обласна станція юних натуралістів проводяться 5 років та входять у систему роботи з національного виховання в довготривалому проекті «Патріотизм в юннатівському колі». Оскільки в закладі здійснюється робота із колективами педагогів, студентською молоддю та вихованцями молодшого та середнього шкільного віку, доцільним було розробити систему занять для кожної вікової категорії.

Інтерактивні методи – форма навчання, у процесі якого вихованці і керівник перебувають в режимі бесіди, діалогу між собою. Це співпраця, взаємонавчання, «суб'єкт суб'єктна взаємодія» (за визначенням академіка Беха).

Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учасники тренінгової групи вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення.

Подання основного матеріалу дається у вигляді міні – лекції, що ілюструється інтерактивною презентацією із заданої теми заняття (тривалість не більше 15 хвилин). Ефективною після цього є постановка проблемного питання, відпрацювання якого переходить у такий інтерактив, як мозковий штурм. Мозковий штурм – метод опитування, за якого приймаються будь-які відповіді учасників щодо обговорюваної теми.

Цікавим досвідом є застосовування основ міфодизайну, де дітям та керівникам пропонується розрізнити певні психотехнології керування медіа реальністю. Так доцільним є використання вправи «Сугестивні біографії» та інтерпретація суті переможних міфів в ідеологічній боротьбі.

Екологічна компетентність особистості – передумова збереження здоров'я дитини

(з досвіду роботи відділу екології та охорони природи)

Потреба в екологічній освіті пов'язана з необхідністю забезпечувати сприятливе середовище для життя людини, тому що якість навколишнього середовища визначає здоров'я – основне право людини й головну мету розвитку цивілізації. Без необхідних для існування й розвитку людини природних передумов всі соціальні питання втрачають сенс, тому екологічна освіта має проникнути в структуру позашкільної освіти для формування екологічної компетенції вихованців.

Складовою екологічної компетентності є екологічна культура і дбайливе ставлення до довкілля, таким чином засвоєння знань про природу є частиною всебічного розвитку дитини. Екологічна компетенція-це:

- здатність особистості приймати рішення і діяти так, щоб якомога менше завдавати шкоди довкіллю;
- прояв екологічної культури особистості у довкіллі, де вона здійснює власну діяльність і може реально впливати на її стан;
- відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку;
- здатність особистості до такої діяльності у побуті й природному середовищі, коли здобуті екологічні знання, навички, досвід, цінності актуалізуються в уміння приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їхні наслідки для довкілля.

Ефективною формою роботи у відділі є використання методу проєктів, який дозволяє навчити вихованців самостійного, критичного мислити, уміння розмірковувати, робити обґрунтовані висновки, приймати самостійні аргументовані рішення, працювати в команді, виконуючи різні соціальні ролі.

Експедиційні походи – ще одна нетрадиційна форма роботи з юннатами в природі, яка сприяє розвитку творчих рис характеру вихованця, а саме: цілеспрямованості, ініціативності, самостійності, витривалості, формує та розвиває розумові здібності, спостережливість, увагу, а головне зміцнює здоров'я дітей та вчить вихованців бачити екологічні проблеми свого краю та

приймати рішення щодо заходів у вирішенні цих проблем. Така форма роботи є важливим засобом формування у підростаючого покоління національної свідомості, любові до рідного краю, його природи та історично - культурної спадщини.

Третя складова формування екологічної компетентності – екологічна діяльність, що включає в себе безпосередню практичну допомогу природі, оточуючому середовищі: природоохоронні акції, операції, конкурси.

Отже, якщо кожен з нас думає про стан свого здоров'я, про збереження навколишнього природного середовища, то необхідно мати активну громадську позицію та залучати інших до практичної діяльності.

Формування екологічної компетентності дозволяє активізувати діяльність вихованців, вчити їх приймати самостійні рішення, вирішувати екологічні проблеми свого регіону.

Екологічне виховання підростаючого покоління має бути пріоритетним для ПНЗ природничого спрямування.

Екологічні експедиції, екскурсії, робота на природо-заповідних територіях та в лабораторіях природи - вагомий крок до формування екологічної компетентності гуртківців закладу.

Компетентності з медіа-грамотності як життєво необхідні навички XXI століття

(з досвіду роботи гуртка «Центр Медіаграмотності # ZLIVA»)

У розпорядженні школярів XXI століття величезна кількість засобів масової інформації та цифрових носіїв. Зорієнтуватися в них і знайти вірне рішення можна тільки тоді, коли учень уміє швидко видобувати інформацію та критично оцінювати її. Однак оцінити корисність віднайденого повідомлення можна лише тоді, коли розумієш принципи створення медіапродукції.

Медіаграмотність – це набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі особистості в житті медійного суспільства. Компетентності з медіаграмотності можна умовно поділити на чотири групи:

- розуміння медіа (розуміння значного впливу ЗМІ на суспільство; того, як побудовані ЗМІ; розуміння того, як медіа забарвлюють реальність)
- використання медіа (використання обладнання, програмного забезпечення й додатків; орієнтація в медіасередовищі).
- комунікація (пошук та обробка інформації; створення контенту; використання соціальних мереж).
- стратегія (розмірковування про власне використання медіа; досягнення цілей за допомогою засобів масової інформації).

В процесі гурткової діяльності ми занурюємося з дітьми у напрямки:

- інформаційної грамотності та журналістики (знайомимося з принципами роботи ЗМІ, вчимося знаходити та аналізувати інформацію, брати інтерв'ю, писати сюжетні та новинні матеріали)
- анімаційного мистецтва (вчимося знімати мультфільми за допомогою програми Stop Motion, розвиваємо сюжетну креативність, освоюємо техніку зйомки)
- відеоблогінгу (вчимося аналізувати відеоконтент на YouTube, вирізняти фейкову інформацію, створювати свої якісні тематичні відеоогляди)

- риторики (освоюємо основи красномовності, мистецтва впливати на аудиторію, отримуємо досвід публічних виступів)
- сторітеллінгу (вчимося вигадувати захоплюючі історії та ефектно подавати їх аудиторії, сценарна робота)
 - операторської та монтажної майстерності (вчимося розбиратися в сучасній медіатехніці, гаджетах, програмах та мобільних додатках, що забезпечують чи покращують її роботу та роботу над проектами)
- кіно-мистецтва (вчимося орієнтуватися в кіно-жанрах, формуємо естетичний смак на кінопродукцію, виховуємо патріотичність щодо вітчизняного кіномистецтва)
- акторської майстерності (вчимося позбуватися комплексів, зажимів, краще володіти своїм тілом, мімікою, голосом)
- соціального волонтерства (розвиваємо в дітях емоційний інтелект та емпатію, уміння співпереживати і бажання допомогти тим, хто цього потребує найбільше)
- конкурсно-фестивальної діяльності (виховуємо лідерські якості, цікавість до конкуренції, «спортивний» дух змагання; набуваємо досвіду спілкування з однолітками-колегами з медіаторчості, вчимося преїмати цікавий досвід).

Гурток «Центр Медіаграмотності #ZLIVA» має вже дворічний досвід у створенні медіаконтенту і його результат – понад 100 різножанрових відеопроектів. Створені вони в різних форматах: в стилі «tutorial», «DIY», відеоблогів; пластилінової, леґо- та фуд-анімації; відеосюжетів, відеокліпів, соціальних відеопроектів тощо. Зокрема, лише в нашому новинному проекті «Хто?Що?Де?Коли?Чому?ЯкимЧином?Zliva» вже відзнято дітьми понад півсотні випусків. Відеопроекти наших гуртківців вже є переможцями Всеукраїнських та міжнародних медійних конкурсів.

Народознавча діяльність учнівської молоді у формуванні

загальнокультурних компетентностей особистості (фрагмент проекту)

Тема проекту: Народознавча діяльність учнівської молоді як основа формування загальнокультурної компетентності.

Мета проекту: формування загальнокультурної компетентності у дітей та молоді через народознавчу діяльність.

Завдання проекту:

- використання компетентнісного підходу, формування загальнокультурної компетентності у дітей та молоді на заняттях гуртків різних профілів;
- залучення дітей та учнівської молоді області до проведення пошуково-дослідницької роботи з народознавства відповідно заданої тематики;
- підготовка дітей та учнівської молоді до участі в обласних, Всеукраїнських масових заходах з народознавства;
- організація роботи шкільних народознавчих, етнографічних, історико-краєзнавчих музеїв, музейних кімнат, світлиць, куточків народознавства;
- створення та розширення діяльності музеїв хліба та історії землеробства, куточків бережливого ставлення до хліба;
- організація роботи пошукових загонів з питань вивчення спадщини українського народу.

Прогнозовані результати:

- формування у дітей та молоді загальнокультурної компетентності;
- самореалізація та самовизначення дітей та учнівської молоді на основі свідомлення причетності до сім'ї, найближчого соціального оточення закладу, суспільства;
- об'єднання зусиль різних закладів та організацій у справі навчання та виховання підростаючого покоління.

Формування ключових компетентностей вихованців Вінницької обласної станції юних натуралістів в гуртках біологічного та дослідницько-експериментального напрямів (з досвіду роботи)

Домінуюча роль в освітньому процесі позашкільного навчального закладу належить діяльнісному підходу, сутність якого полягає в реалізації на практиці здобутих учнями знань, сформованих умінь та навичок у конкретній життєвій ситуації. За такого підходу зміст навчально-виховного процесу розглядається як педагогічна модель соціального замовлення, в якій концентруються тенденції розвитку і становлення особистості з високим рівнем знань, умінь та практичних навичок.

Узагальнюючим результатом організації процесу на зазначених засадах є формування базових компетенцій у вихованців позашкільних навчальних закладів.

Провідною у змісті освіти закладу є проектно-дослідницька компетентність - здатність гуртківців застосовувати знання, уміння та особистий досвід в практичній діяльності.

Вона передбачає оволодіння ґрунтовними знаннями і практичним досвідом у сфері сучасних біологічних наукових досліджень та технології, дослідницької та експериментальної роботи; формування практичних вмінь та навичок дослідницької та експериментальної роботи та практичного застосування здобутих знань у виготовленні біологічних об'єктів; розвиток дослідницьких здібностей; набуття досвіду власної творчої діяльності; розвиток просторового та логічного мислення, пам'яті, уяви, координації рухів; формування і розвиток самостійності, наполегливості, відповідальності та працелюбства; професійне самовизначення та вибір майбутньої професії з урахуванням власних інтересів та здібностей.

Отже, основна особливість компетентнісного підходу порівняно з традиційним, полягає в зміщенні акценту з нагромадження нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в гуртківців здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики.

Новації в позашкільній Волинської області

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Прекрасне у камені

*Валерій Потапчук,
заступник директора
Світлана Сподарик,
завідувач відділу інструктивно-
методичної роботи*

*Волинський обласний
еколого-натуралістичний центр*

Ландшафтний дизайн – модна у наш час назва цілого комплексу робіт із впорядкування і озеленення території. Однією з найбільш відомих пам'яток садово-паркового мистецтва є легендарні «вісячі сади Семіраміди», створені у Вавилоні на території Стародавньої Месопотамії.

Хоча існує безліч різних ландшафтних стилів, які досить популярні і часто використовуються в озелененні і облаштуванні територій, вони не обмежуються строгим вибором типів. Педагоги Волинського обласного еколого-натуралістичного центру Волинської обласної ради обрали один із напрямів ландшафтного дизайну – виготовлення малих архітектурних форм (МАФ) із каменю. МАФ відрізняється від звичайних будівель відсутністю капітального фундаменту. За розмірами вони також є різними. На території Центру знайшли своє місце – мініатюрні замки з природного каменю. Для їх виготовлення вихованці використовують основу на яку наносять каміння. Каміння буває різним: від дрібної гальки до інших гірських порід і мінералів різної фракції. Тому на гурткових заняттях діти отримують додаткові знання з геології, вивчаючи гірські породи та мінерали як своєї місцевості так і України в цілому. Все залежить від заздалегідь підготовленого ескізу.

Робота над створенням мініатюр надзвичайно зацікавила як школярів так і студентів, тому у гуртку «Ландшафтний дизайн» чимало вихованців. Творче дитяче об'єднання має надзвичайні перспективи, адже його учасники отримують допрофесійну підготовку із зеленої архітектури, геології, дизайну. Вчаться використовувати свої знання у практичній діяльності. Наступним етапом роботи дитячого об'єднання є реалізація проєкту «Видатні замки України у мініатюрі». Діти під керівництвом педагога задумали створити Луцький, Олеський, Дубенський замки, фортецю Ікерман тощо. На завершальному етапі планується організувати виставку видатних замків України.

Компостування як давня технологія збагачення ґрунту

Володимир Пишбельський,

*заступник директора
Мирослава Котик, завідувач відділу*

*Волинський обласний
еколого-натуралістичний центр*

Компости – це органічні добрива, що утворилися внаслідок розкладання органічних речовин мікроорганізмами. Їх використовували з давніх часів, щоб отримувати гарні та якісні врожаї. Саме компостування дозволяє дешево і ефективно перетворювати органічні відходи на цінний матеріал. Компостування дає можливість отримати цінне біологічне добриво, а також утилізувати садові та побутові відходи. Якщо скласти до купи листя, скошену траву, відходи овочів і фруктів, гілки, то в результаті все це перегниє і стане якісним компостом, який буде чудовим удобрювачем для будь-яких ґрунтів.

Для виробників органічної продукції компост є важливим фактором отримання стабільних врожаїв, адже мати здоровий ґрунт – це одне з важливих завдань для сучасної агрономії.

Процес компостування цікавий, захоплюючий, а головне, доступний для вихованців гуртків різного віку. Облаштування компостера юннати, під керівництвом педагогів Волинського обласного еколого-натуралістичного центру розпочали із вибору місця. Воно має бути зручним для проведення роботи. Компостер може бути у вигляді вигрібної ями або ящика, збитого із дощок. На дно необхідно покласти 20 см матеріалу для дренажу (тирсу, кору, сіно, попіл, сухе листя). Другий шар - це вологі зелені матеріали (щойно скошена трава, бур'яни). Третій шар-прискорювач досягання компосту (гній травоядних тварин, пташиний послід, садова земля з черв'яками). З метою покращення доступу повітря, рівномірного зволоження всі шари час від часу необхідно перемішувати. Така технологія закладання компостера і роботи з ним є найбільш простою. Педагоги Центру розповсюдили її серед закладів освіти області під час методичних практикумів. Аналогічні компостери є у закладах дошкільної освіти м. Луцька, закладах загальної середньої освіти сіл Боратин, Баїв, Мстишин і Рованці Боратинської територіальної громади Луцького району, села Нуйно Сошичненської об'єднаної територіальної громади тощо.

Облаштування компостерів набуває поширення, адже досить зручно утилізувати зелені відходи та опале листя, без шкоди для довкілля, а також отримати гарне екологічно чисте добриво.

**Гурткова робота із дошкільниками
як можливість виховання юного дослідника**

Оксана Бірук, методист

*Ратнівський районний
центр дитячої та юнацької
творчості Волинської області*

Природа – невичерпне джерело всебічного розвитку дитини; тому одним із головних завдань сьогодення є формування системи знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього середовища. Зміст гурткової роботи в цьому напрямі полягає в розкритті перед дітьми багатогранної цінності природи, вмінні спостерігати і досліджувати.

Здійснюючи екологічне виховання своїх гуртківців педагог повинен: формувати елементи знань про основні екологічні фактори в розвитку живої природи (світло, температура, волога, поживність ґрунту) та очевидні взаємозв'язки і залежності; розвивати вміння класифікувати живу природу на основі зорового сприйняття та аналізу зовнішніх ознак; стимулювати допитливість та інтерес до пізнання природи; активізувати знання дітей і практичний досвід у різних видах діяльності у природі (грі, праці, дослідницькій діяльності, навчанні).

Отже, вимога сьогодення-виховувати у дітей, починаючи з дошкільного віку, практичні навички спостереження і дослідження за навколишнім світом.

Саме тому на базі Ратнівського дитячого ясла-садка №2 смт Ратне «Капітошка» було розпочато роботу гуртків «Чарівний світ природи» та «Я пізнаю світ».

Розвиток екологічної свідомості неможливий без усвідомлення дитиною своєї єдності зі світом рослин і тварин, почуття відповідальності за нього. Така робота проводиться на заняттях гуртків: під час екскурсій, у процесі експериментування й спостережень за об'єктами живої природи, догляду за навчально-дослідними ділянками, садом, дендропарком, квітниками; програвання ситуацій, що потребують співпереживання й співчуття тваринам і рослинам, а також під час читання творів дитячої літератури, перегляду відеороликів, театралізованих дійств. Під час занять у природі діти спостерігають за рослинами і тваринами, вчать робити найпростіші висновки, проводять досліди, пізнають причинно-наслідковий зв'язок між елементами живої і неживої природи.

Отже гурткові заняття із дошкільнятами це важливий напрямок виховання у дітей здатності не тільки отримувати знання, але і використовувати їх у повсякденному житті, формувати конкурентоспроможних на ринку праці молодих людей в майбутньому, які вміють успішно виконувати завдання раціонального природокористування.

Новації в позашкільній Дніпропетровській області

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Кураторство роботи закладів освіти за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти

Юрій Педан, директор

*Комунальний заклад освіти
«Обласний еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді»
Дніпропетровської обласної ради*

Дніпропетровська область є однією з найбільших в Україні за територією, кількістю адміністративно-територіальних одиниць, а також закладів освіти всіх рівнів і форм власності.

Організація плідної взаємодії між учасниками освітнього простору регіону у розвитку еколого-натуралістичної ланки позашкільної освіти є одним з найважливіших напрямів роботи адміністрації та методичної служби КЗО «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді».

З метою змістовної організації і координації позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в закладах освіти міст і районів області КЗО «ОЕНЦДУМ» впроваджено кураторство.

На кожний навчальний рік між працівниками обласного методичного кабінету КЗО «ОЕНЦДУМ» наказом по установі адміністрація закладу проводить розподіл кураторських обов'язків по організації координаційної діяльності:

- профільних закладів позашкільної освіти міст і районів;
- закладів загальної середньої освіти та комплексних закладів позашкільної освіти міст і районів;
- закладів загальної середньої освіти та комплексних закладів позашкільної освіти об'єднаних територіальних громад.

Протягом року відповідно до затвердженого розподілу куратори проводять методичні виїзди до своїх кураторських зон з метою надання педагогічним працівникам освітніх установ методичної допомоги у розвитку основних напрямів позашкільної еколого-натуралістичної освіти.

Кожний куратор за підсумками виїздів в міста, райони та об'єднані територіальні громади створює і систематизує інформаційний банк даних у закріплених регіонах щодо опорних закладів освіти по розвитку позашкільного еколого-натуралістичного напрямку, кращих педагогів, профільних творчих учнівських об'єднань тощо.

Впровадження в області кураторства еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти сприяє:

- ❖ більш змістовної координації позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної роботи в закладах освіти області, забезпеченню розвитку природоохоронного, дослідницько-експериментального, оздоровчого, профорієнтаційного напрямку еколого-натуралістичної діяльності;
- ❖ збільшенню охоплення позашкільною еколого-натуралістичною

освітою дітей дошкільного та шкільного віку з метою задоволення їхніх культурно-освітніх потреб, а також потреб у професійному самовизначенні і творчій самореалізації;

❖ організації співпраці з об'єднаними територіальними громадами області щодо збереження та подальшого розвитку в закладах освіти мережі творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного напрямку та сприяння створенню нових профільних або комплексних закладів позашкільної освіти з обов'язковим еколого-натуралістичним компонентом діяльності;

❖ урізноманітненню напрямів позашкільної освіти, удосконаленню форм, методів і засобів навчання та виховання;

❖ підвищенню рівня навчально-методичного та науково-методичного забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;

❖ виявленню, узагальненню та поширенню перспективного досвіду роботи профільних закладів позашкільної освіти;

❖ розвитку системи підготовки (перепідготовки) педагогічних кадрів для еколого-натуралістичних закладів позашкільної освіти, забезпечення доступності та безперервності освіти, здійснення освіти впродовж життя;

❖ розвитку співпраці з закладами освіти області всіх рівнів і форм власності, державними та громадськими екологічними організаціями по залученню дітей та учнівської молоді до участі у практичній природоохоронній, дослідницько-експериментальній роботі еколого-натуралістичного профілю на регіональному, всеукраїнському, міжнародному рівнях.

Концепція безперервної екологічної освіти

Олена Четверикова

*Комунальний заклад
«Міський еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді
Марганецької міської ради
Дніпропетровської області»*

Концепція безперервної екологічної освіти розроблена і впроваджена в структуру освітнього середовища в м. Марганець адміністрацією міського еколого-натуралістичного центру, складовими якої є дошкільна, загальноосвітня, позашкільна та вища освіта.

Заклад є координаційно-методичним центром в місті з питань розвитку еколого-натуралістичної роботи, а саме:

- організації та проведення семінарів, практикумів, конкурсів, акцій, організаційно-масових заходів;
- природоохоронної, натуралістичної, дослідницької роботи;
- валеологічної та екологічної освіти школярів та учнівської молоді тощо.

В рамках безперервної екологічної освіти міським ЕНЦ укладені угоди про співпрацю з освітніми закладами міста всіх рівнів: закладами загальної середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти, на базах яких працюють гуртки натуралістичного профілю.

Міський ЕНЦ планує та контролює проведення всіх заходів екологічного напрямку, зокрема міського марафону дитячої творчості «Я - ми – родина – Україна».

Результатом впровадження Концепції безперервної екологічної освіти в місті є широке залучення дітей та учнівської молоді всіх вікових рівнів до активної участі у природоохоронних та масових заходах, виявлення обдарованих і талановитих дітей, підвищення іміджу закладу позашкільної еколого-натуралістичної освіти.

Досвід роботи закладу по впровадженню безперервної екологічної освіти у місті було неодноразово представлено на конкурсах:

- ✓ у Другій виставці «Інноватика в освіті України» у номінації «Інновації в позашкільних закладах освіти» (срібна медаль, 2010 р.);
- ✓ у Всеукраїнському Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» (Переможець у номінації «Заклади позашкільної еколого-натуралістичної освіти міського підпорядкування», 2013 р.
- ✓ у Всеукраїнському конкурсі «Цікава школа» (I місце, 2018 р.).

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Обласний конкурс

«Краще творче учнівське об'єднання еколого-натуралістичного профілю»

Інна Майборода

*Комунальний заклад освіти
«Обласний еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді»
Дніпропетровської обласної ради*

Метою проведення Конкурсу є:

- створення оптимальних умов для навчання дітей та учнівської молоді в системі позашкільної екологічної освіти, формування нового екологічного мислення й бережливого ставлення до природи;
- пошук нових форм, методів і моделей організації еколого-натуралістичної роботи з дітьми та учнівською молоддю;
- виявлення та підтримка творчої педагогічної діяльності працівників закладів освіти всіх рівнів і форм власності;
- популяризація педагогічних здобутків в галузі позашкільної екологічної освіти;
- підвищення майстерності педагогів.

Основними завданнями Конкурсу є:

- пошук та підтримка талановитої молоді, розвиток творчих здібностей;

- створення умов для творчої самореалізації учнів;
- досягнення учнями певного рівня соціальної компетентності;
 - розвиток лідерських якостей, активної громадянської позиції;
 - заохочення учнівських колективів до проведення практичної природоохоронної, дослідницької, еколого-краєзнавчої, пошукової діяльності;
 - апробація та поширення кращих творчих здобутків педагогів закладів освіти в галузі позашкільної екологічної освіти;
 - підтримка талановитих педагогів, сприяння їх самореалізації та стимулювання подальшої творчої педагогічної діяльності;
 - створення інформаційного банку даних кращих прикладів досвіду роботи творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного профілю закладів освіти.

Конкурс проводиться щорічно у два етапи:

- перший - відбірковий (районний/міський)
- другий - фінальний (обласний).

Учасники фінального туру конкурсу подають обласному оргкомітету характеристику діяльності творчого учнівського об'єднання від закладу освіти, в якому воно працює; анотацію творчих здобутків учнівського об'єднання у сфері позашкільної освіти, у якій зазначено провідну ідею діяльності, мету, новизну, практичне значення, результативність тощо; відгуки органів управління освітою, наукових установ, громадських організацій тощо, що висвітлюють їх творчі здобутки.

Також учасники конкурсу представляють відеозапис заняття або іншої організаційної форми роботи, власні методичні матеріали керівника творчого об'єднання: програми, посібники, методичні рекомендації та інше; розробки занять гуртка (не менше двох) з різних тем програмового матеріалу; фото-, відеоматеріали, копії документів та інших матеріалів, що свідчать про участь гуртка, іншого творчого учнівського об'єднання у масових заходах (конкурсах, акціях, проектах, змаганнях, виставках та інше).

Переможці та учасники конкурсу заохочуються грамотами, цінними призами та участю у виїзних заходах (експедиціях, екскурсіях, навчально-просвітницьких практиках), що проводяться в межах обласної програми «Вивчаємо заповідні території України»

в процесі формування екологічної компетентності вихованців гуртків еколого-натуралістичного профілю»

Вікторія Полога

*Філія комунального закладу освіти
«Обласний еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді»
Дніпропетровської обласної ради
«Шафран»*

Мета проекту - розробка моделі реалізації проектно-орієнтованого підходу до формування екологічної культури вихованців засобами інформаційно-комунікативних технологій.

В проекті реалізована модель проектно-орієнтованого підходу до формування екологічної культури вихованців засобами інформаційно-комунікативних технологій.

Основні стратегічні цілі проекту:

розвиток і саморозвиток вихованця як творця і проектувальника свого життя шляхом інформатизації процесу здобуття позашкільної освіти;

адаптація особистості вихованця до віртуального спілкування та інтеграція у світовий освітній простір;

формування креативної особистості педагога, здатного відповідати сучасним викликам інформаційного суспільства.

Навчальний модуль містить тренінги «Зміст проектної діяльності», «Відкрий серце розуму», практичні заняття «Матриця проектної діяльності», «Кластер досліджуваної проблеми», «Правила ефективного пошуку інформації», «Цифрові технології на допомогу юному досліднику», «Звіт дослідника» тощо.

Проведення тематичних тренінгів забезпечує позитивну мотивацію вихованців на творчість, оволодіння ними методологією пізнавальної діяльності, розширення освітнього простору та вихід на власну траєкторію навчання.

Актуальність використання проекту у системі позашкільної освіти району зумовлена наступними чинниками:

- необхідністю сформувати в особистості вихованця інформаційну культуру життєдіяльності, яка дасть їй можливість продуктивно будувати своє життя, здійснити професійне самовизначення, розкрити творчий потенціал та здатність до прийняття самостійних рішень;
- проблемою формування екологічної компетентності школярів розв'язуватиметься на якісному теоретико-методологічному рівні;
- поєднанням проектних та інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме різнобічності діяльності школярів у процесі природоохоронної та еколого-просвітницької діяльності в умовах позашкільного закладу освіти, буде спрямована не тільки на систематизацію мисленнєвої діяльності, але і на об'єктивне відображення реального життя;

- можливістю доповнення традиційних шляхів роботи в гуртках новими формами пошуково-творчої діяльності, організації наукової творчості обдарованих учнів, її орієнтацію на прагматизм наукових знань.

Впровадження даного проекту у рамках співпраці з місцевими об'єднаними територіальними громадами на місцях, особливо в умовах значної територіальної відстані між закладами освіти, надає можливість керівникам гуртків використовувати ресурсну та матеріальну базу загальної середньої освіти: комп'ютерні класи з підключенням до Інтернету з мультимедійними дошками, навчальне обладнання природничих кабінетів, базу цифрових освітніх ресурсів, шкільну теплицю та навчально-дослідні земельні ділянки.

Модель координаційно-методичної діяльності в закладі позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

Тамара Олешкевич

*Комунальний позашкільний навчальний
заклад «Станція юних натуралістів
Покровського району»
Криворізької міської ради
Дніпропетровської області*

Апробація та впровадження інновацій в освітній процес закладу освіти є вимогою сьогодення. Зростання соціальних вимог до освітніх установ вимагає систематичного вдосконалення, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Тож організація роботи з педагогічними кадрами в закладі за створеною моделлю координаційно-методичної служби носить інноваційно-дослідно-експериментальний характер і спрямована на формування нового типу педагога-дослідника, якому притаманні: нові особистісні та професійні якості, що сприяють його творчій самореалізації; науково-педагогічної, методологічної компетентності та інноваційній грамотності.

Методичний супровід системи позашкільної еколого-натуралістичної освіти реалізується в межах моделі координаційно-методичної діяльності через наступні напрямки:

- удосконалення методичної культури педагогічних працівників.
- інформаційно-методичний супровід реалізації освітніх стандартів позашкільної освіти.
- здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Методична робота в закладі здійснюється такими послугами методичного сервісу: предметно-методичний, моніторинговий, маркетинговий, експертний, консалтинговий.

Перелік послуг методичного сервісу:

I. Предметно – методичний сервіс включає такі послуги:

- надання пакету ефективних технологій навчання і виховання;
- індивідуальне і групове консультування щодо вирішення актуальних проблем позашкільної освіти;

- організація інтеграції методичної діяльності керівників гуртків та вчителів предметників для розробки нових педтехнологій.

II. Моніторинговий сервіс передбачає такі послуги:

- надання інструментарію організації моніторингу освітнього процесу;
- проведення моніторингових досліджень;
- експертна оцінка інструментарію, організаційної системи освітнього процесу і результатів моніторингових досліджень.

III. Маркетинговий сервіс включає такі послуги:

- визначення соціально-освітнього запиту батьків, учнів, регіонального ринку праці, громадських інститутів, вузів, активних соціальних і національних груп населення;
- визначення можливостей задоволення даного освітнього запиту освітніми закладами;
- прогнозування якісних і кількісних змін освітнього запиту;
- педагогічна інтерпретація освітнього запиту.

IV. Експертний сервіс (науково-методичний аудит):

- експертиза проектів науково-прикладних досліджень;
- експертиза процесу і результатів науково-дослідницької роботи закладів позашкільної освіти спільно з науковими співробітниками КДПУ;
- рецензування і редагування методичних збірників, посібників, дидактичних матеріалів.

V. Консалтинговий сервіс:

- підвищення управлінсько-педагогічної компетентності позашкільного навчального закладу;
- консультування педагогічних працівників з метою вирішення повсякденних проблем позашкільного навчального закладу;
- пошук, нагромадження, систематизація і трансферт (передача);
- розробка заходів щодо розв'язання рішень повсякденних проблем управління освітнім процесом (управлінський аспект);
- надання експертних послуг керівникам закладів загальної середньої та позашкільної освіти, вчителям, керівникам гуртків.

Форми організаційно-методичної діяльності:

- створення координаційної ради;
- проведення засідань координаційної ради;
- підготовка методичних матеріалів за напрямками;
- розробка планів проведення місячника екології, тижня натураліста в школах; науково-практичної конференції;
- обговорення з керівниками гуртків змісту роботи відділів, узгодженості їх роботи;
- пошук необхідної інформації, підбір форм і методів роботи з учнями в школах району та на базі СЮН;
- оформлення необхідної наочності;
- підготовка сценаріїв та планів проведення масових заходів, акцій, передбачених програмою;

- підготовка обладнання, інвентарю та посадкового матеріалу за потребою;
- забезпечення домовленостей з установами та закладами, які задіяні у підготовці до заходів;
- підготовка підсумкового наказу, призів, проведення нагородження.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Дитячий зоологічний виставково-дослідницький комплекс «Планета тварин»

*Наталія Шепетуша
Тамара Олешкевич,*

*Комунальний позашкільний
навчальний заклад
«Станція юних натуралістів
Покровського району»
Криворізької міської ради
Дніпропетровської області*

Заклад є неодноразовим переможцем соціальних проєктів компанії «МЕТІНВЕСТ», що дало змогу створити на території станції юних натуралістів дитячий зоологічний виставково-дослідницький комплекс «Планета тварин».

Мета створення комплексу:

– соціалізація та виховання дітей з обмеженими можливостями (інклюзивне навчання);

- підтримка соціально незахищених верств населення;
- розвиток волонтерства;
- пропаганда та популяризація природоохоронної діяльності в урбанізованому довкіллі.

До комплексу входить:

- виставкова зала;
- зоотваринницька ферма, яка представлена кролефермою, птахофермою;
- навчально-дослідницька лабораторія.

Освітній процес на базі дитячого зоологічного виставково-дослідницького комплексу «Планета тварин» надає можливість дітям та учнівській молоді шляхом спілкування з тваринами глибше вивчати тваринний світ через науково-дослідницьку діяльність.

Під час проведення освітнього процесу в зоологічному комплексі широко впроваджується метод проєктів, який орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову) у відведений для неї час. Це завдання особисто-орієнтованої педагогіки. Проєктна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку для її

вирішення. Результати запланованої діяльності мають практичну, теоретичну, пізнавальну значимість.

Цикл віртуальних екскурсій «Мандруємо стежинами рідного краю»

Ольга Захарченко

*Комунальний заклад
«Нікопольський міський
еколого-натуралістичний центр»
Дніпропетровської області*

Однією з дієвих форм екологічного виховання, спрямованого на пізнання природи і розуміння її законів, є екскурсії, походи та експедиції. Ці форми роботи мають на меті більш досконало поширювати екологічні знання, залучати більшу кількість дітей до природоохоронної справи, до науково-дослідницької роботи, до виховання в природі, а головне - допомагає дітям знаходити світ захоплень.

З рюкзаком за плечима вивчати природу та милуватися красотами рідного краю, на жаль, може незначна кількість учнів. Але з впровадженням нових інформаційних технологій в процес освіти виникли нові види екскурсій - віртуальні. Хоча віртуальна екскурсія не замінить реальної мандрівки в природу, але в умовах карантинних обмежень вона є цінним резервом додаткової екологічної освіти та чи не єдиною можливістю для вихованців гуртків ознайомитися з природними об'єктами рідного краю.

За роки похідної, екскурсійної, еколого-краєзнавчої та пошукової діяльності в КЗ «НМЕНЦ» накопичилося багата колекція фото- та відеоматеріалів, які відображають різноманіття флори, фауни та природних ландшафтів. Завдяки цьому педагоги закладу створили цикл віртуальних екскурсій «Мандруємо стежинами рідного краю».

Мета проєкту: пропаганда екологічних знань, здорового способу життя, розвиток екологічного мислення.

Завдання проєкту:

- залучення уваги широкої аудиторії учнівської молоді до екологічних проблем нашого регіону;
- ознайомлення з об'єктами зеленого туризму у регіоні;
- формування екологічної культури та національної самосвідомості.

Для використання в освітньому процесі закладу для вихованців всіх вікових рівнів педагогічними працівниками створені тематичні віртуальні екскурсії: «Малі річки Нікопольського району», «Каховське водосховище - наша краса та біль», «Борисівська балка», «Покровська балка», «Балка Каменувата», «Рослинний та тваринний світ південних степів», «Місця історичної слави Нікопольщини».

Матеріали циклу створені у вигляді слайд-фільмів.

Використовуються віртуальні екскурсії під час занять профільних гуртків, під час проведення організаційно-масових природоохоронних заходів, а також на уроках та при проведенні виховних заходів в закладах загальної середньої освіти.

Інтерактивна тека-лепбук в позашкільному освітньому процесі

Оксана Деркач

*Комунальний позашкільний
навчальний заклад «Станція юних
натуралістів»
Дніпровської міської ради
Дніпропетровської області*

Сучасна освіта спрямована на розвиток талановитих, креативних та здібних дітей. Дітей, які мають гнучке мислення, у яких добре розвинена зорова пам'ять, а також дітей, що в постійному пошуку нових знань. Для досягнення цих та інших цілей в освітньому просторі постійно з'являються нові та удосконалюються вже існуючі технології навчання.

В умовах впровадження Нової української школи в закладах освіти особливо актуальним у освітньому процесі стало використання лепбуків. Але даний вид узагальнення інформації корисний для використання не лише в закладах загальної середньої освіти, а й в закладах позашкільної освіти.

В освітньому процесі СЮН, в деяких гуртках, педагоги активно використовують цей метод. Лепбук, або як його ще називають, інтерактивна тека – це саморобна паперова книжка з кишеньками, віконцями, загадками, розмальовками, цікавими фактами, ребусами та інш., які дитина може діставати, доповнювати, розмальовувати. Для самих дітей створення лепбуку – надзвичайно цікаве та захопливе заняття, яке їм дуже подобається .

Саме виготовлення лепбуку розпочинається з обрання теми, повної підготовки наповнення, роздруківки та оформлення. В освітньому процесі СЮН використовуються створені вихованцями лепбуки на різну тематику, це і «Червона книга України», «Птахи», «Вітаміни», «Первоцвіти», «Україна і її символіка» та інше. Лепбуки знаходяться в зоні досяжності і можуть використовуватися не лише при проведенні гурткових занять, а й при проведенні вікторин та квестів.

Даний метод роботи дає плідний результат та допомагає навчати дітей розширювати свої знання та систематизувати вже отримані.

Інноваційний цільовий проєкт «Водойма - перлина саду»

Антоніна Гаврилюк

*Комунальний заклад
«Дитячий екологічний центр»
Кам'янської міської ради
Дніпропетровської області*

В центрі промислового міста Кам'янське, на території дитячого екологічного центру, є штучна водойма. Її із захопленням створювали діти і педагоги закладу. Водойма освіжає навколишній пейзаж – вона стала центром всесвіту, оазисом в пустелі, наповненим життям, бо створює рослинам і тваринам потрібний і сприятливий мікроклімат. Вона є джерелом прохолоди, заспокоює дітей, дорослих, і приваблює велику кількість різноманітних істот: комах, земноводних, птахів, деяких ссавців. Тут постійно з'являються нові мешканці та залишаються надовго.

А головне, водойма зацікавлює дітей. Нажаль, в умовах великого промислового міста у педагогів не завжди є можливість водити дітей в природу, а водойма наближає до цього, що сприяє вдосконаленню освітньо-виховного процесу, створенню організаційно-педагогічних умов для реалізації освітніх завдань, що сприяють формуванню особистості.

Цільовим проєктом створення водойми передбачено розташування двох зон: болотної (глибиною до 30 см) та водної (глибиною понад 80 см).

Під час створення водойми було використано 25 видів рослин водно-болотного комплексу.

Водна рослинність представлена домінуючими євтрофним очеретовим і осоковим угрупованнями та рослинами з плаваючим листям. Ці рослини були інтродуковані з природних умов в штучні завдяки проведенню низки екологічних експедицій та походів з вихованцями закладу в природу.

Водойма Дитячого екологічного центру є об'єктом дослідницької діяльності школярів, яка надає їм можливість самостійно та цілеспрямовано працювати, розвивати креативне мислення, вдосконалювати систему теоретичних знань, практичних умінь, більш детально ознайомлюватися із водною та прибережно-водною рослинністю водойм рідного краю, тваринним світом мілководь.

Проведення досліджень на цьому природному об'єкті дозволяє дітям та молоді отримувати і розвивати практичні навички щодо ведення фенологічних спостережень, проведення експериментів, узагальнення результатів гідробіологічних досліджень, написання науково-дослідницьких робіт.

Колективу закладу вдалося на невеликій площі за короткий час з мінімумом фінансових витрат вписати в ландшафт не тільки водойму, але й альпійську гірку, кам'янистий ансамбль, додаткові клумби безперервного цвітіння, робатки, рокарій та зробити вертикальне озеленення будівлі. На сьогодні - це справжні зірки на фоні садового ансамблю екологічного центру. По території закладу прокладена екологічна стежка, яка має різноманітні тематичні зупинки, тут завжди повно дітей, учнів шкіл та дошкільнят.

Завдяки вдало використаним природним, зокрема рослинним об'єктам, розумному, господарському та естетичному підходу до благоустрою та озелененню закладу сьогодні територія Дитячого екологічного центру є яскравою зеленою перлиною на тлі урбанізованих краєвидів промислового міста.

Це-справжній мікроботанічний сад, яким пишаються і вихованці, і педагоги, зразок розумного підходу до озеленення для всіх закладів освіти промислового міста.

Застосування відеоеккурсій на заняттях профільних гуртків

Наталія Пархоменко

*Комунальний позашкільний
навчальний заклад «Станція юних
натуралістів Тернівського району»
Криворізької міської ради
Дніпропетровської області*

Віртуальні засоби надання інформації все більшого значення набувають в реаліях сьогодення. В роботі гуртків еколого-натуралістичного спрямування ці засоби доречно застосовувати як допоміжні під час проведення теоретичних занять та самостійної роботи.

Екскурсії на природу краще проводити в реальному природному оточенні. Безпосереднє спілкування з природою через власні органи відчуття не замінять ніякі віртуальні ресурси. Але сучасна реальність, вимоги забезпечення безпеки здоров'я вносять свої корективи. В поточному році педагоги закладу почали активно засвоювати медіапростір.

На даний час керівники гуртка закладу активно застосовують на заняттях програму Video Pad. Вона має багато можливостей, але має і недоліки, бо до відеоряду зручно вставляти лише невеличкі текстові заголовки.

Відеоекскурсії по певним природним об'єктам Криворіжжя керівники гуртка використовують під час занять за відповідною темою, коли немає можливості спілкуватися з природою напряму, а також для ілюстрації суміжних тем.

Завдяки роботі по створенню відеороликів і педагоги, і діти навчаються новому, активно шукають нову інформацію про природу України. Світлини гарних заповідних куточків захоплюють та надихають і дорослих, і вихованців.

В умовах дистанційного навчання педагоги закладу рекомендують колегам частіше використовувати власні відеоролики-екскурсії на заняттях гуртків. А для їх створення зручно використовувати програми Video Pad або Pinnacle Studio.

Челендж #Дніпро_квітуче «Міні-город на підвіконні»

Оксана Деркач

*Комунальний позашкільний
навчальний заклад
«Станція юних натуралістів»
Дніпровської міської ради
Дніпропетровської області*

Час адаптивного карантину – це час, котрий можна використати максимально корисно, зокрема підвищити власну кваліфікацію, перезавантажити себе та своїх вихованців на принципово новий розвиток.

Дистанційне навчання для закладу позашкільної освіти є інновацією, так як під цей час почали оновлюватися нові форми роботи педагогів з вихованцями.

Майже все навчання та дозвілля під час карантинних обмежень перейшли в мережу Internet, ти знаходишся вдома, але при цьому не втрачаєш соціалізацію.

В закладі був розроблений та проведений челендж #Дніпро_квітуче «Міні-город на підвіконні».

Мета челенджу – самостійне вирощування вихованцями овочевих культур в домашніх умовах, керуючись розробленими педагогами СЮН рекомендаціями стосовно вирощування та догляду за конкретним видом, закріплення вмінь щодо вирощування, догляду за рослинами, та проведення фотофіксації результатів.

Насіння для вирощування овочів: картоплі, гороху, цибулі, кавунів, кукурудзи та інших були надані 100 вихованцям СЮН представниками місцевого волонтерського руху.

Маючи насіння та відповідні знання, вихованці закладу у себе вдома вирощували овочеві культури.

Діти звітували про хід експерименту та результати надсилалися керівникам гуртків, загальний звіт висвітлено на сторінках закладу в соціальних мережах.

Розвиток творчої особистості вихованців через реалізацію місцевих екологічних проєктів

Катерина Кириченко, Юлія Мамотенко

*Комунальний позашкільний
навчальний заклад
«Станція юних натуралістів»
міста Павлограда
Павлоградської міської ради
Дніпропетровської області*

Спрямування сучасної освіти на профільне навчання робить знання і застосування проєктної діяльності актуальним. Проєктна діяльність не знижує рівень навчальних досягнень учнів, а сприяє розвитку творчої особистості. Тому педагогами КПНЗ «СЮН» м. Павлограда велика увага приділяється проєктній діяльності. Колективом закладу було втілено місцеві проєкти, які дозволяють проводити освітній процес на більш змістовному науковому рівні:

- «Доторкнись руками, відчуй серцем» – організація роботи контактного зоопарку, зони для психологічного розвантаження мешканців міста та їх дітей шляхом спілкування з декоративними тваринами з будиночками для проживання тварин та зручними загонами з вільним доступом до них.

- «Вільна біологічна лабораторія» - мультимедійний комплекс, який включає зоолого-тераріумний комплекс, аквакомплекс для проведення досліджень педагогами, вихованцями Станції та є експериментально-дослідницьким майданчиком для виконання учнями та вихованцями лабораторних, практичних робіт на допомогу вчителям біології, екології шкіл міста.

- «Еко-клас» - проведення занять на свіжому повітрі в облаштованій альтанці на території закладу для вихованців гуртків, учнів шкіл міста та вихованців пришкільних літніх таборів.

- Мікрозаказник «Ксилокопа звичайна» – допомога в організації і проведенні дослідницької роботи вихованців по вивченню та збереженню рідкісних комах Дніпропетровщини

- «Зелена хвиля» - трудові десанти, збір вторинної сировини, майстер-класи, агітації «Доля природи в твоїх руках», участь в еко-івентах та ін.

**Віртуальна оглядова екскурсія
в міжшкільному екологічному музеї дитячого екологічного центру –
новація в освітньому процесі закладу**

Антоніна Гаврилюк, Оксана Кізенко

*Комунальний заклад
«Дитячий екологічний центр»
Кам'янської міської ради
Дніпропетровської області*

В Дитячому екологічному центрі вже 25 років працює Міжшкільний екологічний музей, єдиний в Україні. Він розташований в 5-ти залах, містить біля 3500 справжніх експонатів і має почесні звання «Зразковий» та «Народний».

Музейна педагогіка – нетрадиційна форма навчання і виховання відвідувачів. Основним прийомом в роботі є оглядова та тематичні екскурсії, які проводять педагоги закладу. Їм на допомогу спільно з радою музею додатково були підготовлені з числа вихованців – юні екскурсоводи. Пандемія, пов'язана із поширенням хвороби COVID-19, що охопила весь світ, створила труднощі в освітньому процесі навесні 2020 року – був встановлений карантин та обмежувальні заходи.

Раніше музей відвідувало від 5 до 11 тисяч осіб за рік, зараз під час обмежувальних карантинних заходів це число різко скоротилося.

Але формування екологічної культури підростаючого покоління засобами музейної педагогіки на сьогодні є дуже актуальним і важливим, враховуючи незадовільний екологічний стан м. Кам'янське та Дніпропетровщини. Для вирішення цього питання була розроблена віртуальна оглядова екскурсія по залах Міжшкільного екологічного музею та розміщена на сайті закладу, яку можуть переглянути всі бажаючі від дошкільнят до дорослих за посиланням <https://cutt.ly/4habj93>.

Віртуальна екскурсія показує, що наш музей виховує юних, дає їм унікальні можливості дотику до природи краю. Таким чином, навчальна та виховна діяльність музею – єдине ціле і разом з тим частина, ланка величезного ланцюга методів інноваційного розвитку позашкільної освіти, яка дає змогу формувати базові компетентності особистості, здатної реалізувати свій потенціал у суспільстві.

Екологічна освіта і виховання молоді в музеї здійснюється на основі визначених наукових принципів: принципу комплектності, принципу диференційованого підходу до аудиторій, принципу неперервності, спадковості і послідовності, принципу активності і самостійності аудиторії.

Міжшкільний екологічний музей є важливою ланкою в освітній системі міста, області з безперервного екологічного виховання і освіти підростаючого покоління.

Віртуальна оглядова екскурсія є новацією, яка використовується в освітньому процесі закладу під час пандемії, сприяє розвитку екологічної

культури у дітей та молоді, любові до природи рідного краю, виховує почуття гуманного ставлення до тварин і рослин.

Галерея кімнатних рослин

Олена Четверикова, Світлана Панченко

*Комунальний заклад
«Міський еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді
Марганецької міської ради
Дніпропетровської області»*

Галерея кімнатних рослин міського еколого-натуралістичного центру створена з метою набуття у дітей та молоді трудових та практичних навичок, активізації пізнавальної, творчої та просвітницької діяльності, отримання психотерапевтичного ефекту від спілкування з рослинами, формування екологічної та естетичної культури особистості.

Галерея виконує наступні функції:

- Ознайомлення вихованців з різними видами квітково-декоративних кімнатних та оранжерейних рослин.
- Проведення змістовної навчально-дослідницької роботи з квітникарства.
- Надання науково обґрунтованої інформації про інтродукцію, акліматизацію та селекцію квіткових рослин.
- Ознайомлення з правилами і прийомами зовнішнього і внутрішнього озеленення.
- Орієнтування учнівської молоді на отримання майбутньої професії.

Завдяки діяльності Галереї кімнатних рослин в закладі значно активізувалась екскурсійна робота, щороку на базі Галереї проводиться близько 65 екскурсій, Галерею відвідує близько 1000 дітей міста.

За результатами виконаних дослідів вихованці гуртків оформлюють матеріали для участі в обласних та Всеукраїнських науково-освітніх проектах і конкурсах: «Саду мого дивосвіт», «Дослідницький марафон», «Юний дослідник», «Школа - мій рідний дім», «Квітуча Україна», «Галерея кімнатних рослин».

Новації в позашкіллі Донецької області

Педагогічні новації Донецького обласного еколого-натуралістичного центру у вимірі сучасних викликів

*Ірина Лещенко
Наталія Шатух*

*Донецький обласний
еколого-натуралістичний центр*

Почуття відповідальності за майбутнє підростаючого покоління в регіоні, поставленні завдання, реалізація планів та програм еколого-натуралістичної освіти стали вирішальним фактором для педагогів Донецького обласного еколого-натуралістичного центру щодо пошуку нових форм та інноваційних підходів в галузі позашкільної еколого-натуралістичної освіти в регіоні в складних умовах переміщеного закладу, нестабільної політичної та економічної ситуації на сході України. Результатом інноваційного пошуку нової моделі позашкільної освіти на Донеччині стало створення округів позашкільної екологічної освіти (ОПЕО), організація роботи дистанційної школи педагогічної майстерності «Світоч», відкриття обласної онлайн-школи юних дослідників природи Донеччини «Науковий пошук» та інше.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЛЬНІСТЬ

Округи позашкільної екологічної освіти (ОПЕО)

З метою інноваційного пошуку нової моделі організації позашкільної екологічної освіти на Донеччині, в умовах переміщеного закладу, Донецький обласний еколого-натуралістичний центр (ДООЕНЦ) проводить освітню еколого-натуралістичну роботу в рамках створення округів позашкільної екологічної освіти (ОПЕО) в різних регіонах області. Методичною службою Донецького ОЕНЦ була проведена робота з створення таких осередків екологічної просвіти у м. Краматорську, м. Добропіллі, м. Маріуполі, м. Бахмут, м. Часів Яр, м. Лиман та у Великоновосілківському, Волноваському, Добропільському, Костянтинівському, Лиманському, Мар'їнському, Покровському районах. Ця робота включає: організацію творчих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку в загальноосвітніх та комплексних закладах позашкільної освіти, залучення учнів та педагогів до участі в обласних і всеукраїнських масових та методико-педагогічних заходах, проведення сумісних регіональних еколого-натуралістичних та методико-педагогічних заходів, інше.

В кожній з цих структур (ОПЕО) працюють методисти, завідувачі відділами (лабораторіями) та керівники гуртків Донецького обласного центру, які організують та координують роботу різних закладів освіти щодо еколого-натуралістичного виховання дітей та учнівської молоді. Така форма роботи надає широку можливість педагогам обласного Центру безпосередньо і більш ефективно працювати з педагогічними та учнівськими колективами, дитячими

громадськими організаціями на місцях, залучаючи широкий загал цих регіонів до участі в масових заходах (як обласного так і всеукраїнського рівнів), вдосконалюючи науково-теоретичну, методичну підготовку та професійну майстерність педагогів з екологічної просвіти. Це також сприяє співробітництву з обласними та регіональними державними установами, які були переміщені в різні регіони області, в зв'язку з бойовими подіями на Донбасі.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дистанційна школа педмайстерності «Світоч»

Обласна дистанційна школа педагогічної майстерності (ШПМ) «Світоч», як дистанційна, була апробована ще в 2017 році і за роки роботи зарекомендувала себе як результативна форма для навчання, обміну досвідом та вирішення актуальних питань з еколого-натуралістичної освіти в області, особливо в сучасних умовах епідемічної небезпеки. Такий формат також дуже зручний для оперативного зв'язку з регіонами області, та дозволяє економити фінансові ресурси і час. Телекомунікаційні сервіси Skype та ZOOM надають можливість демонструвати на екрані слайди, відео, презентації для всіх учасників онлайн-семінару.

У Школі педагогічної майстерності заняття проводяться за окремим планом для різних категорій педагогів еколого-натуралістичних закладів за такими формами: вебінари, вебінари-практикуми, робота в творчих групах, аукціони педагогічних ідей, «круглі столи», презентації досвіду колег за окремими напрямками, методичні «інтернет-мости», тренінги, педагогічні майстерні та творчі майстер-класи в режимі онлайн тощо.

З метою подальшого впровадження технологізації освітньої еколого-натуралістичної діяльності педагогічні працівники Донецького ОЕЦ пропонують нові форми роботи з педагогами області. Так, в новому навчальному році керівники гуртків ЕНЦ(СЮН) долучились до дистанційних онлайн-занять та тренінгів (в рамках ШПМ) щодо ознайомлення з Міжнародною програмою GLOBE та підготовки своїх вихованців до досліджень стану навколишнього середовища у межах Всеукраїнських конкурсів «GLOBE Марафон», «GLOBE Ігри 2021».

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Онлайн-школа юних дослідників «Науковий пошук»

З метою соціально-громадянського виховання підростаючого покоління, формування у нього національної свідомості, інтересу до поглибленого вивчення природи, науково-дослідницької та експериментальної роботи Донецьким обласним еколого-натуралістичним центром на 2020-2021 навчальний рік запроваджено роботу обласної онлайн-школи юних дослідників природи Донеччини «Науковий пошук» для вихованців гуртків екологічного та біолого-сільськогосподарського напрямку позашкільних та загальноосвітніх закладів із залученням наукових співробітників об'єктів природно-заповідного фонду Донеччини.

Заняття проводяться дистанційно, з використанням платформи ZOOM, за скоригованим планом, за яким діти спочатку ознайомлюються із різноманіттям флори та фауни заповідних об'єктів, проходять тестування, а потім здійснюють пошуково-дослідницьку роботу на природоохоронних територіях в очному форматі. Спочатку навчального року співробітниками науково-дослідного відділу регіонального ландшафтного парку «Краматорський» проведено вже декілька засідань, які отримали позитивні відгуки від вихованців та керівників гуртків:

- ✓ ознайомлення з раритетною флорою РЛП «Краматорський»;
- ✓ герпетофауна нашого краю;
- ✓ гриби Слов'янського та Лиманського районів;
- ✓ сучасний стан та екологічна безпека Донбасу і його вплив на сталий розвиток регіону.

Протягом року заплановані онлайн-заняття за участю співробітників Національного природного парку «Святі гори» та регіонального ландшафтного парку «Клебан-Бик».

Звичайно, неможливо повністю перенести всі види еколого-натуралістичної та пошуково-дослідницької роботи в інтернет-середовище, але ми робимо все можливе для того, щоб вихованці еколого-натуралістичних позашкільних закладів отримували якісні знання та розвивали свої навички шляхом організації змішаного навчання, а педагоги змогли вдосконалити свої уміння активно використовуючи ІКТ-технології в освітній діяльності.

Відкритий обласний чемпіонат віртуальних інтернет-вікторин серії «Знай, люби, бережи!»

Сучасні діти зацікавлені у віртуальних навчальних ресурсах, тому великим успіхом у них користується обласний чемпіонат віртуальних інтерактивних вікторин серії «Знай, люби, бережи», що проходять тричі на рік на сайті ДООЕНЦ <https://sites.google.com/site/donoenc/>, кожен рік за різними темами: «Юний еколог», «Юний аграрій», «Юний міколог», «Юний мікробіолог», «Юний знавець флори», «Юний знавець фауни», «Природно-заповідний фонд Донеччини» та інші.

Основними завданнями конкурсу є:

- інтенсифікація освітнього процесу завдяки активному впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій;
- пошук інноваційних форм роботи з учнями та вихованцями в умовах змішаної освіти;
- органічне поєднання в освітньому просторі наукових, педагогічних та інноваційних комунікативних технологій.

При створенні вікторин використовуються різні інструменти для навчання: Online Test Pad, Learningapps, форми Google, PowToon та інші. Вони дають можливість не просто давати відповіді на питання, а ще й візуалізувати їх та знаходити відповіді в Інтернеті, здобуваючи таким чином нові знання.

Питання вікторин ретельно підбираються педагогами обласного Центру для різних вікових категорій учнів та вихованців. Критерії для вибору питань такі: розвивають кмітливість учнів, розширюють їх світогляд, сприяють

розумовому вихованню, розвитку пізнавальних інтересів і творчих здібностей, допомагають виявляти знання учнів в галузі біологічних наук.

З кожним роком кількість учасників заходу збільшується, бо зростає інтерес як педагогів, так і учнів до сучасних інноваційних форм навчальних технологій, які сприяють кращому засвоєнню змістовної інформації та підвищують рівень інтелектуального розвитку.

Навчальна платформа «Гуманне ставлення до тварин»

В 2020 році, за пропозицією Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, методичною службою ДООЕНЦ розпочалась робота по створенню Навчальної платформи «Гуманне ставлення до тварин».

Навчальна платформа «Гуманне ставлення до тварин» побудована за блочним принципом, розроблена з використанням усіх наявних навчальних сучасних ресурсів, має свою онлайн-платформу для роботи у системі Інтернет. Кожен блок призначений для дітей різного віку і включає навчальні матеріали для дітей, методичні матеріали для педагогів та батьків, які можна використовувати для проведення шкільних інформаційних годин у кожному класі (орієнтовно 1 раз на місяць), а також матеріали для проведення масових заходів у закладах освіти усіх рівнів.

I блок – «Знайомтесь – моя улюблена тваринка!» – призначений для дітей дошкільного віку (3-6 років) і має на меті перше знайомство маленьких дітей, вихованців закладів дошкільної та позашкільної освіти, із тваринами оточуючого навколишнього світу.

II блок – «Щаслива лапа» – призначений для учнів молодшого шкільного віку (6-10 років) і має на меті виховання доброго ставлення до тварин навколишнього середовища, спостереження за ними у природі та в куточку живої природи, елементарний догляд та спілкування з тваринами.

III блок – «Тварини – наші друзі» – призначений для учнів середнього шкільного віку (11-14 років) і має на меті формування екологічного мислення по відношенню до тварин, які нас оточують, суспільно-корисну працю по створенню умов та догляду за тваринами домашніми та свійськими, тваринами куточку живої природи, а також знайомство із професіями, що пов'язані з охороною та доглядом за тваринами.

IV блок – «Ми за гуманне ставлення до тварин» – для учнів старшого шкільного віку та студентів (15-22 років) і має на меті проведення волонтерської роботи щодо тварин, які потребують людської допомоги, еколого-просвітницької діяльності серед населення тощо.

Обласний конкурс з вивчення календарних хліборобських обрядів «Коло Сварога»

Конкурс проводиться з метою формування у дітей та молоді дбайливого ставлення до культурної спадщини країни, виховання національно-патріотичної самосвідомості, ознайомлення учнів з народними традиціями рідного краю, та підготовки їх до професійного самовизначення.

Основними завданнями Конкурсу є:

- ☞ залучення дітей та учнівської молоді до вивчення народних традицій;

- ⊖ формування відповідних професійних умінь і навичок;
- ⊖ виховання у молоді національної, естетичної та екологічної культури.

Обласний захід проводиться за сезонними циклами:

- ⊖ календарні хліборобські обряди зимового циклу;
- ⊖ календарні хліборобські обряди весняного циклу;
- ⊖ календарні хліборобські обряди літнього циклу;
- ⊖ календарні хліборобські обряди осіннього циклу.

На конкурс подаються авторські відеоматеріали, вироби декоративно-прикладного мистецтва, пов'язані з народними обрядами та звичаями; авторські фотографії, малюнки, обрядові пісні у вигляді аудіо-, відеозаписі, сценарії виховних заходів та розробки гурткових занять по вивченню обрядів та звичаїв українського народу. За результатами Конкурсу проводяться виставки матеріалів переможців, випуск збірки отриманих матеріалів у вигляді відеоальманаху «Звичаї українського народу».

Новації в позашкільлі Житомирської області

Дистанційний підхід до проведення обласних масових заходів

(з досвіду освітньої діяльності комунального закладу позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради)

*Бордюг Наталія Сергіївна, директор
Якимчук Анна Петрівна, методист
Члек Олена Олександрівна, зав.інструктивно-методичим відділом*

*Комунальний заклад позашкільної освіти
«Обласний еколого-натуралістичний центр»
Житомирської обласної ради*

В умовах сьогодення швидке пристосування закладів освіти до дистанційного навчання є в пріоритеті. Використання новітніх технологій, робота з електронними носіями, пошук цікавих незвичних ідей є однією з надзвичайно важливих ланок освітнього процесу, особливо в закладах позашкільної освіти, куди діти приходять за інтересами. І тут дуже важливо підтримати цей інтерес, допомогти розкритися кожній дитині, надати їй можливість розвиватися, пізнавати щось нове, отримувати знання, вміння та навички. В умовах карантину проведення багатьох заходів очного формату стали неможливими, тому педагогічним колективом КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР здійснюється пошук нових форматів їх проведення в дистанційному вигляді. Зокрема, III обласний фестиваль патріотичних дій «Патріот-Fest» в 2020 році відбувся у формі захоплюючої он-лайн гри «Моя майбутня професія - військовий» (з використанням платформи Zoom), у якій брали участь фіналісти заходу. Ця гра проводилася з метою формування національної самосвідомості та високих моральних якостей громадянина України, поглиблення знань з історії рідного краю та видатних історичних постатей Житомирщини. Команди-

учасники одночасно виконували запропоновані завдання та звітувалися. Гра включала п'ять завдань, які послідовно виконувались:

1. «Історичні постаті» - назвати видатних українських діячів.
2. «Військові звання» - вказати знаки розрізнення військовослужбовців в порядку їх зростання - від рядового, сержантського і старшинського до офіцерського складу.
3. «Патріотична стежка» - створити патріотичну стежку, де вказати відомих українських діячів спорту, мистецтва та ін. та їх біографічні дані (коротко), які в певний час проживали або відвідували вашу місцевість.
4. «Скарб місцевості» - віднайти найбільш унікальну пам'ятку вашої місцевості. Зробити креативне фото на її фоні. Описати, чим вона важлива для вашої місцевості.
5. «Поезія єднає серця» - створити авторського вірша про видатну особистість з вашої патріотичної стежки.

Захід відбувався протягом двох днів, оскільки деякі завдання вимагали більшого часу для виконання. Кожне наступне завдання відкривалося команді після виконання попереднього. Учасники команд виконували завдання з обмеженням часу. За швидкість та правильні відповіді нараховувались бали. Переможці заходу нагороджені дипломами та книгами.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Використання соціальних мереж під час дистанційного навчання

*Бордюг Наталія Сергіївна, директор
Якимчук Анна Петрівна, методист*

*Комунальний заклад позашкільної освіти
«Обласний еколого-натуралістичний центр»
Житомирської обласної ради*

Сучасний світ неможливий без використання соціальних мереж, діти з задоволенням ними користуються як для спілкування, знайомства з однолітками, так і для пошуку цікавої для них інформації. Колективом КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР на офіційній сторінці закладу в Facebook на постійній основі була започаткована рубрика «Цікаві питання про...» для вихованців нашого закладу. Кожен з них може записати коротке відео з питанням, яке його цікавить та отримати вичерпну відповідь від наших експертів. Світ дитячих інтересів дуже різноманітний і питання у юних чомучок також. Наприклад: «Чому взимку не було снігу?», «Чому у собаки шість подушечок на лапах?», «З якого матеріалу утворена лялечка метелика і як вона утворюється?», «Які особливості клітин дозволяють відбивати атаки вірусів?», «Чому кров червоного кольору?», «Яке море незабаром помре і зникне з карти світу?», «Внаслідок чого на шкірі з'являються бородавки?», «Про що співають птахи?» та багато інших. Наші вихованці запитують, а ми відповідаємо.

Новації в позашкільлі Закарпатської області

*Олександр Геревич, Василь Кузьма,
Людмила Бокій, Ольга Величканич,
Ірина Катрич, Мирослава Копча,*

*Закарпатський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

З метою виконання державної програми із підтримки закладів позашкільної освіти, збільшення кількості педагогів та вихованців, залучених до еколого-натуралістичної творчості, Закарпатським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді за адміністративної та фінансової підтримки департаменту освіти і науки обласної держадміністрації створено три філії, а саме:

- у 2004 році Хустську філію «Нарцис», що розташована в с. Нижні Кіреші;
- у 2007 році Рахівську філію «Едельвейс», що розташована в селі Лазещина;

- у 2010 році Воловецьку філію «Арніка», що розташована в с. Нижні Ворота. Із грудня 2016 року на базі філії працює цілодобовий відпочинковий табір, у якому щороку навчаються і відпочивають 1080 учнів з області.

В окремі зміни в таборі перебувають учні із Донецької та Луганської областей, а також із-за кордону.

Щопонеділка проводяться наради при директору, на яких аналізується і підбивається підсумок проведеної за тиждень роботи, як адміністративно-господарської, так і з основної освітньої (навчально-виховної) діяльності. Окреслюються завдання кожного відділу відповідно до річного плану закладу, помісячних планів відділів та оперативних розпоряджень, вказівок департаменту освіти і науки облдержадміністрації, Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

3. Й надалі реалізуються інноваційні виїзні форми роботи:

- польові практики юних орнітологів та іхтіологів;
- комплексні еколого-освітні експедиції в тому числі й на об'єктах природо-заповідного фонду Закарпатської області;
- конгрес-тури «Педагогам та юннатам про Карпати» з відвіданням унікальної природної спадщини Карпат та закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку області.

Спільно із Закарпатським товариством охорони природи та громадською радою при обласній державній адміністрації у літній період проводяться еколого-краєзнавчі тури та подорожі-сплави «Карпати вивчаємо і охороняємо», до участі в яких, крім педагогів та юних натуралістів, долучаються батьки дітей, члени громадських екологічних організацій. Це надзвичайно ефективна складова спільного природоохоронного виховання молоді та просвітницької

еколого-освітньої пропаганди серед дорослого населення щодо збереження довкілля.

Розроблено лекційні та практичні заняття для слухачів курсів з підвищення кваліфікації при Закарпатському інституті післядипломної педагогічної освіти на теми: «Екологічна освіта і виховання в освітніх закладах у контексті сталого (стійкого збалансованого) розвитку суспільства» та «Методи формування дидактичної складової професійної компетентності для керівників гуртків закладів позашкільної освіти», які на базі ЗОЕНЦ та ЗППО проводять директор Геревич О. В. та заступник директора з навчально-виховної і методичної роботи Кузьма В. Ю.

Щорічно в рамках підписаної угоди з Ужгородським національним університетом студенти біологічного факультету проходять науково-дослідну практику на базі творчих лабораторій ЗОЕНЦ.

Вдосконалюються існуючі та впроваджуються нові зв'язки з освітніми та природоохоронними державними та громадськими установами, організаціями, закладами України та зарубіжжя з метою підвищення ефективності діяльності, пошуку нових креативних, в тому числі інноваційних, форм та методів роботи.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Інноваційні форми роботи із педагогічними кадрами проводяться через методичні дні, тижні педагогічної майстерності, виставки методичних доробок, семінарів тощо.

Семінар-тренінг «Культура мовлення – вагома складова серед засобів педагогічної діяльності». Адже педагоги завжди повинні бути прикладом для юннатів, їх батьків, колег педагогів та всіх відвідувачів екоцентру не лише в аспекті природничому, а й у мовленнєво-смісловому.

Методичні дні - це дієва форма підвищення фахової майстерності педагогів ЗОЕНЦ.

Тематика методичних днів розробляється щорічно і охоплює різні напрями еколого-натуралістичної, природоохоронної, дослідницько-експериментальної, національно-патріотичної та інформаційно-методичної роботи. Засідання методичного дня проводиться один раз на місяць. Тематика методичних розробок із якими виступали педагоги на методичних днях складалася згідно проблемного питання педагогічного колективу: **«Використання інтерактивних форм та методів навчання як засобу удосконалення й модернізації освітнього процесу в закладі позашкільної освіти».**

Крім того, на засіданнях методичних днів завжди проходить огляд сайту ЗОЕНЦ та фахових періодичних видань з їх аналізом та рекомендаціями.

Отже, методичні дні для всіх педагогів навчального закладу є апробованою ефективною формою методичної роботи, націленою на підвищення рівня педагогічних компетентностей керівників гуртків, методистів, завідувачів відділів, що загалом сприяє покращенню ефективності освітнього процесу в ЗОЕНЦ.

Тиждень педагогічної майстерності - спрямований на вивчення стану роботи гуртків, організацію і проведення майстер-класів, огляд планів-конспектів гурткових занять та методичних напрацювань педагогічних

працівників, взаємовідвідування гурткових занять із наступним обговоренням, обмін досвідом педагогів, ознайомлення з творчими лабораторіями завідувачів відділами, методистів та керівників гуртків.

Виставка методичних доробок «Педагогічний вернісаж» – де педагоги ЗОЕНЦ представляють власні портфоліо та калейдоскоп методичних розробок, масово-виховних заходів, всебічну діяльність своїх гуртків, що ілюструють справжнє розмаїття педагогічної творчості з презентаціями, постерами, дослідницькими роботами, тематичними папками з дидактичними, ілюстративними матеріалами, а також видавничою та відеопродукцією.

Проведення круглого столу «Педагогічний досвід – практика, реалії, перспективи», на якому педагоги підбивають підсумки діяльності у минулому творчому році та окреслюють перспективи вдосконалення всіх напрямів педагогічної роботи у прийдешніх роках.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Освітній процес у Закарпатському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді спрямований на реалізацію державної політики в сфері позашкільної освіти і сприяє забезпеченню потреб особистості учня у творчій самореалізації, поглибленні і розширенні шкільного базового рівня освіти.

Позашкільна освіта та виховання це процес безперервний, який не має фіксованих термінів завершення і послідовно переходить із однієї стадії у другу від створення умов для творчої діяльності дітей до забезпечення їх співробітництва у творчому процесі та самостійної творчості, яка і формує потребу особистості у подальшому творчому сприйнятті світу.

В основу освітнього процесу покладено принципи гуманізму, демократизму, єдності загальнолюдських і національних цінностей, виховання всебічно розвинутої гармонійної особистості з високою культурою, шляхом:

- забезпечення умов для розвитку творчих інтересів гуртківців;
- забезпечення учнів ґрунтовними знаннями для задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні;
- виховання потреб спілкування з природою і безпосередня участь в її охороні;
- надання юннатам практичних навичок дослідництва;
- забезпечення норм і правил екологічної етики, відповідального ставлення до природи;
- вдосконалення освітнього процесу, впровадження інноваційних педагогічних технологій, методів і методик.

Особливість освітнього процесу в ЗОЕНЦ полягає у проектуванні таких педагогічних методик та технологій, які могли б допомогти юннатам зорієнтуватися і самореалізуватися у складній багатогранній соціокультурній ситуації.

Таким чином, головною метою освітнього процесу є створення умов для творчого, інтелектуального, духовного розвитку учнівської молоді у вільний від навчання час, впровадження якісно нових форм і методів організації проведення гурткових занять, масово-виховних заходів, навчально-пізнавальних екскурсій, конкурсів, акцій, виставок тощо.

Перевага надається тим дитячим об'єднанням, що в дорослому житті допоможуть юннатам продовжити навчання у вищих навчальних закладах, обрати професію й роботу в лісовому, водному, аграрному господарствах, туристично-рекреаційній галузі, теле-, радіожурналістиці з еколого-природоохоронним аспектом.

З метою урізноманітнення проведення масово-виховних заходів, внесення в них елементу змагання, азарту, зацікавленості педагогами практикується проведення:

- **майстер-класів** з виготовлення вітальних листівок, іграшок з природного матеріалу та побутових відходів;

- **екоквестів** (змагаючись між собою, діти засвоюють знання з природничих дисциплін);

- **флешмобів** (за допомогою спільно злагодженим діям, вихованці вболівають за чисте довкілля, мир, щирі та добрі стосунки між собою);

- **екологічних челенджів** (педагоги перетворюють звичайне теоретичне заняття на захоплюючу навчально-пізнавальну екскурсію в природу);

- **дистанційної екошколи:** на сайті закладу створено сторінку під назвою «Дистанційна екошкола». Тут вихованцям та їх батькам запропоновано презентації педагогів для занять гуртків еколого-натуралістичного профілю, відеозаняття, фенологічні відеоспостереження, орнітологічний календар, цікаві екологічні ігри, завдання з агрохімії та інформатики. Також багато можна дізнатись про екологічні свята, пам'ятні та знаменні дати.

За допомогою згаданої сторінки вихованці екоцентру в дистанційному режимі здобувають знання та навички з різних природничих та гуманітарних дисциплін, інформатики та стають різносторонньо розвиненими і екологічно свідомими громадянами. Завдяки дистанційній екошколі відбувається зв'язок педагог-юннат і навпаки.

Також педагоги закладу у своїй діяльності широко застосовують інноваційні методи викладання, а саме проблемні, творчі, активні прийоми при проведенні занять з метою покращення засвоєння юннатами навчального матеріалу, активізації пізнавальної діяльності, формуванні дослідницької, екологічної, пізнавальної, здоров'язберігаючої компетентностей.

Зокрема, з метою визначення й оцінювання результатів навчання педагоги застосовують **кубик Блума** для розвитку критичного мислення, перевірки у активній і цікавій формі знань і умінь вихованців. Застосовуючи кубик Блума на різних етапах заняття, для актуалізації опорних знань та досвіду учнів, закріплення вивченого матеріалу, проведення підсумкових занять, юннати вчаться не тільки шукати інформацію, але й формулювати запитання для розв'язання проблем, окреслених педагогом стосовно теми. Керівники гуртків не тільки використовують готові кубики, що розроблені для НУШ, але й створюють власні відповідно до певних тем та профілів гуртків, зокрема: «Однорічні квітково-декоративні рослини», «Зимуючі птахи України», «Вплив забруднення ґрунтів на здоров'я людини», «Атмосферні забруднення та їх вплив на здоров'я людини», «Вплив забруднення води на здоров'я людини» тощо.

Також слід відзначити створення та широке використання у практиці педагогами саморобних дидактичних ігор на кшталт лото, збірок ребусів,

анаграм, філвордів тощо. Такі ігри використовуються при вивченні нового матеріалу, узагальненні вивченого та контролю знань юннатів як в індивідуальній роботі, так і в роботі парами і малими групами. Ігри створюються педагогами як до окремих тем чи розділів відповідно до програм гуртків, так і загального характеру до дат екологічного календаря та формування здоров'язберігаючої компетентності. Зокрема: «Однорічні і багаторічні квіти», «Осілі зимуючі та перелітні птахи України», «Впізнай рослину за листком», «Їстівні та отруйні гриби України», «Лікарські дерева і кущі, лікарські трави екоцентру», «Красиво-квітучі та декоративно-листяні кімнатні рослини», «Класифікація плодів», «Птахи України», «Птахи України», «Прості та складні листки», «Будова квітки», «Будова рослини та функції її органів», «Міфи і факти про ВІЛ/СНІД», «Вітаміни».

Технології «Лепбук» – інтерактивна взаємодія через індивідуальну, групову діяльність, в основі якої гра, спрямована на пізнання навколишньої дійсності, формування життєвих компетентностей. Автором створення лепбука була Діна Зайк, яка стверджувала, що «міні-книги» дають можливість дітям працювати над їх виготовленням, швидко і надовго запам'ятовувати потрібну інформацію.

Алгоритм залучення дітей до роботи з лепбуком:

- ознайомлення з готовим лепбуком (сюрпризний момент);
- закріплення знань дітей з певної теми (дидактичні ігри, кросворди);
- пошук, аналіз та сортування готової інформації по темі;
- наповнення основи лепбука за зразком або самостійним рішенням дитини;
- виготовлення лепбука, використовуючи допомогу дорослого;
- позитивна оцінка діяльності дитини.

Виготовлені педагогами закладу наступні Лепбуки: «Дослідницька діяльність», «Екологія», «Тваринний світ», «Плоди і насіння», «Гриби», «Клітина», «Бактерії», «Рециклінг».

Ще одним із цікавих інноваційних методів, який використовують керівники гуртків на заняттях, є **сенкан** – це методичний прийом, який направлений на творче переосмислення навчального матеріалу шляхом створення малих віршованих форм.

Сенкан є одним із прийомів критичного мислення і водночас це вільна творчість, що передбачає створення лаконічних формулювань з теми вивчення, ґрунтуючись на основних принципах віршування. Така поетична форма складається з 5 неримованих рядків, написання кожного з яких підпорядковане чітким правилам.

Створення сенканів спонукає набуття учнями таких умінь:

Формує аналітичний підхід до сприйняття інформації: змушує мислити, порівнювати і робити висновки, а не просто відтворювати отримані відомості з теми.

Вчить синтезувати знання: створення таких віршів дозволяє більш глибоко вивчати зміст теми, виокремлюючи та об'єднуючи ключові ознаки предмету вивчення.

Розвиває усне і письмове мовлення: вчить лаконічно, чітко і осмислено формувати і висловлювати думку.

Цей методичний прийом сформувався в американській педагогічній системі ще на початку ХХ століття і з успіхом використовується багатьма педагогами і донині. Його засновницею вважається поетеса **Аделаїда Крепс**.

Який принцип створення сенкану? Ця поетична форма створюється за узгодженим принципом.

Перший рядок неримованого вірша – всього одне слово, його тема, що позначається іменником.

Другий – складається з двох слів-прикметників або прислівників, що розкривають зміст теми, описуючи її.

Третій рядок утворюється трьома дієсловами або дієприслівниками, що описують дію, яка має безпосереднє відношення до теми сенкану.

Четвертий рядок – фраза, за допомогою якої творець висловлює своє ставлення до теми, при цьому це може бути як речення, складене учнем, так і використання прислів'я, крилатого виразу тощо.

П'ятий рядок – утворюється всього одним словом, яке є певним підсумком. Найчастіше це просто синонім до теми вірша.

Дитяча екологічна відеостудія «Дивосвіт» - впровадження сучасних візуальних інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес.

Студія виготовляє відеопроєкти (учнівські та педагогічні) про діяльність екоцентру та педагогів (відеосюжети, відеофільми, відеоролики, телерепортажі), які відкривають нові можливості у популяризації на своїх сайтах та в інтернетмережах еколого-натуралістичної роботи і підвищують її ефективність.

Для цього ЗОЕНЦ має відповідну матеріально-технічну базу: відеостудія оснащена сучасною відео- та комп'ютерною апаратурою. Комп'ютери мають відповідне програмне забезпечення. Приміщення відеостудії пристосоване до проведення фільмування, начиток та монтажу. Активно вихованці відеостудії проводять фільмування в природі, що розвиває їхню спостережливість, бачення кадру та засвоєння природничих знань.

На заняттях гуртка постійно використовується інфотейнмент – вихованці, граючись в умовну знімальну групу, куди входять журналіст, оператор, режисер, редактор, готують відеосюжети про життя тварин у кутку живої природи та вольєрах, а заодно здобувають компетентності у професіях телебачення.

Використання візуальних технологій має велике значення у пропаганді діяльності закладу серед населення, освітньому та методичному процесі, сприяє розвитку здібностей у дітей та прагненню реалізовувати себе як неординарну особистість.

Екологічний театр «Екознайки плюс» діє на базі відеостудії «Дивосвіт». Це чарівний світ розвитку та виховання, в якому гуртківці пізнають природу, порушують екологічні проблеми та шукають шляхи їх вирішення. Заодно театральне мистецтво розвиває у вихованців такі ключові компетентності, як комунікативну, творчу, пізнавальну, практичну і соціальну. Тобто, беручи участь у постановках екологічних вистав, вихованці вчаться чітко і зрозуміло говорити, логічно та образно мислити. Здобувають навички акторської майстерності, інтерпретації, що немаловажливо для майбутніх здобувачів гуманітарних професій та професій тележурналістики.

Також засобами театру юні актори-природоохоронці пропагують екологічні знання та стають на захист природи. Цим самим сприяють формуванню відповідального громадянина у збереженні природних ресурсів.

Крім того, вихованці екотеатру набувають досвіду в написанні сценарію для вистав, участі у природоохоронних акціях та виступах перед широкою аудиторією і не бояться висловлюватись перед відеокамерою, оскільки театральні постановки гуртківців завжди записуються на цифрові відеоносії та виставляються в YouTube.

Новації в позашкільлі Запорізької області

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Управлінський аспект організації дистанційного навчання в ЕЦТКС

Наталія Ясінська, директор

*Енергодарський центр туризму,
краєзнавства та спорту
Енергодарської міської ради
Запорізької області*

На сучасному етапі управління закладом необхідні нові ідеї, підходи, які б відповідали викликам часу. Карантин - це виклик часу, тому починаючи з березня 2020 року наш заклад пройшов три періоди: пошуку, перезавантаження та період нового формату.

Період пошуку: проведено аналіз можливостей організації навчання за допомогою дистанційних технологій; враховано ризики; розроблено єдині підходи до організації ДН; визначено форми та інструменти організації навчання; розроблено технологічні картки занять. Результати роботи першого етапу доведено до відома всіх педагогів, розмістивши відео трансляцію на Classroom (Вчительська ЕЦТКС)

Період перезавантаження: введено в дію алгоритму діяльності педагога на період ДН; закріплено наставництво за педагогами, які потребують допомоги; створено сайт «Дистанційне навчання» (сторінки «Природа і творчість», «Екологічний напрям»); проведено аналіз діяльності: своєчасність заповнення Google таблиці; зміст технологічних карток; форми занять; аналіз сторінок сайту. Про проблеми та позитивні наробки ознайомили всіх педагогів закладу за допомогою онлайн конференції Zoom.

Період нового формату: організовано психологічний супровід через сторінку «Психологічна кімната»; проведено 6 екологічних проєктів та прослідковано активність вихованців в період ДН; підведено підсумки за результатами організації ДН в період карантину в ЕЦТКС.

Якісний управлінський підхід до організації навчання за допомогою дистанційних технологій сприяє: підвищенню іміджу закладу та інформаційної компетентності педагогів; виконанню освітньої програми; забезпеченню

моніторингу освітнього процесу в умовах реального часу, а головне, збереженню контингенту вихованців.

Взаємодія закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та вищої освіти як умова для формування виховного простору дитини»

Микола Ярмошук, директор

*Комунальний заклад «Запорізький
обласний центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради*

Головним завданням освіти є підготовка дитини до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетентностей. На сучасному етапі оновлення освіти особливого значення набуває взаємодія закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та вищої освіти, яка передбачає створення єдиного виховного простору для реалізації спільної мети – всебічного і гармонійного розвитку особистості дитини.

Партнерство з закладами здійснюється на основі укладання угод про співпрацю, напрями взаємодії, інформаційно-методичний супровід тощо. Педагогами КЗ «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» ЗОР надаються освітні послуги на базі Центру, 2 дошкільних навчальних закладів, 10 закладів загальної середньої освіти м. Запоріжжя, 4 закладів інтернатного типу обласного підпорядкування, Запорізького національного університету, 23 закладів загальної середньої освіти в районах області, 14 закладів загальної середньої освіти, які входять до складу 6 об'єднаних територіальних громад.

Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді щорічно проводить засідання обласної координаційно-методичної ради з метою науково-методичної координації діяльності освітніх закладів з екологічної та природоохоронної роботи з дітьми, формування професійної орієнтації учнів, спільного пошуку пріоритетів в еколого-натуралістичній освіті та вихованні школярів області, обміну досвідом з питань підвищення ефективності екологічної культури і виховання, інноваційних форм екологічної діяльності закладів, співпраці з громадськими об'єднаннями, проведення профільних масових заходів тощо.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Організація польових ботанічних практикумів

Тетяна Інденко, заступник директора

*з навчально-виховної роботи;
Наталія Авраменко, методист*

*Комунальний заклад «Запорізький
обласний центр еколого-
натуралістичної творчості учнівської
молоді» Запорізької обласної ради*

В методичних рекомендаціях «Польові ботанічні дослідження» показана організація ботанічних практикумів на території об'єкту природно-заповідного фонду України – унікального острова Хортиця. Дана ботанічна характеристика деяких видів рослин, список рідкісних та зникаючих рослин острова, розкриті методики ботанічних досліджень, запропоновано практикум по визначенню аборигенних та інтродукованих деревно-чагарникових рослин та оцінці успішності природного поновлення аборигенних деревних рослин.

Цікаві завдання ботанічного практикуму допоможуть школярам активізувати пізнавальну діяльність, закріпити знання шкільного курсу з ботаніки, набути практичних навичок дослідження рослинності, залучитися до науково-дослідницької діяльності. Юні дослідники мають змогу опанувати методи геоботанічних досліджень, навички збору, аналізу, узагальнення матеріалу, вчаться поєднувати польові та камеральні роботи, оформлювати звіт та вміння його презентувати.

Запропоновані методики з успіхом можна використовувати при дослідженні рослин інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Формування усвідомлення педагогами власної ролі, як носіїв та запровадників здорового способу життя

*Роман Деревянченко,
практичний психолог*

*Комунальний заклад
«Запорізький обласний центр
еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради*

В.А. Сухомлинський зазначав, що турбота про здоров'я дітей – це найважливіша праця вчителя.

Орієнтація педагогів на здоровий спосіб життя є важливим завданням, оскільки тільки людина, яка веде здоровий спосіб життя, може навчати других основам здорового способу життя.

Психологічною службою Центру розроблені методичні рекомендації з програмою психологічної просвіти педагогів, метою якої є створення системних умов, що сприяють прийняттю здорового і безпечного способу життя, як базової

життєвої цінності, збереженню і зміцненню здоров'я педагогів, актуалізації потреби вести здоровий спосіб життя, формуванню культури здоров'я.

Програма включає теоретичний та практичний аспекти. В ході реалізації програми використовуються напрями: діагностичні, просвітницькі, корекційні, консультативні. Програма відповідає всім психологічним принципам.

Методичні рекомендації носять практичний характер, рекомендовані для використання практичними психологами та педагогами закладів освіти.

Сучасні підходи у методичному супроводі педагогів: методичний інтенсив

Ірина Самойлова, методист

*Енергодарський центр туризму,
краєзнавства та спорту
Енергодарської міської ради
Запорізької області*

Керівники гуртків еколого-натуралістичного напрямку, щоб відповідати вимогам сучасності, мають бути в курсі освітніх трендів та своєчасно опановувати новації в освітній діяльності, оволодівати технологічними навичками, орієнтуватися у житті сучасної науки.

Методичні інтенсиви – форма методичного супроводу, яка дозволяє вирішувати ці завдання. Ця форми методичної роботи має такі особливості: *систематичність* (зазвичай – після щотижневої оперативної наради); *короткотривалість* (15-20 хвилин); *практико-орієнтованість* (тематика має відповідати запитам, зміст формується за алгоритмом: «що?», «як працює?», «робимо разом»); *залученість* (доповідачами є педагоги, які мають, чим поділитися); *гнучкість* (теми не плануються на весь рік, методична служба відшукує «родзинки», які можуть бути актуальними для педагогів). Тематика заходу може стосуватися окремого прийому, форми організації освітньої діяльності, використання освітніх ресурсів, мобільних застосунків тощо. Наприклад, протягом останнього часу в ЕЦТКС на методичних інтенсивах розглядали та опановували теми: «Лепбук на занятті гуртка», «Застосунок Google Об'єктив для визначення рослин», «STEM-іграшка «Дятел на дереві» та ін.

Методичні інтенсиви забезпечують безперервність процесу підвищення професійної компетентності педагогів та сприяють більш швидкому впровадженню інновацій в освітній процес.

Інтеграція освітнього процесу як чинник розвитку пізнавальної активності вихованців

*Тетяна Ткаченко,
завідувачка методичного відділу*

Комунальний заклад

*«Запорізький обласний центр
еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради*

Інтеграція – необхідна умова сучасного навчального процесу, одна з найперспективніших інновацій, яка закладає нові умови діяльності викладачів та учнів, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу, формує у вихованців цілісне уявлення про навколишній світ, систему знань і вмінь.

З цією метою в Центрі працює гурток «Природа крізь призму англійської мови» на основі адаптованої програми, що включає органічне поєднання відомостей інших навчальних предметів (природознавства, англійської мови, валеології, образотворчого мистецтва) навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення і почуттів вихованців за рахунок залучення цікавого матеріалу, що дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань.

Педагоги працюють над розробкою інтегрованих програм «Юний природолуб», «Цікава ентомологія», «Цікаве природознавство» та розробляються інтегровані заняття педагогами інших гуртків.

Новації в позашкільлі Івано-Франківської області

Інноваційна діяльність педагогів Івано-Франківського ОЕНЦУМ

*Галина Шинкарук, заступник директора
з навчально-методичної роботи*

*Івано-Франківський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді Івано-Франківської
обласної ради*

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

У 2019 році обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді було започатковано проведення щорічного обласного дитячого екологічного хакатону (далі - Хакатон) як командного змагання здобувачів освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти, які мають певний досвід та досягнення у екологічних олімпіадах, польових екологічних практиках, у проведенні наукових досліджень в галузі екології. Хакатон – це масовий захід, впродовж якого команди учасників в обмежений період часу, використовуючи інтернет-ресурси, виконують визначене та оголошене під час відкриття заходу менторами завдання: здійснюють пошук можливих причин та шляхів вирішення однієї з локальних чи глобальних екологічних проблем та презентують напрацьовані в результаті самостійної роботи командні проекти. Над створенням проектів діти працюють самостійно, без участі керівників

команд, під пильним оком менторів. Хакатон проводиться за сприяння та участі науковців Національного технічного університету нафти і газу, Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Карпатського та Галицького природних національних парків, управління екології та природних ресурсів та управління лісового та мисливського господарства у Івано-Франківській області.

Мета Хакатону: організація самостійної та групової діяльності здобувачів освіти із застосуванням інтернет-ресурсів, розвиток продуктивного критичного мислення, створення майданчика для комунікації у вільному зручному форматі з науковцями, формування вмінь та навичок ефективної роботи в команді, публічної презентації інноваційних командних проектів, підтримка талановитої молоді.

З метою залучення вихованців гуртків ОЕНЦУМ до дослідницько-експериментальної роботи та підтримки обдарованих дітей році започатковано проведення щорічних обласних дитячих науково-практичних конференцій «Перші сходинки до справжньої науки». Вихованці гуртків представляють результати своїх дослідницьких робіт, виконаних впродовж року. Юні дослідники розповідають про те, як створити квітник безперервного цвітіння, як впливають стимулятори росту на розвиток розсади огірків та на швидкість вкорінення живців пеларгонії, про можливість використання гуцульських коней в умовах гірської місцевості та альтернативні джерела підживлення рослин, про шкідливість випромінювання мікрохвильової печі та вплив домашніх тварин на самопочуття та емоційний стан людини. Презентацію своїх доробок юні дослідники та їх керівники здійснювали у формі стендового захисту, фото- та відеопрезентацій. До участі у Конференції змогли долучитися вихованці гуртків, котрі працюють на базі шкіл області. З екрану мультимедії вони розповіли та показали результати свого творчого пошуку.

Оргкомітет з підготовки та проведення Конференції вирішив надати їй статусу щорічної як майданчика для представлення творчих доробок вихованцями ОЕНЦУМ перед ровесниками та педагогами, як першої сходинки перед участю дітей у дослідницьких конкурсах вищого рівня та здобуттям своїх перших перемог.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

В ОЕНЦУМі продовжує свою роботу педагогічна майстерня «Вчимося вчити», метою якої є вдосконалення ключових педагогічних компетентностей керівників гуртків закладів загальної середньої та позашкільної освіти в рамках реформи освіти. Уже проведено майстер-класи для керівників гуртків з живцювання хвойних дерев та кущів, вигонки ранньоквітучих цибулинних квітково-декоративних культур, вирощуванні в кімнатних умовах екзотичних рослин з насіння, вирощування мікрозелені. На базі майстерні проведено обласний навчальний семінар-практикум для педагогів закладів позашкільної освіти на тему: «Організація експериментально-дослідницької діяльності з вихованцями гуртків еколого-натуралістичного напрямку», де впродовж трьох годин керівники гуртків удосконалювали вміння і навички щодо планування, виконання, оформлення та презентації науково-дослідницьких робіт,

виконували індивідуальні практичні роботи з вибору теми дослідницької роботи, грамотному формулюванню мети, завдань та висновків дослідження, написанню тез тощо. Уже традиційним стало проведення у педагогічній майстерні «Ярмарку педагогічних ідей», де педагоги-позашкільники працюють у двох майстернях: майстерні педагогічних інновацій та майстерні вмінь та навичок. Тут відбулися презентації інноваційних форм діяльності на базі учнівських лісництв, профорієнтаційних технологій, впровадження освітньої кейс-технології, створення та використання декоративного городу, теплих грядок для проведення практичних занять з рослинництва, інтерактивних методів та ігрових форм на заняттях.

Впродовж 2020 року педагогами ОЕНЦУМ було створено та затверджено у обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ряд трирічних циклічних навчальних програм, а саме:

- Учнівське лісництво - осн/осн/вищ – 144/144/144
- Юні аграрії - вищ/вищ/вищ – 216/216/216
- Юний пасічник – вищ/вищ/вищ – 216/216/216
- Юні садівники – осн/вищ/вищ – 216/216/216
- Знавці лікарських рослин – осн/осн/вищ – 216/216/216
- Сучасне озеленення – осн/вищ/вищ – 216/216/216

Необхідність створення саме багаторічних програм продиктована досвідом проведення гурткових занять керівниками гуртків, які працюють на базі навчальних програм, що передбачають вирощування, догляд за квітково-декоративними, лікарськими, плодово-ягідними рослинами, лісовими культурами, бджолами. Проведення спостережень, дослідницької роботи тут складно провести в рамках одного навчального року, оскільки якісне навчання та проведення досліджень з певного профілю потребує більш тривалого часу.

Ці багаторічні програми побудовані за циклічним принципом – як у природі спостерігається циклічна зміна явищ, що періодично повторюються. Навчально-тематичний план кожного року включає одні і ті ж розділи, але їх наповнення та зміст щороку дещо змінюються та ускладнюються, збільшується кількість годин, передбачених на проведення практичних занять та дослідницької роботи, вводяться години для підготовки та участі в еколого-натуралістичних масових заходах тощо.

Новації в позашкільлі Кіровоградської області

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Співпраця закладу позашкільної освіти в умовах децентралізації

Галина Химчак

*Комунальний заклад
«Кіровоградський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді»*

Питання доступності до позашкільної освіти дітей в умовах децентралізації є надзвичайно важливим у нинішній час. Зберегти, розширити мережу та не допустити злиття, закриття закладів позашкільної освіти – основні завдання сьогодення.

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» відіграє важливу роль в розвитку виховного середовища регіону. Свої зусилля колектив закладу спрямовує на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку позашкільної еколого-натуралістичної роботи; розроблення освітніх проектів природничого, екологічного, валеологічного змісту для формування життєво та соціально значимих компетентностей вихованців різних вікових категорій; залучення дітей та учнівської молоді до практичної, дослідницької та просвітницької роботи; формування навичок здорового способу життя; виховання патріотів своєї країни.

Педагогічний колектив ОЦЕНТУМ активно розвиває співпрацю з громадськими організаціями та органами державної влади і місцевого самоврядування. Співпрацюючи з освітянами області забезпечуємо цілеспрямовану координаційно-методичну роботу: проведення спільних заходів, підвищення рівня педагогічної майстерності педагогів, розширення мережі творчих учнівських об'єднань, проведення просвітницької діяльності та інше. Така співпраця сприяє підвищенню якості і доступності позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування в області.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

**Нестандартні форми організації методичної роботи
в закладі позашкільної освіти**

Ніна Закутаєва

*Комунальний заклад
«Кіровоградський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді»*

Основне завдання методичної роботи з педагогами – підвищення рівня їх професійної компетентності, творчості, ініціативи – неможливе без постійного удосконалення її форм, які досить часто носять репродуктивний характер, одноманітні, недостатньо враховують конкретні запити окремих педагогів, активізують ініціативу і творчість кожного вчителя. Метою сучасної методичної роботи є створення умов для особистісного професійного розвитку кожного педагога.

Останнім часом поширення набули нестандартні форми організації методичної роботи. Однією з форм інноваційної роботи з педагогічними кадрами є інноваційний режим роботи педагогічного колективу. У колективі необхідно створити атмосферу у якій педагоги почувалися б переможцями, формувати позитивне мотиваційне середовище, підтримувати дух творчості. Залучення педагогів до творчого пошуку, служать надійною основою для подальшого засвоєння новаторського досвіду. Виникає потреба у впровадженні інноваційної форми методичної роботи – методичний подіум. Це одна з форм методичної роботи з педагогами по обміну педагогічним досвідом, інноваційною діяльністю та впровадженням результатів педагогічної праці. Він передбачає «показ моделей» різноманітних традиційних та інноваційних методів і технологій навчання, продуктивної діяльності педагогів, спрямованих на стимулювання активності учнів.

Методична панорама – колективно-групова форма роботи, що передбачає ознайомлення з досвідом педагогічної діяльності групи вчителів, який має спільне тематичне спрямування.

Педагогічні гостини – індивідуально-групова форма, яка передбачає взаємообмін педагогічними делегаціями з метою обміну досвідом.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

STEM-освіта

Лілія Шабанова

*Комунальний заклад
«Кіровоградський обласний
центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»*

STEM-освіта сприяє комплексному навчанню й практичному застосуванню отриманих знань. Вихованці не просто знайомиться з новими напрямками розвитку природничо-математичних наук, а вчиться реалізовувати знання на практиці.

STEAM-підхід в освіті як у загальноосвітніх так і у позашкільних, ґрунтується на конструюванні навчальних дисциплін і окремих дидактичних елементів на міждисциплінарних засадах (інтегроване навчання відповідно до певних тем, а не окремих дисциплін)

Впровадження STEM-освіти вимагає підготовки керівника гуртка, який усвідомлює соціальну відповідальність, постійно дбає про особистісне і професійне зростання, вміє досягати нових педагогічних цілей. Домінантною стає підготовка керівника, діяльність якого не обмежується лише традиційним заняттям; фахівця, здатного до здійснення міждисциплінарних зв'язків, який усвідомлює значущість професійних знань в контексті соціокультурного простору. Важливим є його вміння організувати освітній процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості дитини, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості. Отже, впровадження STEM-освіти в освітній процес є важливим елементом інтеграції природничих наук.

Використання інтерактивних методів як засобів осучаснення екологічних форм навчання

Світлана Полтавець

*Комунальний заклад
«Кіровоградський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді»*

У процесі викладання основ лісівництва, практичних робіт у лісі розкриваю вихованцям гуртка основні положення природоохоронної роботи, збереження та збагачення флори і фауни рідного краю. Для цього використовую широке коло сучасних педагогічних технологій і методів, а саме:

- метод проектів (науково-дослідницькі роботи, екологічні проекти);
- інформаційно-комунікативні технології;
- інтерактивні технології.

Вихованцями учнівського лісівництва та керівником активно розпочато використання інформаційно-комунікаційних технологій, особливо мережні технології, і в першу чергу Інтернет, який є нині одним із засобів надання рівного доступу до якісної освіти, невід'ємною складовою освітньої галузі.

У практичну діяльність впроваджуємо такі [Інтернет-сервіси](#) як: Інтернет-сервіс мульти-медійних дидактичних вправ LearningApps; Loupe – створення фотоколажів; Tagul – веб-сервіс, який дозволяє створити хмару слів з тексту, введеного користувачем або з веб-сторінки з адресою; Fotor – фоторедактор; Canva – онлайнвий конструктор для створення банерів, візиток, ілюстрацій і постерів; Padlet – віртуальна дошка для спільної роботи; ...thinglink...- сервіс для створення інтерактивних плакатів, картинок; створення пазлів; створення мультиплікаційних фільмів тощо.

Новації в позашкільлі Київської області

Моделювання інноваційного освітнього простору системи позашкільної освіти Київської області

*Тамара Нестерук,
виконуюча обов'язки директора*

*Комунальний заклад Київської обласної ради
«Центр творчості дітей та юнацтва
Київщини»*

Інноваційні процеси трансформації позашкільної освіти України викликають потребу в розробці прогностичних моделей інноваційного розвитку закладів позашкільної освіти. Одним із пріоритетним напрямів розвитку Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини», а також модернізації позашкільної освіти Київської області є моделювання інноваційного освітнього простору, спрямованого на реалізацію стратегічних цілей і завдань розвитку регіональної системи позашкільної освіти, розробку її сучасної моделі.

Тактика формування інноваційних процесів визначається у двох площинах діяльності Центру як комплексного закладу позашкільної освіти та регіонального координаційного-методичного центру позашкільної освіти та передбачає:

- створення ефективної адаптивної системи надання якісних освітніх послуг вихованцям закладу шляхом запровадження інноваційних науково-методичних, соціально-освітніх, творчих та управлінських цільових проектів;
- формування полісистемної моделі координації освітньої, інформаційно-методичної, організаційно-масової роботи закладів позашкільної освіти області.

Модернізація змісту інноваційного освітнього середовища Центру здійснюється шляхом запровадження комплексу інноваційних науково-методичних, освітніх, освітньо-виховних, творчих та управлінських цільових проектів, зокрема: «Позашкільля – простір креативу і творчості», «STEM/ STEM-створюємо сучасний освітній простір», «Світ позашкільля для особливої

дитини», «Екологічний кластер EKOWORDKIDS», «Розмалюймо Київщину: від сірості до яскравості», «Школа лідерської майстерності» тощо.

З урахуванням регіональної специфіки та особливостей функціонування Центром творчості дітей та юнацтва Київщини» створено гнучку адаптивну систему надання якісних освітніх послуг в системі позашкільної освіти.

Асортимент освітніх послуг визначається за результатами маркетингової діяльності Центру відповідно до особистісних замовлень дітей та їхніх батьків, оскільки розвиток інноваційного освітнього простору передбачає діяльність закладів позашкільної освіти, як суб'єкта ринкових відносин та виробника освітніх послуг. Маркетингова діяльність Центру спрямована на виявлення, прогнозування та вивчення попиту на освітні послуги, узгодження діяльності закладу освіти з очікуваними й освітніми потребами регіону, суспільства, особистості. Розгортання спектру та формування найбільш оптимальної інфраструктури освітніх послуг здійснюється поетапно. За результатами маркетингової діяльності приймаються управлінські рішення щодо розширення, оновлення або скорочення освітніх послуг.

Успішно здійснюється в закладі проектування моделі інклюзивної освіти як інтегративної складової інноваційного освітнього простору. З метою забезпечення доступності освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами які отримують якісну позашкільну освіту та можливість комплексної соціальної адаптації і реабілітації засобами позашкільної освіти.

Пріоритетним напрямом діяльності Центру є створення інноваційного освітнього простору для пошуку, виявлення та підтримки юних талантів та обдарувань шляхом розробки низки регіональних цільових проєктів.

Одним із таких є довготривалий творчий проєкт «Таланти твої Київщино!» у рамках якого щорічно проводиться обласний фестиваль дитячої та юнацької творчості й комплекс регіональних творчих конкурсів, виставок, екскурсій, чемпіонатів, змагань з різних напрямів позашкільної освіти.

У закладі ефективного запроваджується механізм організації соціального партнерства з батьками як найбільш демократичного і гнучкого залучення сім'ї до співпраці у вихованні та розвитку дітей. Регіональною моделлю організації партнерства є співпраця з асоціацією батьківської громадськості, якою передбачено реалізацією низки спільних соціально значущих проєктів, проведення спільних форумів, акцій визначення співтовариства батьків, як активного суб'єкта батьківської громадськості.

У рамках реалізації проєкту «Школа лідерської майстерності» створено інноваційну регіональну модель розвитку дитячого лідерського руху Київщини. Органам учнівського самоврядування є обласна рада дітей Київщини, до якої наразі входить 110 депутатів з усіх районів, міст, об'єднаних територіальних громад області. Діяльність обласної ради дітей Київщини здійснюється на засадах активного партнерства з державними органами влади та органами місцевого самоврядування. Наші лідери активно співпрацюють з Освітнім Центром Верховної Ради України та Центром управління навчанням учасників виборчих процесів Центральної виборчої комісії. Підписано Угоду про співпрацю зі структурними підрозділами Київської облдержадміністрації, департаментом освіти і науки, управлінням культури, управлінням молодіжної

політики та національно-патріотичного виховання. Проводяться спільні організаційні засідання депутатів Київської обласної ради з депутатами Обласної ради дітей Київщини.

Методичною службою Центру творчості дітей та юнацтва Київщини відпрацьовано механізм надання консалтингових, освітніх, методичних, організаційних послуг з питань модернізації змісту та структури науково-методичної роботи, управління впровадженням освітніх інновацій, трансформації перспективного педагогічного досвіду в практику, створення інформаційно-ресурсного фонду актуальних напрямів діяльності регіональних методичних служб.

У Програмі розвитку КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» на 2017-2021 роки зазначено, що місія закладу – з вірою та любов'ю до дітей знаходити і розвивати таланти, творити геніїв, створювати умови для саморозвитку дитини, розвитку її життєвої компетентності, формування ціннісних орієнтирів шляхом надання широкого спектру якісних освітніх послуг.

Діяльність нашого Центру в сучасних умовах, спрямована, насамперед, на виконання цього важливого державного завдання. Педагогічний колектив закладу і надалі здійснюватиме діяльність щодо модернізації структури і змісту позашкільної освіти регіону, забезпечення вільного доступу дітей до якісної позашкільної освіти.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ландшафтний сад - організаційна модель здоров'язбережувального середовища закладу позашкільної освіти

Наталія Хаврюта, директор

*Дитячий естетико-натуралістичний
центр «Камелія»
Броварської міської ради*

Ландшафтний сад ДЕНЦ «Камелія» – це візитівка закладу, чарівний куточок, де організовано інтерактивні зони спілкування вихованців з природними об'єктами та проводяться численні форми роботи з дітьми - заняття, екскурсії, екологічні квести, дні здоров'я, практична, навчальна та науково-дослідна діяльність, пленери, трудові десанти, свята та активний відпочинок.

Використання в повсякденному житті вихованцями смартфонів дозволяє осучаснити освітній процес та застосовувати QR-кодування інформації. Це може бути інтерактивна розповідь, посилання на вікторини, приховані підказки, інформацію, що розміщена на web-сайті закладу про рослинний світ ландшафтного саду, та багато іншого.

Заняття з природотерапії передбачають використання ефективних розвивально-оздоровчих технологій, екологічної активності вихованців.

Максимально використовувати природні ресурси для зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я допомагає стежина відчуттів – чудовий природний тренажер ландшафтного саду. Відомо, що стопа людини – це своєрідний пульти управління організмом на якому зосереджені біологічно активні точки, пов'язані з внутрішніми органами. Шляхом масажу ніг можна впливати на активні точки на стопі, стимулюючи роботу і створюючи баланс загального стану організму в цілому. Природне масування стоп дозволяє вихованцям зняти нервовий стрес, стан втоми та психоемоційне збудження, зміцнити захисні механізми організму, поліпшити обмін речовин, нормалізувати роботу нервової системи, вилікувати навіть ряд хронічних захворювань.

Дидактична грядка запрошує найменших вихованців навчитись чітко диференціювати кольори та відтінки, форму, звуки, запахи у природі. Основних п'ять органів чуття: зір, слух, смак, нюх і дотик допомагають їм взаємодіяти з навколишнім середовищем.

Вчені стверджують, що 90% інформації про те, що нас оточує ми отримуємо через нюх. Аромати розширюють свідомість, загострюють інтуїцію, позитивно впливають на психіку людини і сприяють зціленню від багатьох хвороб. У саду запахів ростуть рослини з фруктовими, пряно-ароматичними, хвойно-смолистими та квітковими запахами.

На аптекарському городі вихованці вивчають біоморфологічну характеристику та особливості вирощування та використання лікарських рослин, адже популярність лікування травами велика і нині.

Сприятливе середовище приваблює й зацікавлює вихованців, дає поштовх фантазії та створює умови для занять різними видами діяльності на природі. Крім того, вони отримують чудову нагоду для налагодження дружніх стосунків у колективі, що добре позначається на їхньому соціальному здоров'ї.

Функціональна зона «Екопростір «Життя в стилі Еко»

*Валентина Татарчук,
заступник директора
з навчально-методичної роботи*

*Дитячий естетико-натуралістичний
центр «Камелія»
Броварської міської ради*

Перетворити простір між поверхами на вільну екозону з міні бібліотекою та природничим відео лекторієм – дуже просто та ефективно. Головне – переконати вихованців та відвідувачів, що жити в стилі еко легко і доступно.

Навчити дітей піклуватися про природу, зосередити їхню увагу на корисному та розвивальному – завдання номер один педагогів біологічного відділу ДЕНЦ «Камелія». Це не просто модний тренд, а свого роду філософія про те, як змінити навколишній світ на краще.

Для цього педагоги активно попрацювали над дизайном, методичним та дидактичним забезпеченням, розробкою екскурсій, квестів, екологічних ігор для різних вікових груп дітей та учнівської молоді. Спільними зусиллями створено зупинки: «Ґрунти – наше багатство», «Ліси – легені Землі», «Вода – джерело життя», «Чисте місто», «Сортуй сміття та зменшуй забруднення», «Правила поведінки в природі». Гуртківці постійно оновлюють виставку робіт «Друге життя старих речей», у вільній бібліотеці можна знайти книгу чи журнал природничого спрямування і, звичайно ж, всі випуски власного журналу «Прудкий пензлик». На екрані демонструються ролики про корисні екологічні звички та короткометражні фільми про природу. Вхід до екопростору вільний.

Для вихованців гуртків, учнів закладів загальної середньої освіти проводяться квесткурсії, практикуми по сортуванню сміття, майстерки, тематичні конкурси та екологічні ігри.

Інформаційно-просвітницька робота педагогів надихає доєднатися до доброї справи вихованців та їх батьків.

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

Обласний соціально-освітній проєкт «Світ позашкілля для особливої дитини»

Людмила Шевченко,

*заступник директора
з навчально-методичної роботи
КЗ КОР «Центр творчості
дітей та юнацтва Київщини»*

Усі діти, незалежно від наявних відмінностей між ними,
мають право отримувати знання разом з іншими

Саламанська декларація

Актуальність проєкту

Однією з основних тенденцій сучасної державної політики є толерантне ставлення до осіб з особливими потребами.

Принцип урахування інтересів дитини покладено в основу організації інклюзивного навчання та виховання, адже забезпечення таким дітям доступу до якісної освіти – це основа для інтеграції їх у суспільство.

Інклюзія передбачає глобальні зміни. Це процес, спрямований на перетворення закладів освіти у такий освітній простір, який стимулює і підтримує не тільки дітей, але й їхніх батьків, згуртовує громаду. Це нова філософія навчання, яка має враховувати потреби кожної дитини.

На жаль, кількість дітей із захворюваннями різних нозологій, які призводять до порушень у розвитку, з кожним роком зростає, у тому числі й на Київщині. Тому створення сприятливих соціокультурних, соціально-педагогічних умов для соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами є одним з актуальних аспектів. У вирішенні зазначених завдань беруть участь різні освітні ланки, зокрема і позашкільна освіта.

Одним із пріоритетів КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» є включення дітей з особливими освітніми потребами у позашкільний творчий простір.

Законом України «Про позашкільну освіту» серед напрямів позашкільної освіти визначено соціально-реабілітаційний напрям, який забезпечує соціальне становлення та розвиток інтересів, здібностей, потреб у самореалізації дітей, організацію їхнього змістовного дозвілля та відпочинку. Водночас діти вище зазначеної категорії можуть відвідувати гуртки художньо-естетичного, оздоровчого, гуманітарного, еколого-натуралістичного, науково-технічного напрямів позашкільної освіти. У такому контексті можливо говорити про залучення дітей та молоді з особливими освітніми потребами, а також інші категорії дітей, які потребують соціальної реабілітації та соціально-педагогічної підтримки до позашкільного освітнього середовища.

Завдяки власним специфічним характеристикам, позашкільна освіта є не лише ефективним інститутом соціалізації дітей та молоді, а й суттєвим соціально-педагогічним потенціалом. Оскільки творче освітнє середовище закладів позашкільної освіти відкриває перед дітьми дуже багато цікавого, нового і, водночас, соціалізує та допомагає у визначенні життєвих пріоритетів.

Неабияке значення має створення творчого середовища для дітей з особливими освітніми потребами з метою формування в них готовності до творчості у колі свої однолітків. Адже завдяки цілеспрямованому спілкуванню з ровесниками у дітей з особливими освітніми потребами поліпшується когнітивний, мовний, соціальний та емоційний розвиток. При цьому однолітки відіграють роль моделей для таких дітей.

На сьогодні можливо розглядати кілька моделей залучення дітей та учнівської молоді з особливими освітніми потребами до позашкільної освіти.

Перша модель – інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в звичайні гуртки, які функціонують на базі закладу позашкільної освіти, у колектив фізично здорових вихованців.

Гуртківці можуть випробувати себе в різних видах діяльності та обрати для себе напрям, який їм найбільш цікавий. Навчання в таких гуртках дасть можливість дітям з особливими освітніми потребами спілкуватися з однолітками, швидше пізнавати навколишній світ, розкривати приховані таланти до різних напрямів позашкільної освіти, моделювати поведінку та сприяє загальній гармонізації душевного стану дітей.

Друга модель – організація закладом позашкільної освіти діяльність творчих об'єднань, зокрема клубів, які мають на меті соціальну реабілітацію дітей. Цільовою аудиторією таких клубів є діти з особливими освітніми потребами різного віку, з різними рівнем розвитку, з різними розумовими або фізичними недоліками. У межах зазначеної моделі створюються підстави для вирішення соціально-педагогічних задач за активної участі керівників гуртків, психологів, батьків тощо.

Як у першій так і в другій моделях з метою отримання позитивного результату освітньої діяльності при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами важливим є запровадження на локальному рівні інноваційних технологій, а саме арттерапії, зокрема: ізотерапія, музикотерапія, імаготерапія та технології екотерапії тощо.

Третя модель – будується на партнерських засадах. Це співпраця закладів позашкільної освіти з установами для дітей з особливими освітніми потребами: оздоровчими центрами, центрами реабілітації для осіб з інвалідністю та іншими установами у напрямку реалізації спільних соціально-освітніх проєктів, соціально-реабілітаційних програм, проведення спільних заходів тощо.

Сьогодні активно починають функціонувати інклюзивно-ресурсні центри – установи, які створюються з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами. Ці установи теж мають стати партнерами в залученні зазначеної категорії дітей до світу позашкільля.

Ми маємо розуміти, що заклади позашкільної освіти виконують важливу роль у вирішенні проблеми освіти та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами, реалізують відповідний напрям соціально-педагогічної діяльності, що обумовлено організаційно-педагогічними, соціально-педагогічними їх характеристиками.

Мета проєкту: включення дітей з особливими освітніми потребами у позашкільний простір, забезпечення їх доступу до якісної позашкільної освіти, формування ефективної моделі інклюзивної освіти, яка дозволяє максимально інтегрувати освітню та соціальну діяльність в умовах закладу позашкільної освіти.

Цілі та завдання проєкту:

- ✓ покращення якості надання освітніх послуг дітям з особливими потребами шляхом партнерської взаємодії між закладом, педагогами, батьками, органами державної влади, громадськими організаціями та іншими ключовими особами;
- ✓ підвищення рівня компетентності батьків дітей з особливими потребами щодо розвитку їх творчих здібностей;
- ✓ підвищення самооцінки дитини з ООП;
- ✓ розвиток самостійності та життєтворчості вихованців гуртків з особливими освітніми потребами;
- ✓ створення умов для формування соціально-адаптивної та соціально-продуктивної особистості;
- ✓ розробка та втілення у практику освітньої діяльності новітніх технологій роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- ✓ сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини з ООП.

Очікувані результати проєкту:

- ✓ адаптація освітнього процесу відповідно до потреб та можливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- ✓ створення сприятливих соціально-педагогічних, соціокультурних умов для соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами;
- ✓ формування інклюзивних груп гуртків у разі звернення батьків (законних представників) дитини з особливими освітніми потребами; забезпечення інклюзивного навчання дітей з ООП шляхом залучення до навчання у гуртках закладу за різними напрямками позашкільної освіти;

забезпечення підвищення професійної компетентності педагогів в організації та розширенні комплексних освітньо-реабілітаційних послуг дітей з ООП;

✓ розвиток напрямів та змісту партнерської взаємодії із закладами вищої освіти, провідними науковими установами України, громадськими організаціями з метою створення якісного освітнього простору для навчання та соціалізації дітей з ООП.

Управління проєктом та проєктні ризики

СИЛЬНІ СТОРОНИ

- ✓ Створення у закладі сприятливого освітнього середовища для надання якісних освітніх послуг та соціалізації дітей з ООП
- ✓ Різноманітність напрямів та профілів позашкільної освіти для задоволення потреб дітей
- ✓ Попит і замовлення на позашкільну освіту дітей з ООП та їх батьків
- ✓ Чітко виражена стратегія в реалізації проєкту
- ✓ Багаторічний позитивний досвід із залучення дітей з ООП до навчання у гуртках закладу за напрямами позашкільної освіти

МОЖЛИВОСТІ

- ✓ Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників в організації та збільшенні сфери комплексних освітньо-реабілітаційних послуг
- ✓ Співпраця з інклюзивно-ресурсними, оздоровчими, молодіжними центрами, громадськими організаціями
- ✓ Міжособистісні взаємини суб'єктів освітнього процесу в інноваційному режимі
- ✓ Забезпечення постійного спілкування, обмін досвідом,

СЛАБКІ СТОРОНИ

- ✓ Недостатнє ресурсне забезпечення
- ✓ відсутність мотивації у педагогів до підвищення професійної майстерності щодо роботи з дітьми з ООП
- ✓ відсутність архітектурної доступності закладу для дітей з ООП
- ✓ недооцінка потенціалу позашкільної освіти у розвитку та соціалізації дітей з ООП

ЗАГРОЗИ

- ✓ Неповнота та неточність інформації про особливості дітей з особливими потребами з різними нозологіями
- ✓ Недостатня проінформованість родин, у яких є дитина з ООП, про можливості позашкільної освіти та існування гуртків, де надаються освітні послуги для таких дітей
- ✓ Відсутність транспортного забезпечення
- ✓ Відсутність можливості навчатись дистанційно, за певних соціальних обмежених умов (відсутність гаджетів, підключення до

отримання практичних порад у мережі Інтернет)
рамках фахової консультативної
допомоги родинам дітей з ООП
✓ Використання досвіду
інших країн

Онлайн-челендж «Мій ЕкоВчинок, або що я зробив для своєї Землі»
(в рамках обласного освітнього соціально-екологічного проекту
«Екологічний кластер «EcoWorldKids»)

*Інна Пахомова, завідувачка
еколого-натуралістичного відділу,
Тетяна Пожалова, методист
еколого-натуралістичного відділу*

*Комунальний заклад Київської обласної ради
«Центр творчості дітей
та юнацтва Київщини»*

22 квітня – ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ЗЕМЛІ. Саме у цей день люди у всіх куточках нашої планети мають нагоду замислитися про збереження оточуючого середовища, багатств природи. А також, про необхідність порозуміння між людьми та об'єднання зусиль заради досягнення миру і добробуту для всіх жителів Землі.

Комунальний заклад Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» у квітні 2020 року започаткував онлайн-челендж **«Мій ЕкоВчинок, або що я зробив для своєї Землі»** (в рамках обласного освітнього соціально-екологічного проекту «Екологічний кластер «EcoWorldKids»).

Мета онлайн-челенджу: привернути увагу до краси та багатства довкілля, висловити вдячність природі за її дари, а також нагадати про необхідність їх збереження.

Учасники: педагоги, вихованці гуртків закладів позашкільної освіти Київщини та їхні родини.

Правила участі в онлайн-челенджі «Мій ЕкоВчинок, або що я зробив для своєї Землі»:

- ✓ обрати якісні відео- чи фотоматеріали, які будуть відповідати темі челенджу).
- ✓ на своїй сторінці (або власній, або закладу освіти) у соціальній мережі **Facebook** розмістити обраний матеріал про екологічну дію щодо збереження нашої Землі.
- ✓ матеріали розмістити **ОБОВ'ЯЗКОВО** з хештегом
#ЕкологічнийКластер«EcoWorldKids»
#МійЕкоВчинок

Зазначити необхідну інформацію – учасник (прізвище, ім'я, гурток) та доданий короткий опис ековчинку – одне речення.

- ✓ при розміщенні допису необхідно у налаштуваннях конфіденційності – обрати «доступно усім» («публічно»).

Це час замислитися над тим, що **Я** зробив для своєї Землі! Це час стати екологічно свідомим мешканцем нашої планети!

Лісова педагогіка

*Ніна Стукал, голова
Всеукраїнського педагогічного
об'єднання «Лісова громада»*

*Фастівський районний
еколого-етнографічний центр,
Дорогинський заклад загальної
середньої освіти*

Лісова педагогіка – це навчання про ліс безпосередньо в лісі; вчення про лісову екосистему та освіта людини щодо сталого способу життя на прикладі лісу. Діяльність лісової педагогіки націлена на усі цільові аудиторії, особливо на дітей та учнівську молодь. Вона забезпечує не тільки знання, але задіює емоційний стан людини, сприяє набуттю навичок і цілісного розвитку особистості. Необхідною умовою навчання в лісовій педагогіці є сам ліс, оскільки у процесі навчання він є середовищем і предметом навчання, дидактичним інструментом для досягнення мети.

Робота Дорогинського учнівського лісництва Фастівського району підпорядкована не лише отриманню гуртківцями певної інформації про ліс, а, перш за все, свідомому формуванню ключових компетентностей щодо поводження в лісі, самопізнанню та формуванню відповідального ставлення до довкілля. На базі Дорогинського лісництва створений навчальний клас, де діти теоретично опановують лісову науку, а закріплюють її практично вже в лісі. Розроблені вихованцями Дорогинського учнівського лісництва екскурсійні маршрути використовуються з виховною та пропагандистською метою. Саме під час таких екскурсій діти знайомляться з лісом завдяки таким ігровим вправам, як «Лісова брама», «Хто я?», «Лісова павутинка», «Правила поведінки в лісі», збирають матеріали для виготовлення поробок із природного матеріалу, досліджень. У Дорогинському ЗЗСО I-III ступенів систематично проходять різноманітні заходи з метою розповсюдження ідей сталого використання лісів. Члени учнівського лісництва спілкуються зі школярами та батьками, пропагуючи ідеологію відповідального ставлення до лісу, лісового господарства, виробництва та споживання лісової продукції у рамках FSC. Щорічно у вересні для учнів початкової школи організуються цікаві лісові хвилинки, де малеча розгадує загадки про ліс, пригадує, чим він корисний людині та іншим живим мешканцям планети, розфарбовує малюнки лісових дерев та тварин. Для учнів середньої ланки проводяться лісові уроки, на яких вони діляться спогадами про свої екскурсії до Дорогинського лісу та лісового господарства, мають змогу побачити на власні очі як закладається майбутній ліс.

Впровадження підходів лісової педагогіки сприяє формуванню екологічної компетентності учнів, розвитку критичного мислення та практичних навичок поводження у природі, формує екологічну свідомість. Переконавання, що кожна людина може і має брати посильну участь у вирішенні нагальних проблем свого найближчого оточення, помічати, аналізувати та планувати шляхи їх вирішення, не відокремлюючи від себе, розвиток традицій доброчинності через проведення природоохоронних акцій, – усе це є наслідком дієвого впровадження лісової педагогіки у роботу шкільного лісництва. Важливим результатом стає формування більш свідомого ставлення дітей до природи і лісу зокрема.

Віртуальний Екомузей 5 «R»

Микола Потапов

*Фастівський районний
еколого-етнографічного центр
Фастівецькій заклад загальної
середньої освіти I-III ступенів*

Віртуальний Екомузей 5 «R» - група в соціальній мережі *Facebook*. Дана група створена за концептом Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Екомузей 5 «R» та формується на вирішенні проблеми накопичення сміття, його збору, сортуванню, переробці та утилізації. Простір віртуального музею наповнений інформацією про дружню до природи модель споживання. Інформацією, яка створює позитивні емоції для усвідомлення наслідків власних рішень по задоволенню щоденних потреб.

Концепція Zero Waste («Нуль відходів») несе в собі кілька простих правил, виконуючи які, можна наблизитися до екологічного життя – так звані 5R:

1. REFUSE – відмова від непотрібного;
2. REDUCE – скорочення споживання;
3. REUSE – повторне використання та ремонт;
4. RECYCLE – сортування та відправка на переробку вторинної сировини;
5. ROT – компостування органічних відходів.

Щотижня в Екомузеї п'ять правил висвітлюється протягом п'яти робочих днів. Понеділок - refuse, вівторок - reduce, середа - reuse, четвер - recycle, п'ятниця – rot.

Адміністраторами групи є вихованці гуртка «Юні охоронці природи» та їхній керівник Потапов Микола Миколайович.

Запрошуємо всіх до цікавої та корисної мандрівки сторінками нашого Екомузею «R» (<https://www.facebook.com/groups/604433140251089/>)

Педагогічний еколого-естетичний проєкт «Green generation»

Товкун Ніна Іванівна, директор

*Переяславський Будинок
художньої творчості дітей,
юнацтва та молоді*

Педагогічний еколого-естетичний проєкт «Green generation» покликаний виробити нові критерії взаємин між людиною і природою, які мають будуватися на позитивному ставленні до соціально-природного середовища, розумінні естетичної цінності природи, її універсальної значимості для людини. У процесі реалізації проєкту формуються ключові компетентності вихованців Переяславського будинку художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, що дозволяє виховувати екологічно свідому особистість з активною громадською позицією, в умовах сучасного закладу позашкільної освіти.

У еколого-естетичному проєкті «Green generation» визначено сутність естетико-екологічного навчання та виховання в закладі позашкільної освіти, органічно поєднано два основні напрямки освітнього процесу Переяславського будинку художньої творчості дітей, юнацтва та молоді – екологічного та естетичного, які здійснюються через пізнання світу природи та мистецтва, під впливом естетичних складових трудової та творчої діяльності, спрямованої на реалізацію конкретних завдань.

Програма реалізації проєкту включає участь вихованців у роботі МАН, розробку та реалізацію екологічних проєктів, випуск презентаційних та друкованих матеріалів, екологічні походи та поїздки, створення екологічних стежин, підвищення рівня екологічної освіти учнівської молоді, покращення естетичного стану прилеглої території, проведення соціально-трудова акцій, виставки дитячих робіт.

Ключові слова: проєкт, еколого-естетичне виховання, ключові компетентності, самореалізація, збереження довкілля.

Новації в позашкіллі Львівської області

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Сучасні інноваційні форми та методи організації освітнього процесу в закладі позашкільної освіти

Наталя Дендюк, методист

*Комунальний заклад
Львівської обласної ради
«Львівський обласний центр
еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»*

Враховуючи реалії сьогодення педагоги КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» працюють над впровадженням та опрацюванням нових освітніх технологій та інтерактивних методів навчання в гуртках, вишукують нові шляхи удосконалення освітнього процесу, які б допомагали підвищити інтерес дітей до занять, активізувати їхню діяльність, прищепити любов до навчання.

Для керівника гуртка важливо думати нестандартно. Якщо метою гуртка є набуття нових знань і звичайні методи не дають бажаного результату в навчальній діяльності групи, можна досягти набагато більшого, якщо ввести новий або незвичайний елемент. Для роботи в навчальному гуртку керівник має, спираючись на власний досвід, намагатися застосовувати варіативні, нетрадиційні форми роботи. Розглянемо деякі із них.

Серед великої кількості технологій розроблена та пропагується технологія інтерактивного навчання.

Суть **інтерактивного навчання** полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії усіх учнів; учитель і учень є рівноправними суб'єктами навчання. Технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Виділяють такі інтерактивні форми навчання і виховання: інформаційні, пізнавальні, мотиваційні, регулятивні.

Інформаційні інтерактивні форми навчання і виховання - це способи діалогічної взаємодії учасників навчання з метою обміну духовними цінностями.

Практичні методи і вправи:

«*Моє ім'я*» - діти називають своє ім'я і розповідають якусь цікаву, кумедну, яскраву історію, пов'язану з іменем. Такий метод сприяє швидкому знайомству.

«*Перше знайомство*» - гуртківці обирають собі пару. Перш ніж назвати себе і розповісти про себе, дітям пропонується уважно подивитися одне на одного і посміхнутися. Можна потім запропонувати описати свою пару: зовнішність, враження.

«*Хвилина мого життя*» - розповісти випадок, що найбільш запам'ятався.

«Паперові літаки» - написати ім'я на аркуші, зробити з нього паперовий літак. Літаки запускають одночасно. Кожен підбирає літак, відшукує володаря. Потім виконує якесь завдання в парі.

«Візитка» - гуртківці виготовляють собі особисті картки (бейджики) з характерологічною інформацією.

Пізнавальні інтерактивні форми навчання і виховання - це способи пізнавальної взаємодії (діалогу) учнів з метою отримання нових знань і навичок.

Вправи:

«Ділова сюжетно-рольова гра» - це форма відтворення предметного і соціального змісту якоїсь діяльності. У грі відтворюється професійна обстановка, подібна до реальної, предметне оточення.

Сюжетно-рольова гра має виховну і навчальну мету і складається з таких компонентів: цілі, комплект ролей і функцій гравців, сценарій, правила гри, предметне забезпечення.

Найскладнішим у грі є чітке визначення функцій гравців. Рекомендується функції подавати узагальнено та доповнювати інструкціями словесно чи за допомогою знаків.

У правилах гри відображаються характеристики реальних процесів і явищ. Правила містять обмеження, що стосуються технологій гри, регламенту ігрових процедур, ролей та функцій. Їх не повинно бути багато.

Мотиваційні інтерактивні форми навчання і виховання - це способи діалогічної взаємодії учасників освітнього процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до діяльності учасників, інших учнів, педагога, самого себе. Тісно пов'язані із самооцінкою.

Вправи:

«Мої очікування» - запропонувати чітко визначити своє відношення до діяльності: я чекаю – від себе, від інших вихованців, від педагога.

«Самооцінка» (за конкретним видом діяльності):

- Що я вмію?
- Чого б я хотів навчитися?
- Де це можна використати?
- Як мені це вдалось?

Насамперед дітям необхідно показати конкретний зразок (еталон) того, яким має бути результат. Для формування правильної самооцінки дуже важливо вчити дитину порівнювати результати своєї діяльності не тільки з еталоном та результатами інших гуртківців, а й зі своїми досягненнями, радіти власним успіхам. У цьому основа особистісно-зорієнтованого підходу до навчання і виховання.

«Інтерв'ю» - робота в парах із проблем:

- Що знаєш по темі?
- Які запитання виникли?
- Де знайти відповідь?

Регулятивні інтерактивні форми навчання і виховання - це способи, завдяки яким устанавлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників діяльності.

«Вироблення правил» - перед початком будь-якої діяльності виробляються правила, якими керуються у процесі проведення. Наприклад: правила поведіння під час роботи, на екскурсії, в залі.

Розглядаючи інтерактивні технології навчання як інновації, слід пам'ятати, що будь-яка технологія буде мертвою, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не сприймуть її як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків. Розроблена й описана технологія - це одне, а її реалізація - зовсім інше, бо несе відбиток особистості, інтелекту конкретного педагога.

Наведені технології – лише орієнтир для керівника гуртка, які створюють простір для розвитку педагогічної думки та творчості. У педагогічному досвіді кожного керівника гуртка знайдеться цікавий прийом, оригінальна форма проведення окремого розділу, всього заняття в цілому. Кожен, хто працює з дітьми, має свій арсенал прийомів, методів, власних таємниць і здогадок, помилок і перемог – всього того, з чого торується педагогічна стежинка у світ дитячої творчої душі.

Розглянемо інноваційні педагогічні прийоми навчання (*методика Гіна «Конструктор занять»*), які педагоги ЛОЦЕНТУМ використовують у своїй роботі

Лови помилку – пояснюючи матеріал, керівник навмисно допускає помилку. Гуртківці заздалегідь попереджені про це. Навчіть їх реагувати на помилку, заохочуйте їх увагу! Керівник має прагнення, щоб діти не тільки помітили помилку, зрозуміли «помилконебезпечне» місце, але й знали правильну відповідь.

Відстрочена відгадка – на початку заняття керівник дає загадку (дивовижний факт), відгадку до якого, ключ до розуміння буде надано в процесі заняття. Інший варіант - загадку дають в кінці заняття, щоб гуртківці мали нагоду обміркувати її вдома і на початку наступного заняття вислухати висновки і дати правильну відповідь, правильне тлумачення дивовижного факту.

Фантастичне припущення – керівник доповнює реальну ситуацію фантастикою. Цей прийом дає можливість подивитися на звичні речі з незвичної точки зору.

Щедра оцінка – заохочувальний прийом для невпевнених у собі дітей. Оцінюємо словом, інтонацією, жестом. Використання цього прийому підбадьорює гуртківців, створює позитивний емоційний настрій, стимулює процес навчання. На цьому тлі найменші успіхи дитини помічаються, підтримується інтерес дитини до занять. Для учня з завищеною самооцінкою «щедру оцінку» слід застосовувати обережно і помірковано.

Дитяче журі – керівник дає можливість гуртківцям не тільки оцінити роботу товаришів, але й розвивати вміння дітей аналізувати, відбирати вагомні критерії оцінки, обґрунтовувати свої висновки. Цей прийом широко використовується у гуртках декоративно-прикладного напрямку, коли в колективі обговорюють, які роботи подати на виставку.

Здивуй – цей прийом перегукується з прийомом «фантастичне припущення» - керівник знаходить таку точку зору, при якій буденне стає дивовижним. Цей прийом збуджує увагу дітей не тільки на заняття, але й може мати «продовжену» дію впродовж тривалого часу після заняття.

Рейтинг – завершуючи роботу, гуртківець сам ставить собі оцінку. За ту саму роботу оцінку ставить і керівник. Цей прийом зорієнтовує дітей на правильні критерії оцінювання роботи (від англ. – right –правильно) і привчає до регулярного оцінювання своєї праці.

Навчи іншого – кожен гуртківець має змогу виступити в привабливій для себе ролі вчителя, керівника, наставника. Це активізує гуртківців, заохочує їх до сумлінного виконання навчальних завдань. Іноді пояснення товариша сприймаються більш прийнятно, ніж пояснення керівника.

Хто краще – момент змагання, як засіб активізації уваги, навчальної активності завжди був дієвим.

Розширення поля оцінок – використання цього прийому у закладі позашкільної освіти, де відсутні оцінки, дає широкий простір керівникові для урізноманітнення і емоційного оцінювання роботи гуртківців.

Кредит довіри – оцінювання роботи «в кредит». Враховуючи те, що заклад позашкільної освіти не маніпулює оцінками, головною мотивацією навчання тут є виключно інтерес.

Точка зору (погляд) – привчає гуртківців аналізувати, оцінювати, аргументувати свої думки. У гуртках образотворчого і декоративно-прикладного напрямку цей педагогічний прийом найбільш широко вживаний. Він стає в нагоді при обговоренні закінчених робіт, при оформленні виставок. Застосування цього прийому сприяє розвитку комунікативних навичок у дітей, вчить логічно вибудовувати аргументи, культурі спілкування.

Домашнє завдання - повністю віддається на розсуд керівника і залежить від того, яке завдання він виконує, ступінь захоплення вихованця завданням, його обсяг і складність, та інших суто індивідуальних чинників.

Педагогічні прийоми, форми роботи – це лише цеглинки великої споруди педагогічного досвіду, який будується все життя, і тільки від педагога залежить, що будувати: казковий палац чи благоденську хатинку.

Отже, за умови творчого підходу використання інтерактивних методів та застосування різних форм роботи та їх елементів в організації освітнього процесу керівники гуртків ЛОЦЕНТУМ досягають позитивних результатів у навчанні вихованців та сприяють формуванню особистості, здатної до творчості.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Природоохоронні території як освітнє середовище та освітній ресурс в системі формування екологічної культури вихованців КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ»

*Марія Кошіль, заступник директора
з навчально-методичної роботи*

*Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівський обласний центр еколого-
натуралістичної творчості учнівської молоді»*

Збереження природних та історико-культурних комплексів сьогодні у всьому світі є пріоритетом, адже досвід розвинутих країн показує, що могутність держави визначається перш за все високим рівнем розвитку культури та технологій, в тому числі культури охорони природно-заповідних територій.

Саме тому пріоритетом у роботі педагогічного колективу Львівського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді стала співпраця закладів позашкільної освіти і природоохоронних територій, залучення учнівської молоді до збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища; науково-дослідницька та практична роботи школярів.

Мета проєкту: підвищення рівня еколого-натуралістичної освіти та екологічної свідомості школярів, формування нових екологічно спрямованих поглядів на життя, виховання екологічно свідомої молоді із стійкою громадянською позицією, яка не байдужа до стану довкілля і здатна до розв'язання існуючих екологічних проблем, розробка концептуальних підходів до нового змісту, організаційних форм і методів освітнього процесу позашкільля.

Новизна проєкту: полягає у впровадженні компетентнісного підходу до організації освітнього процесу; виборі нетрадиційних форм роботи; застосуванні інноваційних технологій; пошуково-експериментальній роботі на територіях об'єктів природно-заповідного фонду Львівщини за допомогою яких у гуртківців формується свідоме та відповідальне ставлення до природи рідного краю; створенні умов для профільного навчання та допрофесійної підготовки вихованців; науковому супроводі у проведенні науково-дослідницької роботи в учнівських творчих об'єднань.

Теоретична значущість проєкту: ознайомлення вихованців з природоохоронними територіями Львівщини, збереження розмаїття природних скарбів.

Охорона довкілля в Україні має глибокі історичні традиції. Люди здавна оберігали об'єкти незвичайної краси – цілющі джерела, озера, водоспади, скелі, гаї, окремі вікові дерева, які нерідко вважали священними.

Від слів «заповідь», тобто дотримання суворих правил, і «заказ» – заборона, виникли слова «заповідник» та «заказник», що означають місця, де

сільськогосподарське і промислове господарювання забороняється повністю або на певний час.

Завдання заповідних об'єктів – зберегти і передати прийдешнім поколінням багатства природи, те, що вдалося зберегти і відновити. Це завдання особливо актуальне для України, територія якої зазнала потужного антропогенного і техногенного навантаження, а екологічно необґрунтована господарська політика, застарілі технології та обладнання вкрай загострили екологічну ситуацію.

Зберегти розмаїття природних скарбів покликана мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Оглядаючи територію Львівської області з півночі на південь, зі сходу на захід, можна побачити, як чергуються типові ландшафти Малого Полісся з характерними для них сосновими та сосново-дубовими лісами. До нього прилягає Розточчя, де проходить вододіл між басейнами Балтійського та Чорного морів і тому лісові масиви мають тут важливе водорегулююче значення. Далі – розташоване Опілля, що було колись багатою житницею Княжого Львова. Південніше простягається горбисте Передкарпаття з високопродуктивними грабово-дубовими, буковими, ялицево-буковими та ялицево-дубовими лісами. За ними починаються мальовничі Сколівські Бескиди з найвищою на Львівщині вершиною Пікуй, висота якої 1405 м. н. р. м.

Заповідні території мають багатогранне значення. Їх цілком слушно називають «лабораторіями природи». Адже в них сконцентрований її багатотисячолітній спадок біорізноманіття, який використовується у різних сферах природокористування та відтворення відновних природних ресурсів. Заповідні об'єкти слугують природною базою для екологічного моніторингу за природними і антропогенними змінами у довкіллі, а також місцем для екологічної освіти, проходження навчальної практики учнями та студентами закладів освіти, виконання дипломних і магістерських робіт на природоохоронну тематику.

Ландшафтне та природно-географічне різноманіття Львівської області зумовило створення на її території значної кількості об'єктів природно-заповідного фонду. На території Львівської області функціонує 353 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 157512,81 тис. га, що складає 7,3 % від площі території області. 25 заповідних об'єктів області мають загальнодержавне та 328 об'єктів - місцеве значення.

Еколого-освітня діяльність у національних природних парках і заповідниках здійснюється з урахуванням наступних принципів: збереження природних комплексів та їх компонентів; професійне забезпечення еколого-освітньої роботи; соціальна спрямованість еколого-освітньої діяльності; повнота використання еколого-освітнього потенціалу; доповнюючий характер екологічної освіти; соціально-психологічна забезпеченість еколого-освітньої роботи.

Еколого-освітня робота на природоохоронних територіях орієнтована, насамперед, на поглиблення та доповнення базових загально-природничих та екологічних знань різних груп населення, ознайомлення їх з місцевим біо- та ландшафтним різноманіттям; доповнення формальних теоретичних знань чуттєвим, психо-емоційним сприйняттям природи, а також формування

загальної екологічної культури. Національні природні парки та заповідники мають необхідну для успішного проведення еколого-просвітницьких заходів інфраструктуру, зокрема еколого-освітні центри, систему екологічних стежок і, насамперед, збережені природні комплекси, володіють науковими кадрами, відповідними методиками, приладами і матеріалами для проведення досліджень в природі.

Одним з основних завдань сучасної позашкільної еколого-натуралістичної освіти є формування в дітей та учнівської молоді цілісної екологічної свідомості на основі засвоєння системи інтегрованих знань про природу. Вирішенню цього завдання сприяє організація виїзних еколого-натуралістичних шкіл передового досвіду, літніх природничих шкіл, екологічних експедицій, польових практик, які проводяться на природоохоронних територіях та передбачають безпосередні контакти і взаємодію з об'єктами живої природи, а також їх порівняння з біоценозами, які оберігаються на заповідних територіях.

Педагогічний колектив Львівського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді має великий досвід в організації виїзних форм навчання: екологічної експедиції «Рожанка» до мальовничих українських Карпат, науково-практичної експедиції на орнітологічну станцію «AVOSETTA» заказника «Чолгинський» Яворівського району, а впродовж останніх років на базі НПП «Сколівські Бескиди» працювала виїзна обласна еколого-натуралістична школа передового досвіду «Сколівські Бескиди».

Мета та основні завдання діяльності школи передового досвіду - підтримка обдарованої та здібної учнівської молоді, створення умов для її самоосвіти й саморозвитку; залучення учнів до поглибленого вивчення природничих наук і науково-дослідницької діяльності; оволодіння учнями сучасними методиками та формами організації й проведення самостійних досліджень у природі; ознайомлення з місцевим біорізноманіттям, поглиблення та доповнення базових загально-природничих і екологічних знань; відповідальність за збереження довкілля; здійснення професійної орієнтації учнів; пропаганда та популяризація наукових знань.

Крім педагогів ЛОЦЕНТУМ у роботі школи передового досвіду брали участь наукові співробітники національного природного парку, Інституту екології Карпат та працівники ДП «Сколівське лісове господарство».

Програмою роботи Школи передбачалось проведення комплексних наукових досліджень рослинного і тваринного світу національного природного парку «Сколівські Бескиди» за темами: «Життєві форми та екологічні групи рослин НПП «Сколівські Бескиди»; «Рослини Карпат, занесені до Червоної книги України»; «Біоіндикація якості води НПП «Сколівські Бескиди»; «Біорізноманітність комах природних екосистем»; «Дослідження орнітофауни лісових екосистем»; «Водні безхребетні р. Кам'янка та озера «Журавлине»; «Основні фонові види птахів. Визначення птахів за голосами».

Найбільш цікавили юних екологів практичні заняття, які проводились безпосередньо на природних об'єктах: відбір проб бентосу на річці Кам'янка, озері Журавлине; дослідження гідробіонтів на мілководних узбережжях та переказах; опис різноманітних параметрів водойм (характер дна і берегу, берегова і водяна рослинність, температура, рН, антропогенний вплив, течія тощо); спостереження за птахами та визначення їх видового різноманіття за

голосами; проводили інвентаризацію і паспортизацію комплексів мурашників, склали схеми їх розміщення на території національного природного парку. Школярі виявляли місця зростання деяких видів рідкісних рослин: цибулька ведмежа, любка дволиста, тирлич роздільний, відкастик татарниколистий, дзвоники чорніючі. Тирлич роздільний вважався зниклим у цій місцевості, тому вивчення популяцій цієї рослини є об'єктом подальших досліджень юних екологів.

Виконували юннати і практичні завдання з покращення стану довкілля (очистка русел річок від паводкових залишків сміття, прибирання берегів річок Опір та Кам'янка від побутового сміття, благоустрій джерел), проводили бесіди з відпочиваючими про необхідність збереження довкілля в чистоті. Всі ці роботи виконувались під керівництвом працівників НПП із суворим дотриманням правил техніки безпеки.

Крім цього, учасники школи проводили одноденні походи до цікавих в історичному та природничому плані об'єктів регіону: водоспаду на річці Кам'янка, гори Захар Беркут та на хребет гори Парашки; проходили екологічними маршрутами НПП «Сколівські Бескиди», пізнавальною лісівничою стежкою ДП «Сколівське лісове господарство», ознайомилися з реліктовими деревами парку, який розташований на території школи-інтернату в м. Сколе, відвідали музей природи національного природного парку «Сколівські Бескиди».

Аби у майбутньому не втратити повністю того прекрасного, що створено природою, важливо сьогодні прищепити дітям не тільки любов до неї, а й навчити бережливого ставлення до навколишнього середовища. Лише під час роботи шкіл передового досвіду, літніх природничих шкіл, проведення польових екологічних практик, експедицій, походів тощо юннати можуть безпосередньо ознайомитись з природними об'єктами і територіями, компонентами природи, оволодіти практичними знаннями про екологічний стан своєї місцевості, дослідити тваринний і рослинний світ, взяти участь у практичній природоохоронній діяльності. Вони є хорошою школою з набуття учнями практичних навиків, відкривають шлях до прямого пізнання цінності природи, дають можливість тісно спілкуватися з нею, здійснювати комплексний підхід до її вивчення та оцінки, охорони й примноження природних ресурсів, забезпечують позитивний вплив оточення на гармонійний розвиток особистості, поповнення фізичних сил і натхнення до навчання та проведення досліджень.

Перспективність проєкту: ЛОЦЕНТУМ працює над створенням прогностичної моделі співпраці на територіях об'єктів природно-заповідного фонду Львівщини (природним заповідником «Розточчя», Яворівським НПП, регіональним ландшафтним парком «Равське Розточчя», які входять до проголошеного ЮНЕСКО в 2011 р. міжнародного біосферного резервату «Розточчя», та НПП «Сколівські Бескиди» і «Північне Поділля») з чітким уявленням кінцевої мети, а саме проведення вихованцями творчих учнівських об'єднань ЛОЦЕНТУМ під керівництвом науковців ПЗФ науково-практичних досліджень і спостережень за станом навколишнього природного середовища, розробка на їх основі природоохоронних рекомендацій, поширення екологічних

знань серед учнівської молоді (населення), сприяння в допрофесійній підготовці школярів у галузі охорони довкілля та заповідної справи.

Система позашкільної еколого-натуралістичної освіти має унікальний потенціал розвитку творчих здібностей дитини. Гнучкість, мобільність, відкритість системи дає можливість швидко реагувати на освітні запити суспільства, створювати творче середовище розвитку, формувати загальнолюдські цінності засобами еколого-натуралістичного виховання.

Саме в контексті вирішення даних завдань ЛОЦЕНТУМ плідно працює з об'єктами ПЗФ, а саме: природним заповідником «Розточчя», Яворівським НПП, регіональним ландшафтним парком «Равське Розточчя», які входять до проголошеного ЮНЕСКО в 2011 р. міжнародного біосферного резервату «Розточчя», та НПП «Сколівські Бескиди» і «Північне Поділля».

Спостерігаючи навколишній світ у юннатів формується усвідомлення єдності людини і природи, живого і неживого не через абстрактні поняття, а через живе сприйняття навколишнього середовища. В процесі навчання і виховання у школярів формується особиста відповідальність за стан охорони природи, відроджується традиційно мудре ставлення українського народу до навколишнього світу.

Науково-освітній проєкт

«Дослідження показників хімічного забруднення водойм та питної води»
(дослідницький проєкт для учнів закладів загальної середньої освіти та вихованців закладів позашкільної освіти старшого шкільного віку)

Оксана Корнацька, методист

*Комунальний заклад
Львівської обласної ради
«Львівський обласний центр
еколого-натуралістичної
творчості
учнівської молоді»*

У проєкті висвітлюється науково-дослідницька діяльність гуртківців КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» по визначенню хімічних показників водойм та якості питної води у населених пунктах Львівщини. Встановлено перевищення допустимих концентрацій нітратів та загальної твердості, а інколи й амонію і фосфатів у криницях деяких приватних господарств, як наслідок недотримання санітарних вимог за облаштування вигрібних ям, надвірних туалетів та місць утримання худоби, порушень правил застосування мінеральних і органічних добрив.

За навчальним змістом проєкт є міжпредметним, за видом діяльності – дослідницьким, а за тривалістю – довгостроковим. **Об'єктом дослідження** були хімічні показники води у водоймах Львівщини, а **предметом** дослідження – хімічне забруднення води нітратами та іншими шкідливими речовинами людської життєдіяльності у річках, озерах, ставках, криницях приватних

домогосподарств та в воді централізованого водопостачання різних районів регіону.

Метою роботи було формування у школярів екологічного мислення та навичок природоохоронної діяльності, а також узагальнення та поглиблення знань з природничих дисциплін. Для досягнення поставленої мети вирішували такі **завдання**:

- долучити учнівську молодь та їх вчителів до вивчення стану водойм та здійснення контролю за якістю і станом водних об'єктів та питної води з метою покращення довкілля;
- засвоїти титриметричні та експрес-методи визначення рН, загальної твердості, рівня нітратів, фосфатів та амонію у воді;
- порівняти показники забруднення води у природних водоймах, криницях та централізованому водопостачанні домогосподарств різних районів регіону;
- сформувати у здобувачів освіти необхідні навички для подальшого навчання в закладах вищої освіти та реалізації життєвих планів, пов'язаних з вибором майбутньої професії.

Новації в позашкільній Одеської області

Новації в позашкільних освітніх закладах як умова сучасних процесів модернізації освітньої системи країни

Наталія Сичова

*Одеський обласний гуманітарний центр
позашкільної освіти та виховання
еколого-натуралістичний підрозділ*

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дистанційні форми роботи з вихованцями гуртка

«Художники-натуралісти-керамісти» молодшого шкільного віку

Мета керівника гуртка, який працює в дистанційному форматі та впроваджує он-лайн навчання – доступно та цікаво донести інформацію до вихованців та їх батьків за допомогою відео – занять та рекомендацій педагога, а також налагодити способи отримання завдань і зворотній зв'язок з вихованцями. У нових дистанційних формах роботи є свої переваги і певні можливості для розвитку. Так керівник гуртка готує для батьків перелік необхідних навчальних джерел і навчальної літератури в мережі Інтернет. Додатково, до відповідних тем занять, педагог запропонує посилання на дистанційні відвідування виставок та музеїв он-лайн (Ермітажу, палацу Версаль та ін.).

Значний час та творчі зусилля педагога займає діяльність по створенню, монтажу, озвучуванню навчальних відеороликів на власному каналі YouTube. Для цього використовуються програми videomacar та inshot для системи Android в планшеті і мобільному телефоні. Процес створення таких відео занять є

захопливим та творчим моментом в роботі педагога. Техніки для освоєння вихованцями тем уроку педагог вибирає універсальні, доступні та цікаві для дітей молодшого шкільного віку. Вихованці під час занять розфарбовують каміння, виконують вироби з природного матеріалу, малюють за допомогою штампування листа і тому подібне. Також педагог намагається передати у відео не тільки навчальну інформацію, але й елемент гри, настрою мультиплікаційних і казкових героїв. Власні маленькі діти керівника гуртка іноді беруть участь у постановках відео занять. При цьому такі заняття ставали більш жвакими, неочікуваними та популярними серед вихованців та їх батьків. Після розміщення відео занять в YouTube педагог ділиться даними посиланнями та рекомендаціями у спеціально створених навчальних групах Вайбер та сторінках Фейсбуку. Вихованці гуртка та їх батьки в захваті від навчальних занять і від таланту педагога.

Науково-методичний майданчик «Зоряний світ позашкілля»

З метою створення умов для професійного зростання педагогів, обміну кращими науковими і методичними ідеями, оригінальними педагогічними знахідками, професійним досвідом з актуальних питань розвитку еколого-натуралістичної позашкільної освіти на базі еколого-натуралістичного підрозділу Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання створено науково-методичний майданчик для педагогів області «Зоряний світ позашкілля». Формат проведення заходу - фестиваль інновацій у вигляді тематичних майстер-класів від найдосвідченіших педагогів-позашкільників нашої області - директорів та заступників директорів закладів освіти, методистів, керівники гуртків вищого, середнього та початкового освітніх рівнів. Таких фестивалів проведено два: 29 листопада 2019 року та 10 листопада 2020 року.

Тема цьогорічного заходу «Формування життєвих компетентностей вихованців шляхом використання інноваційних технологій на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку». Форма проведення: он-лайн семінар-практикум.

Учасниками даного заходу стали 70 педагогів позашкільних закладів освіти: завідувачі відділами, методисти, керівники гуртків еколого-натуралістичного напрямку. Програма заходу передбачала розподіл спікерів за трьома паралельними сесійними залами, по п'ять доповідачів в кожній та вибір учасниками відповідної зали. Під час прямих ефірів учасники мали можливість поставити питання спікерам.

Принципами роботи он-лайн семінару були: науковий підхід, дотримання регламенту, добровільність, активність, свобода вибору спікерів та інтерактивний обмін навчальними і методичними матеріалами майстер-класів.

Науково-методична діяльність керівника гуртка вищого рівня

В період з 19 березня по 15 квітня 2020 року керівник гуртка «Біоніка та ІТ» взяв участь у спільному Всеукраїнському проєкті «Заклади позашкільної освіти: Дистанційна робота» (від Міжнародної асоціації позашкільної освіти, Інженерно-педагогічного факультету та кафедри позашкільної освіти ІІФ НПУ

імені М.П. Драгоманова), який проводився з метою організації дистанційного навчання закладами позашкільної освіти та отримав сертифікат учасника.

Задля популяризації математичних знань серед молоді (див. Указ Президента України №31/2020 від 30 січня 2020 р. «Про оголошення 2020/2021 навчального року Роком математичної освіти в Україні»), а також з метою особистого вкладу до цього руху в українській освіті, керівником гуртка «Біоніка та ІТ» було опубліковано на офіційному сайті НЕНЦ МОН України низку публікацій щодо методики викладання певних розділів математики в середній школі (цільова аудиторія – вчителі математики та географії, викладачі природничих наук).

Впродовж 2019/2020 н.р. керівником гуртка «Біоніка та ІТ» було опубліковано на офіційному сайті НЕНЦ МОН України два випуски інформаційних матеріалів до навчальної програми для гуртків закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Біоніка та ІТ» (станом на 29.04.2020р. – 63 Internet-посилання): цільова аудиторія – вчителі природничих наук, зацікавлені учні українських шкіл та вихованці системи позашкільної освіти України.

У 2019/2020 навчальному році керівник гуртка «Біоніка та ІТ» брав участь у декількох наукових заходах на національному та міжнародному рівнях, серед яких:

- ◆ участь в V Міжнародній науково-практичній конференції «Відкриті еволюціонуючі системи» (19-21 травня 2020 р., в online-режимі, організатори – МОН України та Таврійський НУ ім. В.І. Вернадського), доповідь №1 (20.05.2020р.) – «Учнівська дослідницька діяльність у формуванні сучасної екологічної освіти школярів», секція «Проблеми інтегральної освіти. Дуальна система освіти. Екологічна просвіта», – автори: А.О. Чепок та Н.І. Євтушенко; доповідь №2 (21.05.2020р.) – «Моделювання процесу колонізації земельної ділянки однорічними рослинами», секція «Математичні проблеми моделювання відкритих систем», – автор: А.О. Чепок;
- ◆ написана стаття для публікації у електронному збірнику статей членів ГО «Спілка освітян України» (назва статті: «Учнівська дослідницька діяльність у формуванні сучасної екологічної освіти школярів»; автори: А.О. Чепок, Н.І. Євтушенко);
- ◆ участь в Online-конференції з питань дистанційної освіти та навчально-дослідної роботи в закладах освіти (27.05.2020 р., організатор – НЕНЦ МОН України).

«Біоніка» як приклад інновацій у позашкільній освіті

Одним із інноваційних, наукоємних і перспективних сучасних напрямків в еколого-натуралістичній освіті та навчанні є *біоніка*. Біоніка – мультидисциплінарна наука. Вона поєднує такі галузі знань, як біологія, математика, фізика, кібернетика, інформатика, програмування. Яскраво ілюструє значення поєднання наук таке висловлювання Луї Пастера: «Науки тільки виграють, якщо використовують запозичені друг у друга методи і факти. Кожне таке зіткнення наук завжди є кроком вперед» (Louis Pasteur, 1822-1895).

З 2016 року увага педагога та вихованців гуртка сфокусована на ІТ-проєктах біонічної, екологічної та біофізичної тематики. Тому назву гуртка обрано «Біоніка та ІТ». Діяльність гуртка вищого рівня «Біоніка та ІТ» планується за навчальною програмою гуртка вищого рівня «Біоніка та ІТ» з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (автори програми – А.О. Чепок, Н.І. Євтушенко). Веде гурток доцент кафедри ІТ Одеської національної академії зв'язку ім. Попова Андрій Олегович Чепок.

Окрім планової підготовки за програмою гуртка вихованці вивчають наукову термінологію (у тому числі обов'язково *англійською мовою*), формують навички аудіювання та навички формулювати прості речення англійською, щоб зрозуміло донести власну думку. Така методика навчання сприяє формуванню критичного мислення гуртківців, закладає добру основу в справу вдосконалення їх загальної шкільної освіти, дає більшу насиченість науковими фактами та знаннями з природничих наук.

Головні етапи створення біонічних дослідницьких ІТ - проєктів наступні: природне явище → математична модель → алгоритм → комп'ютерна програма → чисельний експеримент → математична обробка результатів (інтерпретація). За результатами навчальної діяльності учнів дослідницькі ІТ - проєкти екологічного спрямування, як правило, мають довготривалий позитивний результат.

Результатом співпраці вихованців та педагога є призові місця з таких тем учнівських дослідницьких ІТ – проєктів та дипломи І ступеня:

1. «Моделювання певних етапів харчової поведінки комах запилювачів» на обласному хакатоні, 2019, м. Одеса.
2. «Смарт-технології в сільськогосподарському виробництві на Всеукраїнському молодіжному хакатоні, 2019, м. Херсон.

Проєкт на тему «Комп'ютерна модель терморегуляції квіткової маточки» отримав два призових дипломи на Всеукраїнському чемпіонаті з ІТ «Ecosoft-2018» (Київ) та XXII Білоруські конференції учнів-дослідників, 2018 (Мінськ).

З іншими темами ІТ-проєктів та досягненнями вихованців гуртка можна ознайомитись на сайті Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання.

Інтегрований підхід

до використання нестандартних форм занять і педагогічних технік

Зростаючі вимоги до якості знань гуртківців спонукають керівників гуртків еколого-натуралістичного відділу комунального закладу «Березівський міський центр дитячої та юнацької творчості» впроваджувати нестандартні заняття і окремі нестандартні прийоми педагогічних технік такі як: інтелектуальні розваги (конкурси ерудитів), заняття-подорожі, заняття-конкурси веселих та кмітливих, заняття-екскурсії, заняття-вікторини, тренінги, заняття-ігри, засідання фіто бару «Калинка» та кінолекторію «Знай, люби, бережи», виступи екологічного лялькового театру «Лісовичок».

З метою поглиблення знань учнів про види та користь лікарських рослин, оздоровлюючий, профілактичний, загальнозміцнюючий вплив цілющих напоїв на організм людини організовано роботу фітобару «Калинка». Керівники

гуртків разом з гуртківцями добирають цікавий матеріал про лікарські рослини: їх біологічні та фармакологічні властивості, вивчають лікарські рослини нашої місцевості. Знайомляться з лікувальними властивостями лікарських рослин та використанням їх в народній медицині. Вчать готувати цілющі відвари та настої, вітамінні чаї. Збирають та використовують під час засідань кінолекторію легенди, казки, вірші, пісні про лікарські рослини. Підготовка та проведення засідань фітобару сприяє підвищенню у дітей мотивації до здорового способу життя, формуванню активної життєвої позиції та почуття любові до рідного краю.

Так заняття-ігри є цінним засобом виховання і розвитку, вони активізують психічні процеси, викликають у дітей живий інтерес до процесу пізнання, виробляють у них активну життєву позицію, привчаючи до колективних та індивідуальних форм роботи. Заняття-ігри в нашому відділі проводяться в вигляді рольової гри. Запропонована форма роботи проводиться також із старшокласниками. Використання ігор дає можливість стимулювати позитивні емоції, створити атмосферу здорового змагання, що спонукає вихованців мобілізувати всі свої знання, думати, добирати відповідне, зіставляти та оцінювати. Радість творчої гри змінює дитяче життя, наповнює його казкою. Гра охоплює всі сторони особистості гуртківця: вона потребує активної роботи думки і трудових умінь, багата емоціями та щирими почуттями.

Формування та розвиток здоров'язберігаючої компетентності вихованців в Центрі еколого-натуралістичної творчості міста Чорноморськ

Соціальна значимість питання культури здоров'я дітей і молоді активізувала діяльність педагогів центру еколого-натуралістичної творчості міста Чорноморська з формування здоров'язберігаючої компетентності вихованців, організації відповідного середовища, володіння і застосування відповідних технологій.

Керівником гуртка «Юні валеологи» підібрано і впроваджено комплекс вправ за напрямками:

- йога для дітей: animal gymnastic yoga, акройога, парна йога, флай йога; слов'янська гімнастика; дихальна гімнастика. Вправи сприяють формуванню постави, гнучкості, координації та гармонійного фізичного розвитку вихованців в цілому;
- animal gimnastik yoga – вправи, які імітують рухи тварин: поза журавля, поза змії, інші. Вправи спрямовані на зміцнення м'язів спини та всього корпусу;
- акройога - це комбінація акробатики і йоги. Сприяє розвитку у вихованців сили і гнучкості, а також дає позитивний досвід взаємодії в команді та підтримки;
- парна йога, яка дає можливість працювати в парі; розвиває вміння взаємодіяти з партнером; підвищує рівень фізичної довіри; сприяє розвитку відчуттів та пізнання свого організму;
- флай йога – вид йоги, що виконується в спеціальних гамаках. Вправи сприяють розвитку пластики, покращенню постави, міцності м'язів, корисно впливає, якщо у дитини є порушення хребта.

Комплекс слов'янської гімнастики поєднав в собі українські народні традиції, козацькі бойові мистецтва та вправи «Берегиня» для оздоровлення тіла. Обов'язковою під час занять є дихальна гімнастика, що забезпечує повноцінну вентиляцію легенів та покращує розвиток легенів у дітей.

Вищезазначені адаптовані гімнастичні комплекси сприяють зміцненню здоров'я вихованців, появі додаткового стимулу для розкриття їх творчих здібностей. Очевидні якісні зміни в поведінці дітей – вони стають більш доброзичливими, знижується напруга та агресія.

Педагогічні працівники закладу власним прикладом мотивують вихованців до збереження і зміцнення здоров'я, виховуючи ціннісне ставлення до здорового способу життя, оволодіваючи під час майстер-класів техніками дихальної гімнастики, виробничою гімнастикою та способами проведення фізкультхвилинок.

Програма розвитку дошкільника

«Рік перед школою в юннатах» з елементами STREAM-освіти

В еколого-натуралістичному підрозділі ООГЦПОВ працює гурток «Рік перед школою в юннатах», оновлена програма якого спрямована на формування культури інженерного мислення в дошкільників, яка зорієнтована на цінності та інтереси дитини, на ампліфікацію дитячого розвитку, взаємозв'язок усіх сторін життя та формування культури інженерного мислення та укладена з урахуванням змісту альтернативної програми «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Програма гуртка розрахована на роботу з дітьми старшого дошкільного віку (5-6 років).

Зміст програми передбачає, що у процесі розглядання тем інтегруються ознайомлення з навколишнім світом та природою, розвиток мовлення, основи екологічних знань, фенологічні спостереження, формування математичних уявлень, розвиток критичного мислення, знайомство з технологіями та основами інженерінгу, дослідницько-експериментальну діяльність, оволодіння навичками образотворчої діяльності, підготовку до вивчення грамоти, екскурсії.

Навчальною програмою передбачає створення STREAM-лабораторії, як нового елемента предметно-розвивального середовища позашкільного закладу.. Своя міні-лабораторія у кабінеті створює середовище, де дітям пропонується мислити нестандартно, будувати власні концепції, реалізовувати проекти та навчатися співпрацювати разом з іншими вихованцями.

Що має бути в лабораторії? Гайки, болти, магніти, дверні петлі, старі ручки, замки, годинники, гумові стрічки, скріпки, ключі, пробки та кришки з пляшок, дроти, волосінь, фольга. Ще? Жерстяні банки, коробки з-під сірників, телефонні шнури, старий металевий посуд та мінімум інструментів, які могли б усі ці деталі між собою скріплювати. Що з цим робити? Створіть 3D-скульптуру окремого предмету чи композиції, змайструйте транспорт майбутнього, зробіть унікального робота (самостійна чи парна робота). Як варіант: хай кожен учень створить робота, мініатюрну копію себе. Варіанти обмежуються лише фантазією та оснащенням

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

«Наукові пікніки» - сучасні популярні форми залучення молоді закладів позашкільної освіти до наукової та дослідницької роботи

Еколого-натуралістичний підрозділ Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання у співпраці з науковцями Одеського державного аграрного університету з 2020 року впроваджує сучасні форми залучення молоді позашкільних закладів освіти до наукової та дослідницької роботи.

Так за напрямом «Агролідер 2020» молодь бере участь у п'яти захопливих експериментах, які проходять на базі лабораторій університету чи на базі освітнього закладу за темами: «Методики визначення схожості насіння», «Способи запилення квітів» та ін. За напрямом «Проектування» науковці пропонують учням та педагогам консультації та науковий супровід в організації ландшафтних і натуралістичних проектів «Декоративний сад на пришкольній ділянці», «Сільський шкільний дворик», «Теплиця біля школи», «Агрохімічна лабораторія з якості ґрунту». За напрямом «Технології» пропонується агротехнологічний і науковий супровід земельно-дослідних ділянок з технологій: «Вирощування смородини та малини з укорочених живців», «Суничний город і здоров'я і доход», «Культура троянди в шкільному агробізнесі», «Хліб – усьому голова». За напрямом «Стартапи»: «Біотехнологічний стартап Chlorella», «Гідропонний зелений корм», «Використання вищої водної рослинності», «Бджільництво, як сервіс для запилення» науковці університету надають технологічний та інноваційний супровід. А за напрямом «Просто заходь і дивись» молоді пропонують один раз на місяць взяти участь в університетських лекціях в он-лайн режимі на платформі Zoom з таких тем: «Що таке ґрунт? І чому це важливо?», «Що таке органічні продукти та чи дійсно це корисно?», «Що краще обрати: сорт чи гібрид?».

Роль обласної природоохоронної акції в питанні збереження водно-болотних угідь свого краю

Наймасовішою та найпопулярнішою серед заходів у 2020 році стала обласна природоохоронна акція, присвячена Всесвітньому Дню водно-болотних угідь. В даній очно-заочній природоохоронній акції взяли участь більше ніж 72 000 школярів та вихованців Одещини з 352 закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Природоохоронна акція проводиться еколого-натуралістичним підрозділом Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання щорічно з метою піклування про водно – болотні угіддя, підвищення обізнаності вихованців та школярів у питанні важливості збереження водно-болотних угідь нашого краю та усвідомлення необхідності їх раціонального використання, підкреслюючи важливе значення водно – болотних угідь у природних екосистемах.

Так у закладах позашкільної та загальної середньої освіти були проведені різноманітні та сучасні за формами проведення тематичні заходи: очні науково-практичні учнівські конференції, святкові урочисті лінійки, інтелектуальні та

екологічні ігри, пізнавальні вікторини, усні журнали, години екологічної освіти, інформаційні хвилини, ігрові тренінги, години екологічної грамотності, пізнавально-розважальні програми, ігрові шоу, екологічні кінотеатри, віртуальні подорожі, екологічні квести, заочні мандрівки, екологічні акції, екскурсії, конкурси малюнків, фотовиставки, літературні виставки.

За підсумками участі в обласній природоохоронній акції 62 педагоги закладів освіти області відмічені дипломами за високий рівень методичних, інформаційно-просвітницьких і творчих розробок, а саме: розробки і сценарії масових заходів з учнями, тематичні проекти, науково-практичні конференції, урочисті лінійки, екологічні вікторини, авторські відеоролики, інтегровані та бінарні заняття, збірки віршів, спеціальні випуски шкільних газет, екологічні квести.

Популярність природоохоронної акції, присвяченої Всесвітньому Дню водно-болотних угідь серед учнівських та педагогічних колективів закладів позашкільної та загальної середньої освіти свідчить про актуальність тематики заходу, що пов'язано з особливостями географічного положення Одеської області, унікальним світом флори і фауни, а також усвідомлення підростаючим поколінням вразливості природних екосистем та необхідності їх охорони.

Унікальне навчальне фіто середовище закладу позашкільної освіти міста Одеси

В Одеському еколого-натуралістичному центрі «Афаліна» є педагоги, що захоплені справою творити і дарувати навколишнім людям естетичне задоволення та красу. В цьому освітньому закладі працею директора і методистів створені «Зелений дах», зовнішня і внутрішня «фіто стіни» та «фіто колони». «Зелений дах» і «фіто стіни» закладу є популярними місцями проведення унікальних навчальних екскурсій, нестандартних занять та різноманітних заходів.

«Зелений дах» - термін, що означає частково або повністю засаджений рослинами дах будівлі. За спеціальною технологією можливе комфортне вирощування лікарських, декоративних, фруктових-ягідних рослин в умовах ґрунту і в той же час - захищеність поверхні даху від впливу коренів рослин, вологості і ґрунту. Рослини підібрані таким чином, що вихованці та відвідувачі «Зеленого даху» і зовнішньої «фіто стіни» можуть протягом різних пір року насолоджуватися ароматами квітів і скуштувати смачні ягоди і плоди, і навіть, чути дзужчання бджіл, оскільки на даху є декілька вуликів. Рослини відчують турботу і любов педагогів, тому тут чудово себе почуває як середземноморська, так і українська флора. Діти, знаходячись в оточенні гранату, інжиру, ірги канадської, актинїдії делікатесної, бергамоту, клематису, годжи відчують ніби вони на веранді середземноморського «пентхауса». А коли відвідувачі поринають в повітря, насичене ароматами м'яти, троянди, обліпихи, спілої ожини, винограду «Вічі», жимолості - ніби прогулюються затишним і рідним бабусиним маєтком.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Освітній менеджмент: створення філій обласного еколого-натуралістичного центру

Віталій Бедніна

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

З метою створення умов для надання дітям сільської місцевості рівних можливостей отримувати якісну позашкільну освіту, Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром відкрито чотири філії: Шишацька філія на базі Шишацької спеціалізованої школи імені В.І. Вернадського, філія на базі Терешківського ліцею у Полтавському районі, Кобеляцька філія на базі Світлогірської загальноосвітньої школи I-III ступенів, Решетилівська філія на базі Державного навчального закладу «Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І.Г. Боровенського. Навчанням у філіях щороку охоплюється понад 600 дітей.

Матеріально-технічна база філій забезпечує дотримання стандартів сучасного освітнього процесу. З метою проведення навчальної та науково-дослідницької роботи створені лабораторії. Творчі учнівські об'єднання працюють під керівництвом досвідчених педагогів, які знаходяться у постійному творчому пошуку. З метою екологічного виховання учнівської молоді вивчається біорізноманіття регіонального ландшафтного парку «Нижньоворсклянський» та території геологічної пам'ятки природи Бутова гора.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Панорама творчих знахідок

Людмила Сусахіна

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Методична робота з педагогічними працівниками реалізовувалася як через традиційні (колективні та індивідуальні), так і нетрадиційні її форми з метою обговорення актуальних питань організації освітнього процесу, аналізу результатів колективної діяльності, вивчення і поширення кращого педагогічного досвіду. Новацією в організації методичної роботи є панорама творчих знахідок. Така форма методичної роботи використовується як під час проведення атестації педагогічних працівників, так і в повсякденній роботі.

Протягом навчального року педагоги проводять відкриті заняття та виховні заходи, готують методичні розробки, дидактичні матеріали.

Відкриті заняття та виховні заходи – це спеціально підготовлені заняття, які проводять педагогічні працівники центру. Це своєрідний взірєць з виразним почерком педагога-майстра, наочно втіленими сучасними прийомами навчання. Спостереження відкритих занять допомагає заглянути у творчу лабораторію педагога. Керівники гуртків звітують про результати освітньої діяльності, діляться власними знахідками, методичними доробками, знайомлять колег із технологією власного досвіду. Ця форма методичної роботи дає можливість показати особливості використання керівником гуртків форм, методів і прийомів роботи на занятті, активізацію пізнавальної діяльності, реалізацію індивідуального і диференційованого підходу до вихованців, розв'язання окремих педагогічних проблем.

Науково-оздоровчий проєкт «Обласна зимова науково-природнича школа»

*Віталій Бедніна,
Тетяна Чайка*

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Мета проєкту: поглиблене вивчення дітьми природничих дисциплін та їх професійна орієнтація на спеціальності, пов'язані з сільським господарством, медициною, педагогікою та охороною довкілля. Робота науково-природничої школи проводиться під час зимових канікул протягом трьох тижнів на базі структурного підрозділу закладу – обласного дитячо-юнацького оздоровчого табору «Еколог», що у с. Міські Млини Зіньківського району. Учасники – учні з районів та міст Полтавської області, серед яких учні-члени територіального відділення Малої академії наук України, учасники предметних олімпіад природничого циклу, слухачі очно-заочної біологічної школи обласного еколого-натуралістичного центру. Лекційні, практичні та лабораторні заняття проводять науковці Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» та Полтавської державної аграрної академії. Школярі мають можливість поглиблено вивчати біологію та хімію. Велика увага під час зимової школи приділена виховній роботі, особливо національно-патріотичному вихованню молоді.

Інна Лещенко

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Найактуальнішим питанням організації освітнього процесу у позашкільному закладі освіти на сьогоднішній день є організація дистанційного навчання вихованців. Розвиток інформаційних технологій дозволяє значно розширити можливості дистанційного навчання, зробити його більш цікавим та різноманітним. У сучасних реаліях створення віртуальних освітніх ресурсів перетворилося на необхідність.

Педагогічні працівники центру активно впроваджують технологію дистанційного навчання. З цією метою використовують комунікаційне програмне забезпечення Zoom, Google Meet. Для більшого охоплення вихованців та залучення їх до навчання - створені групи у месенджерах Telegram та Viber, а також для поширення досвіду роботи та цікавих інформаційних матеріалів сторінки у соціальних мережах. Теоретичні питання, практичні роботи, розвиваючі ігри, відеоматеріали тощо допомагають вихованцям творчих учнівських об'єднань краще засвоювати навчальний матеріал, а педагогам мати зворотній зв'язок з вихованцями та їх батьками.

Проект «Оптимізація навчально-пізнавальної діяльності»

Валентина Дулій

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді*

Мета проекту: використання оптимальних методів і прийомів роботи з вихованцями, що дає можливість проводити більшість занять у нестандартній формі. Застосування цієї новації дає можливість формувати високий рівень пізнавальних процесів, активного мислення та організованості і цілеспрямованості.

Оптимізація – багатовимірний процес, відображений у поступовій реалізації принципу, критеріїв, алгоритму та впливу на результат. Вихованці заглиблюються в атмосферу творчості, пошуку, піддають сумнівам сталі істини. Вони отримують низку дослідницьких, творчих завдань, створюють власні проекти, проводять екскурсії, відвідують музеї, виставки, користуються глобальною мережею Інтернет, електронними засобами навчального призначення, а головне – вони створюють власні проекти, презентують, сперечаються, виготовляють вироби, тобто навчаються у цікавій, невимушеній, творчій атмосфері, оволодіваючи при цьому не тільки теоретичними знаннями, але й уміннями застосовувати та здобувати їх самостійно.

Проект «Соціально-педагогічна реабілітація здобувачів освіти

з особливими освітніми потребами»

*Олена Щербина,
Вікторія Петренко*

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Мета проєкту: соціально-педагогічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей та молоді, що мають особливі освітні потреби. Гуманізація позашкільної освіти – це шлях назустріч таким людям. У зв'язку з цим педагогічний колектив закладу розпочав тісну співпрацю з Полтавським міським центром реабілітації дітей-інвалідів та громадською організацією «Рівновага плюс». Дві групи здобувачів освіти з особливими освітніми потребами відвідують заняття двічі на тиждень.

Педагогами центру розроблено навчальні програми «Я у довкіллі» (для дорослої групи) та «Я серед природи» (для молодшої групи), які спрямовані як на соціальну реабілітацію, так і на анімало- та арт-терапію. У роботі з цими вихованцями керівники гуртків застосовують форми та методи роботи, які сприяють соціалізації вихованців, допомагають їм реалізувати свої творчі здібності, здобути елементарні знання з валеології, доглядати за рослинами і тваринами. Це важливо для цієї категорії здобувачів освіти, що мають особливі освітні потреби, оскільки вони вчаться спілкуватися один з одним, спостерігати, доглядати за тваринами та рослинами, отримують можливість відчувати себе потрібним, відповідальним і зрозуміти свою значущість.

Проект «Вивчаємо природу рідного краю під час оздоровлення»

*Наталія Смоляр,
Аліна Мокляк*

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Мета проєкту: ознайомлення вихованців обласного дитячо-юнацького оздоровчого табору «Еколог» із флорою та фауною рідного краю, проведення навчальної та пропагандистської роботи з питань охорони природи, створення умов для виховання екологічно грамотної поведінки людини у навколишньому середовищі.

Педагогічним колективом обласного еколого-натуралістичного центру спільно з викладачами Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка було розроблено три маршрути екологічних стежок: «Табірний», «Ворсклянський» та «Верхньомлинський» на території та в

околицях с. Міські Млини, де розташований обласний дитячо-юнацький оздоровчий табір «Еколог». При вході до табору є стенд із зображенням карти-схеми екологічних стежок. Зупинки на стежках обладнані вказівниками. Кожен маршрут використовується для певної вікової категорії дітей, які відпочивають у таборі. Екскурсії на екологічних стежках проводяться педагогічними працівниками Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Тренінгова технологія

Інна Лещенко

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Мета: моделювання життєвих ситуацій, використання ігрових методик, спільне вирішення проблем на основі аналізу, підготовка дітей до самостійного життя, формування атмосфери співробітництва, взаємодії.

Тренінгові технології спрямовані на стимулювання інтересу школярів до нових знань, на розвиток дитини через розв'язання проблем і використання цих знань у конкретній практичній діяльності. Ця технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і пошуку шляхів її розв'язання. Сутність її полягає у тому, що освітній процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх учасників, базується на їх співпраці та взаємному навчанні. Основна складова – самостійність дитини. Організація діяльності дітей є важливим фактором виховання, бо людина розвивається у діяльності, і виховання здійснюється у різних видах діяльності вихованців. Від якості організації залежить реалізація змісту виховання.

Приклади тренінгових занять: «Визначення рівня самооцінки», «Я – справжній українець» тощо. Актуальність: сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувані у вихованців активні, соціально значущі якості, які вони зможуть проявити в усіх видах діяльності, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу громадянина.

Квестова технологія

Яна Гудзь

*Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Для створення системи екологічного виховання педагогічними працівниками центру під час освітнього процесу проводиться апробація різних новітніх інноваційних технологій та досліджень.

Серед засобів екологічного виховання особлива місце посідає квест. Квест – це технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання та ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила та реалізується з метою формування базових компетентностей особистості, яка здатна до самореалізації. Квест як технологія навчання та виховання дітей має свої принципи побудови, структуру та класифікацію. Упровадження квест-технологій в освітній процес відповідає інтересам та творчим потребам учнівської молоді, забезпечує створення умов для набуття позитивного досвіду, мотивує до самовизначення й самореалізації, активізує освітню, пізнавальну, навчальну і творчу діяльність вихованців.

Особливості квестів: дозволяють вихованцям пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень; виявляють здібності дітей – потенційних лідерів, інтелектуалів, логістів, які вміють прораховувати на декілька ходів уперед; розвиває логічне мислення, інтуїцію, вміння швидко знаходити вихід із складної ситуації, знаходити спільну мову з різними людьми; створюють комфортні умови для спільного переживання емоційних сплесків, психологічно зближують дітей, викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікабельності.

Музейна педагогіка

*Людмила Брижак
Полтавський обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді*

Останнім часом педагогічні працівники центру активно використовують у своїй освітній діяльності музейну педагогіку. Вона формується на стику музеєзнавства, педагогіки та психології, що розглядає музей як освітню систему. При цьому мається на увазі не просте використання будівлі музею для проведення занять, а співпраця музею та закладу позашкільної освіти на рівних умовах. Музейна педагогіка здійснює передачу [культурного досвіду](#) під час освітнього процесу в умовах [музейного середовища](#). Під час відвідувань музею формується особистісне емоційне ставлення до експонатів, створюються відповідні умови для формування світогляду та творчих здібностей вихованців. Педагоги ставлять за мету пробудити інтерес до пізнання культури народів світу, технічного прогресу, рідної природи через музей та його колекції,

виховання дбайливого, шанобливого ставлення до музейних пам'яток. Вихованці закладу відвідують Полтавський краєзнавчий музей, музей історії Полтавської битви, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, меморіальний музей-садибу філософа й колекціонера опішнянської кераміки Леоніда Сморжа, музеї-садиби М.В. Гоголя, І.П. Котляревського, музей українського весілля та інші.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Уроки мислення серед природи

Юлія Левченко

*Пирятинська районна
станція юних натуралістів
Полтавська область*

Стан здоров'я дітей значною мірою впливає на їх пам'ять, увагу, мислення, тобто навчання. Джерелом здоров'я В.О. Сухомлинський вважав природу: «З цього, на мій погляд, повинні починатися і освіта, і виховання». Застосовуємо таку форму виховання культури здоров'я вихованців як «урок мислення серед природи». В її основу покладено думку, що «Природа мозку дитини потребує, щоб її розум розвивався серед наочних образів і, насамперед, серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на «обробку» інформації про цей образ». Саме в природі закладені у доступній для дитини формі прості, і разом з тим складні речі, предмети, факти, явища, закономірності, що і є першоджерелом уявлень, думок, понять, суджень. Тому для вихованців проводимо заняття в природі, походи, екскурсії, де наявне тісне спілкування з природою. Це є цікавим навчанням, відпочинком і загартовуванням дітей. При проведенні занять у природі використовуємо пам'ятку порад здорового способу життя.

*Лариса Тихенко, директор,
кандидат педагогічних наук*

*Комунальний заклад Сумської обласної
ради – обласний центр позашкільної
освіти та роботи з талановитою
молоддю*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Віртуальний заклад позашкільної освіти.

Організація роботи на платформі дистанційного навчання

Мета створення: забезпечення виконання статутних завдань закладу позашкільної освіти в умовах карантинних обмежень, змішаного/ дистанційного навчання.

Структура віртуального закладу позашкільної освіти на платформі дистанційного навчання Microsoft Teams: команди «Педагогічний колектив ОЦПО та РТМ», «Завідувачі відділів», «Методисти», «Психолог», «Інформаційно-методична служба. Бібліотека», «Обласне методичне об'єднання педагогів творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного напрямку», «Обласна школа флористики та фітодизайну»; команди педагогічних колективів навчальних відділів («Еколого-натуралістичний відділ»); команди творчих учнівських об'єднань/ гуртків закладу; команда технічної підтримки з упровадження та користування платформою дистанційного навчання «Адміністратори Teams».

Долучатися до повноцінної роботи у командах віртуального закладу позашкільної освіти учасники освітнього процесу можуть шляхом отримання облікових записів; участь в онлайн заходах-відеоконференціях можлива у гостьовому режимі.

Організаційні форми роботи: відеонаради (педради, апаратні наради, засідання методичних об'єднань, гурткові заняття, виховні заходи тощо); інтерактивна робота в чаті; опрацювання методичних, навчальних матеріалів, створених у різних форматах, зокрема текстові документи, мультимедійні презентації, тестові завдання, відеоролики тощо; створення матеріалів у режимі спільного доступу учасників команди, робота у доданих вкладках «Kahoot!», «OneNote», «Azure Lab Services» тощо.

Очікувані результати: виконання плану роботи закладу, оптимізація інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу, методичного супроводу екологічної та природоохоронної діяльності творчих учнівських об'єднань на засадах сталого розвитку.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Літня природнича педагогічна школа

Літня природнича педагогічна школа еколого-натуралістичного відділу Центру створена з метою підвищення професійної компетентності керівників гуртків в організації роботи творчих учнівських об'єднань за змішаною системою навчання.

Напрями навчально-методичної діяльності школи: організація освітнього процесу в гуртках на платформах дистанційного навчання Google, Microsoft, проведення дослідницької роботи вихованців у межах місць їх мешкання, відпрацювання сучасних методик польових досліджень, вдосконалення практичних навичок роботи з цифровим лабораторним обладнанням, віртуальними лабораторіями; створення і презентація цифрового навчального матеріалу для реалізації навчальних програм з біології, екології, квітникарства; розроблення STEM-проектів за основними профілями еколого-натуралістичної позашкільної освіти; розвиток англомовного спілкування педагогів.

Форми роботи: виконання інтерактивних вправ у малих групах, польовий практикум на навчально-дослідній земельній ділянці, індивідуальна самостійна професійно-творча діяльність.

Очікувані результати: удосконалення форм організації змішаного навчання у творчих учнівських об'єднаннях еколого-натуралістичного напрямку, оптимізація методичного супроводу екологічної та природоохоронної діяльності творчих учнівських об'єднань на засадах сталого розвитку.

Методичний челендж «Досліджуємо. Упроваджуємо. Розвиваємось»

У 2020 році в Україні відзначається 95-річчя започаткування юннатівського руху. На Сумщині такий рух бере початок з 50-х років ХХ століття. Подальший розвиток системи позашкільної освіти області неможливий без урахування цінного досвіду, напрацьованого педагогами-позашкільниками минулого.

З метою збору, обміну, поширення інформації про історію юннатівського руху серед закладів позашкільної освіти області був проведений методичний челендж «Досліджуємо. Упроваджуємо. Розвиваємось».

Умови участі:

- формування команди однодумців (педагогічні колективи закладів позашкільної освіти області, вихованці, батьки, зацікавлені особи);
- проведення пошуково-дослідницької роботи (інтерв'ю з педагогами та вихованцями, директорами СЮН, аналіз архівних джерел тощо) щодо організації та роботи перших юннатівських гуртків, СЮН (ЦЕНТУМ), шкільних лісництв, учнівських виробничих бригад тощо у місті, районі, ОТГ;
- підготовка описового матеріалу про історію юннатівського руху в районі, місті, ОТГ за такими напрямами діяльності СЮН: навчальна діяльність, науково-дослідницька діяльність, практична, агітаційна та просвітницька робота. Додатком до інформації мають бути архівні джерела (копії документів, сканкопії, архівні фото) щодо часу заснування/ліквідації СЮН

(ЦЕНТУМ) у місті, районі, ОТГ, інформація про роботу керівників СЮН тощо;

- розміщення інформації про участь у челенджі на сайті свого закладу, мережі Facebook (звернення, відеоролик тощо) із викликом колег на творчий діалог;
- надсилання підготовленої інформації про історію юннатівського руху в районі, місті, ОТГ у заклад позашкільної освіти, який викликають на творчий діалог, відповідно до просторово-часової карти, що створена з урахуванням дат заснування закладів.

За матеріалами челенджу планується видання збірки «Юннатівський рух Сумщини».

Методико-педагогічні студії

Авторські методико-педагогічні студії – одна з форм презентації професійно-творчих напрацювань педагогів з актуалізації змісту, форм, методів, методик і технологій організації освітнього процесу; упровадження сучасних принципів, підходів, концепцій освіти; створення оригінальних моделей організації навчально-виховної і розвивальної роботи; профорієнтації і соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі.

Авторські методико-педагогічні студії (далі Студії) є однією з складових системи навчально-методичної роботи у комунальному закладі Сумської обласної ради – обласному центрі позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (далі Центру).

Студії проводяться з метою презентації найбільш ефективних форм, методів, засобів роботи щодо актуалізації, підвищення інноваційності та практичної спрямованості соціально-освітнього середовища Центру.

Завданнями Студій є:

- висвітлення перспективних педагогічних напрацювань щодо:
- актуалізації змісту та форм організації освітнього процесу у контексті сучасних наскрізних змістових освітніх ліній;
- упровадження сучасних методик і технологій (або їх елементів) у освітній процес гуртків, шкіл, студій, інших творчих об'єднань;
- застосування в освітньому процесі електронних засобів, зокрема: технічних (комп'ютерна, мобільна, медіа-, мультимедійна техніка, ін.), технологічних (цифрові технології, освітні Інтернет-платформи, ін.);
- упровадження сучасних наукових ідей, концепцій, підходів, стратегій, ін.;
- профорієнтації, соціалізації, організації дозвілля й оздоровлення дітей та учнівської молоді в позашкільному освітньому просторі.
- упровадження сучасних форм і методів презентації навчальних новацій, перспективного досвіду і професійно-творчих напрацювань педагогів Центру.

Організаторами роботи Студій є творчі педагоги, які активно впроваджують новації в позашкільний освітній процес, та мають власні методико-педагогічні напрацювання. Цільовою аудиторією роботи авторських Студій є: педагоги Центру; педагоги закладів позашкільної освіти регіону, які працюють над

актуалізацією змісту позашкільної освіти (за відповідними напрямками / профілями) та цікавляться методико-технологічними особливостями впровадження сучасних новацій; педагоги інших закладів освіти, в яких упроваджуються аналогічні новації.

Студії як форма методичної роботи є складовою Тижня педагогічної майстерності, регіональних педагогічних форумів, профільних методичних об'єднань педагогів; обласних методико-педагогічних заходів, що проводяться відповідно до планів роботи Центру.

Підготовка до проведення Студій включає: методичну складову: визначення мети, завдань, форм і методів роботи з цільовою аудиторією; підготовка місць проведення (навчальне приміщення, НДЗД, спортивний майданчик, ділянка парку тощо); підбір інформаційних матеріалів; комплектування дидактичних засобів і матеріалів; заходи щодо охорони праці і техніки безпеки; психолого-педагогічну складову: підготовка дітей до участі у показі окремих видів навчально-творчої діяльності та запису відеофрагментів під час занять, заходів; технічну складову: підбір технічних засобів і технологій для здійснення запланованих видів навчально-виховної і методичної роботи; запису відеофрагментів тощо.

Під час роботи Студій цільова аудиторія залучається до активних форм методичного навчання (спільне виконання навчально-методичних завдань чи завдань для дітей; застосування елементів тренінгових, анімаційних, ігрових, інших технологій; участь у міні-змаганнях, квестах, проєктах, соціальних акціях тощо) та професійних творчих діалогів.

За підсумками роботи Студій їх автори готують відеоматеріали (інформаційні сюжети, фільми, тематичні добірки фрагментів занять і заходів, ін.), що розміщуються на Google-дисках у режимі спільного доступу, а відповідні посилання на них (за потребою загального доступу) – на сайті Центру.

Підсумки роботи Студій підбиваються наприкінці кожного навчального року. На їх основі розробляються методичні рекомендації та науково-методичні матеріали щодо актуалізації змісту, форм, методів, методик і технологій організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти (актуалізація змісту профільних програм з позашкільної освіти, проєктна діяльність, STEM-освіта, ін.); застосування в позашкільному освітньому процесі сучасних технічних і технологічних засобів; упровадження сучасних наукових підходів (особистісно орієнтований; діяльнісно-середовищний, ін.), ідей (загально-педагогічні, профільні навчальні, психолого-педагогічні, соціально-педагогічні, ін.), освітніх концепцій і стратегій (концепція ООН щодо освіти в інтересах сталого розвитку людства, стратегія національно-патріотичного виховання, концепція неформальної освіти впродовж життя, ін.) для підвищення креативності, соціокультурної і практичної спрямованості освітнього середовища закладів позашкільної освіти, ін.; профорієнтації особистості (базова інформація про сучасні професії) та її практичної допрофесійної підготовки (формування «твердих навичок»); соціалізації і збагачення соціальних навичок (формування «м'яких навичок») особистості в позашкільному освітньому просторі.

Інформаційні матеріали (друковані, відео, аудіо, фото) про роботу Студій висвітлюються на сайті Центру.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Онлайн місячник екології «Планета у нас одна»

Згідно з планом роботи обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, з метою формування екологічної культури особистості, набуття навичок і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення учнівської молоді до практичної природоохоронної роботи традиційно у квітні в обласному центрі позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю проходить місячник екології «Планета у нас одна». У зв'язку з запровадженням в Україні карантинних обмежень, заходи в межах місячника екології у 2020 році були проведені дистанційно. Платформами для проведення місячника екології стали веб-сайт закладу, спільнота «Екологічний клуб «Дивосвіт» у соціальній мережі Facebook.

У межах місячника було проведено тематичні заходи: конкурс екологічних малюнків «Земля – наш спільний дім»; екологічний челендж-конкурс практичних природоохоронних дій «Моя щаслива планета»; конкурс творчих робіт «Здорова земля – здоровий і я» за напрямками: «Чисті водойми», «Чисті ґрунти», «Чисте повітря», «Чисте довкілля»; фото-, відеофлешмоби «Мій екогород», «Весна 2020», «Перші вісники весни», «Привітання з Днем Землі»; трудові акції «Квіткова мозаїка», «Чиста планета». Активними учасниками цих заходів стали педагоги, вихованці та їхні батьки.

Обласний екологічний форум

«Природа – національне багатство України» на інтерактивній дошці Padlet

Обласний екологічний форум є одним із заходів обласного соціально-освітнього національно-патріотичного проєкту «Голос крові: ми – Українці!», і має на метю формування нового природоохоронного світогляду громадян України на засадах сталого розвитку, виховання в дітей почуття відповідальності за природу як національне багатство. Цьогорічний форум, зважаючи на епідемічну небезпеку поширення COVID -19 в Сумській області, відбувся в дистанційному форматі – на інтерактивній дошці Padlet і був присвячений 95 річниці юннатівського руху в Україні (#Позашкілля_Сумщини_Юннатівському_руху_95_років).

Під час проведення форуму було організовано роботу секцій-дошок «Дослідження природних ресурсів України, екологічного стану довкілля», «Вивчення народних традицій раціонального природокористування», «Сучасні технології енергоефективності та енергозбереження на засадах сталого розвитку».

Учасники форуму публікували свої роботи, ознайомлювалися та обговорювали роботи інших учасників у межах обраної ними секції. У своїх роботах вони порушували проблеми збереження біорізноманіття, водних природних ресурсів; впровадження безпечних агротехнологій, традицій раціонального природокористування у межах громад; охорони навколишнього природного середовища в інтересах сталого розвитку.

Обласна соціально-просвітницька онлайн акція

«ДЯКУЮ ТОБІ, ЛІКАРЮ!»

Акція проводилася з метою підтримки зусиль медичних працівників у протидії поширенню коронавірусної інфекції COVID-19, розуміння важливості роботи лікаря в умовах пандемії, формування громадської думки щодо наявних загроз, спричинених хворобою, усвідомлення соціальної відповідальності за дотриманням протиепідемічних заходів, виховання толерантності як основи взаємодії громадянського суспільства.

Учасниками акції стали здобувачі освітніх послуг закладів позашкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти області віком від 5 до 18 років, а також педагоги та батьки.

Акцією були передбачені такі види навчально-творчої діяльності: фото, відеоролики, малюнки, тематичні hand made-вироби, вірші, ессе. Зміст робіт мав висвітлювати означену проблематику, бути спрямований на усвідомлення особистої відповідальності за збереження власного здоров'я і здоров'я оточуючих, на вшанування праці лікарів. Роботи учасників висвітлювалися на офіційних сайтах закладів освіти області та соціальних мережах під хештегом **#ПОЗАШКІЛЛЯ_СУМЩИНИ_«ДЯКУЮ ТОБІ, ЛІКАРЮ!»**.

Новації в позашкільлі Тернопільської області

Іван Герц, директор

*Тернопільський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді*

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Реалізація Всеукраїнського соціально-освітнього проекту

«Здоров'я. Вибір кожного» на Тернопіллі

(спільно з громадською організацією

«Громадські ініціативи охорони здоров'я «Здорове людство»)

Протягом року педагоги Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді спільно з громадською організацією «Громадські ініціативи охорони здоров'я «Здорове людство» реалізували на Тернопільщині Всеукраїнський соціально-освітній проект «Здоров'я. Вибір кожного», в якому взяли участь 45 педагогів області.

Педагоги центру розробили цикл заходів (тренінги, круглі столи, семінари) для педагогів закладів освіти області щодо інформування та запобігання виникнення випадків важких захворювань, що ставлять під загрозу здоров'я та життя людини і формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних людей та формування базових навичок психологічної допомоги онкопацієнтам.

В рамках проекту було проведено навчання для учасників, тематичні заходи для педагогів та учнівської молоді – круглі столи «Обираємо здоров'я», «Прості правила здоров'я. Як подолати епідемію», тренінги, семінари та ін.

Участь в заходах взяли викладачі Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, спеціалісти «Центру громадського здоров'я», лікарі спеціалізованого амбулаторного поліклінічного відділення профілактики та лікування ВІЛ-інфекції, СНІДу Тернопільського обласного наркологічного диспансеру та Тернопільського обласного клінічного онкологічного диспансеру.

За результатами роботи видано збірник конспектів уроків, занять та виховних заходів «Здоров'я. Вибір кожного». Учасники проекту отримали сертифікати тренерів.

Агробіологічне дослідництво як важливий фактор у формуванні ключової компетентності в природничих науках і технологіях

Впровадження агробіологічного дослідництва в освітній процес закладу позашкільної освіти – важливий чинник формування ключових компетентностей Нової української школи, зокрема, компетентності в природничих науках і технологіях. Компонентом її є компетентність наукового дослідження, що передбачає оволодіння вихованцями дослідницькою діяльністю, розвиток інтересу дітей до пізнання навколишнього світу та здатності до експерименту, формування ціннісного ставлення до природи.

Основою дослідництва є вміння спостерігати, самостійно висувати гіпотези, перевіряти їх та робити відповідні висновки, планувати дослідження, проводити практичні експерименти, вирішувати проблемні ситуації, робити висновки, бачити помилки та їх аналізувати.

Дослідницька діяльність на навчально-дослідній земельній ділянці – основний засіб формуванні ключової компетентності в природничих науках. Діти навчаються розуміти наукове значення основних природничо-наукових понять, законів, теорій, оцінювати значення природничих наук і технологій для сталого розвитку суспільства, висловлювати судження про природні явища з погляду сучасної природничо-наукової картини світу.

Оптимальним є поєднання навчально-дослідницької роботи з елементами науково-дослідної. Вихованці гуртків закладу проводять дослідницькі роботи з впровадження органічного землеробства на НДЗД, біоетичні досліди в Кутку живої природи, крільчатнику, а члени учнівської виробничої бригади «Органік» - «Юні агрохіміки», «Юні фермери», «Юні овочівники», відповідають за реалізацію довгострокового проекту «Впровадження елементів органічного землеробства на навчально-дослідних земельних ділянках», презентують його на тематичних заходах.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Запровадження комп'ютерних технологій

під час дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти

В зв'язку з запровадженням карантину актуальним стало впровадження дистанційного навчання в закладах позашкільної освіти.

Педагоги ТОЦЕНТУМ використовують у своїй роботі сучасні комп'ютерні технології.

Найдоступнішими засобами зв'язку з вихованцями гуртків закладу позашкільної освіти та проведення онлайн-занять є:

- Facebook Messenger (простий у використанні додаток, можна організувати групу);
- Whats App (простий та швидкий месенджер для спілкування, мінімум налаштувань, швидка відправка відео- та аудіо файлів, є відеозв'язок);
- Telegram (зручний для відправки великих документів, можливе створення групи, є голосові повідомлення. Можна підписуватися на телеграм-канали і створювати їх самому);
- Viber (чат для переписки та обміну файлами, можливе підключення понад 20 осіб);
- Платформа Moodle. Потребує більш серйозної підготовки та знання інструментів. Має ряд переваг: дозволяє публікувати відео-, аудіо- і текстові матеріали, презентації. Можливе використання тестових завдань, обмежених у часі. Доступ до них можна обмежити, тобто можливе диференційоване навчання.

- Додатки для відео конференцій:

- Zoom. Його можна легко встановити на смартфон чи комп'ютер. Має ряд переваг: до 100 учасників, тривалість конференції до 40 хвилин (безкоштовна версія), є функція відправки файлів, трансляції з свого екрану.

- Google Meet. Переваги: легко встановити на пристрої навіть у телефоні, завдяки чому легко залишатися на зв'язку; будь-який учасник може поділитися трансляцією свого екрану; педагог має змогу вибрати декілька учасників для одночасного показу екранів; є можливість коментування. Сервіс дозволяє не тільки слухати, а й брати активну участь в відео-зустрічі онлайн.

Застосування вищезазначених засобів дає можливість не припиняти освітній процес навіть в умовах жорсткого карантину, в якому Тернопільщина перебувала тривалий час.

Впровадження інтегрованих педагогічних методик та технологій в роботу закладу позашкільної освіти

Головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї життєвих компетентностей, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Такий підхід дає можливість уникнути повтору матеріалу, зекономити час, формувати цілісне уявлення про той, чи інший предмет.

Зміст інтеграції полягає у взаємопроникненні та поєднанні предметів в єдине ціле. Метою впровадження таких методик є формуванні цілісного уявлення про світ, створення конкурентноздатної освіти, реалізація функцій навчання.

Впровадження таких методик має ряд переваг – урізноманітнення та поживлення освітнього процесу, економія часу, створення цілісної картини з даного питання.

Шляхи реалізації даного питання – проведення сумісних занять та створення інтегрованих програм гурткової роботи.

Традиційними стали проведення не лише інтегрованих занять, а й тематичних занять-уроків із педагогами закладів загальної середньої освіти, з якими підписані угоди про співпрацю. Такі заходи проводяться на базі ТОЦЕНТУМ – у Зимовому саду, на НДЗД, в Кутку живої природи.

Педагогами закладу створена програма «Дивосвіт навколо нас» для вихованців молодшого шкільного віку, яка поєднує в собі елементи біології, географії, природознавства, традиційні народні ремесла. До даної програми опрацьовуються методичне забезпечення – робочі зошити, збірники планів-конспектів.

Продовжується робота над створенням таких програм.

Використання освітнього простору закладу позашкільної освіти для психологічної реабілітації учнівської молоді в умовах довготривалого карантину

Обставини, що склалися через захворювання на COVID-19, негативно вплинули на здоров'я людей загалом, та психологічне, зокрема. Особливо страждають діти, які потребують певних реабілітаційних заходів.

Заклад позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку має певний потенціал щодо психологічної реабілітації учнівської молоді засобами еколого-натуралістичної освіти.

В Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді щоліта працює Літня екологічна школа за напрямками «Я – еколог», «Я – флорист», «Я – любитель домашніх тварин», «Я – природознавець». Школа працює за затвердженими програмами. Цьогоріч в програму були введені додаткові заняття з анімалотерапії, арт-терапії та природотерапії – звукової, візуальної, нюхової, тактильної.

Особливу увагу приділяли пропаганді здорового способу життя, здоров'язберігаючим технологіям та руховій активності дітей.

Усі заняття проводились з дотриманням санітарно-гігієнічних норм на період карантину.

Новації в позашкільній Харківській області

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Квест як ефективний інтерактивний метод роботи у позашкільній

Вікторія Глуховецька

*Покотилівська станція
юних натуралістів Харківської
районної ради Харківської області*

«Технології ніколи не замінять вчителя.
Але вчитель, ефективно застосовує
технології для розвитку своїх учнів,
замінить того, хто ними не володіє»

Шеріл Нуссбаум-Біч

Квест сьогодні виступає як ефективний інтерактивний метод.

В екскурсійній діяльності квест – це вихід на новий рівень, злам усіх стереотипів сприйняття екскурсії суто як процесу наочного пізнання з головною роллю екскурсовода і пасивною роллю екскурсантів. Квест-екскурсії – це поєднання цілком реального та фантастичного, це сприйняття екскурсійного матеріалу крізь призму часу.

Педагогічний колектив Покотилівської станції юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області активно впроваджує квест-атракції, наприклад, під час роботи профільних таборів – різноманітні квести (класичні, веб-квести, селфі квести).

Усі ми розуміємо, що гаджети – невіднята річ ХХІ століття. Ми живемо в еру інформаційних технологій, де діти взагалі без смартфона не можуть уявити своє життя. Тому використання мобільних технологій під час проведення еколого-краєзнавчих екскурсій з гуртківцями старшого віку дає можливість розмовляти з ними на їх мові.

Селфі – одна з модних тенденцій сучасної молоді. Усі діти обожають робити селфі! Тому селфі-квест з використанням мобільних технологій як одна з форм атракцій під час еколого-краєзнавчих екскурсій викликає захоплення в учнів. Прикладом застосування на практиці може бути проведення селфі-квесту «Пізнай свій рідний край».

У результаті такої квест-екскурсії вихованці закріплюють знання з екології, історії, географії, біології рідного краю та стають учасниками цікавої атракції у природному середовищі. А взагалі, таким чином педагоги закладу впроваджують медіаосвіту та STEM освіту у виховний процес.

Екологічна казка як засіб формування екологічного мислення

Ганна Гавриленко

*Лозівська станція
юних натуралістів
Лозівської міської ради
Харківської області*

Вивчення природи має бути активним, цікавим, раціональним, емоційно насиченим. Одним із інноваційних засобів навчання та виховання, що я використовую в роботі гуртків початкового рівня, є авторська екологічна казка.

Досвід роботи показав, що дітям дуже подобається виконувати творчі завдання з казкою. А саме: придумати продовження казки, вигадати казку за опорними словами, скласти разом казку-ланцюжок, де потрібно по черзі її продовжити. Такі завдання завжди викликають у вихованців великий інтерес, адже кожен має можливість задовольнити свою потребу у творчості, проявити фантазію, особисті таланти. Написані казки можна інсценізувати, зробити до них ілюстрації тощо. У процесі навчання застосовую екологічну казку на різних етапах заняття: на початку заняття - коротенькі казки, щоб забезпечити позитивне сприймання нового навчального матеріалу. Під час безпосереднього вивчення теми - з метою розширення уявлення вихованців про те чи інше явище в природі, потреби живих організмів, розуміння взаємозв'язків між ними. На етапі закріплення знань найчастіше застосовую прийом продовження казки – «А що було далі?», продумати можливі екологічні наслідки, як врятувати від біди та інше.

Отже, екологічна казка дає можливість дітям не тільки творчо розвиватися та мислити, але й через казкові образи відкривати для себе світ природи, отримувати досвід, і робити висновок, як правильно чинити в тих чи інших обставинах.

Здоров'язберігаючі технології

Вікторія Приступа

*Сахновщинська станція
юних натуралістів
Сахновщинської районної ради
Харківської області*

Серед загальної класифікації освітніх технологій виокремилася нова група – здоров'язберігаючі технології, які об'єднують в собі всі напрями діяльності закладу освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів. Діяльність нашого закладу зі збереження та зміцнення здоров'я вихованців на даний час є пріоритетною.

Спілкування та взаємодія з природою є важливою складовою формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Де взяти здоров'я? Відповідь на

це запитання знали ще наші прадавні предки – у природи, їм добре відомі були і лікувальні властивості першого сонячного проміння, і користь роси й цінність лісового повітря. Природа наше здоров'я. Вирішення проблем збереження здоров'я дітей потребує уваги всіх зацікавлених у цьому. Саме заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю мають більше можливості для зміцнення та збереження здоров'я вихованців. У процесі формування здоров'язбережувальної компетентності учнів важливим є їх залучення до практичної природоохоронної роботи. Це догляд за квітниками та кімнатними рослинами; збирання насіння та плодів для пернатих; висаджування дерев і кущів; розвішування шпаківень; випуск агітаційних листівок, буклетів, екологічних плакатів; участь у екологічних акціях.

Щоб хоч якось допомогти підтримувати імунітет дітям ми вирішили використати здоров'язберігаючі технології оздоровчого типу. Оздоровчі технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів та підвищення потенціалу здоров'я: фітотерапія, аромотерапія.

Фітотерапія. Створення своєрідних лікувальних санаторіїв. Вертикальне озеленення, групування рослин біля вікон, стін, виокремлення робочих місць острівками зелені. Також можна використовувати кашпо, ширми, зелені люстри. Вирощування лікарських рослин у горщиках.

Лікувальна терапія. Вивчення корисної дії лікарських рослин на організм, практична робота із заготівлі, первинної обробки та зберігання лікарської рослинної сировини. Сушіння, приведення сировини до стандартного стану, пакування, маркування. Організація роботи фітовіталень. Дегустація та смакування корисних фіточаїв.

Аромотерапія. Виготовлення ляльки-травниці, трав'яних мішечків.

Отже, використання даних прийомів на занятті гуртка дозволяє дітям не лише з цікавістю, а і з користю провести вільний час.

Використання технологій WORDWALL в освітньому процесі закладу позашкільної освіти

Олена Волкодав

*Балаклійська станція
юних натуралістів*

*Балаклійської районної ради
Харківської області*

Однією з інноваційних технологій, якою ми користувались під час карантину та продовжуємо зараз в роботі зі здобувачами освіти в нашому закладі є Wordwall. Це досить цікавий та потужний ресурс, що має величезний освітній потенціал. Програма цієї технології переносить словесні ігри та перевірки слів у цифровий формат. Можна створювати інтерактивні завдання різних типів, так і друковані матеріали, які можливо використовувати під час виконання самостійних завдань. Ігри зі словами, зображеннями, вправи на відповідність, вікторини, анаграми, діаграми, кросворди, перенесені в цифровий світ, де легко змінюється дизайн та шаблон завдання, - хороша

альтернатива, що дозволяє педагогу навчати сучасне «ігрове покоління» та професійно зростати. Технологія Wordwall дозволяє створювати навчальні завдання з нуля на будь-яку тему. Для створення тестів вам знадобляться мінімальні зусилля і підготовка. Цікавим, як на мене, є розділ статистики, в якому керівник гуртка бачить ступінь засвоєння учнями програмного матеріалу, а саме: активність дітей, таблицю результатів, помилки, кількість спроб кожного вихованця та загальний рейтинг. Від цього можна відштовхуватися педагогу, коли підбиваються підсумки засвоєння певних тем занять. На нашу думку, ця технологія дає можливість педагогам підвищити свій професійний рівень, розуміти дидактичні можливості ресурсів Wordwall та спонукати до використання їх в роботі, що, в свою чергу, має урізноманітнити віртуальне освітнє середовище та сприятиме творчому вирішенню поставлених перед педагогами завдань.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Проект «Співпраця закладу позашкільної освіти з громадськими організаціями як умова виховання екологічної культури особистості»

*Вікторія Овелян,
Ольга Ярошенко*

*Комунальний заклад
«Харківський обласний
Палац дитячої та юнацької
творчості»*

Інноваційний досвід роботи Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» зі співпраці з громадськими екологічними організаціями на прикладі установа зв'язків із регіональним ландшафтним парком «Фельдман Екопарк» є позитивним, актуальним, перспективним напрямом екологічної освіти та виховання, формування екологічного мислення і свідомості.

Результативною формою діяльності у справі створення сприятливих умов для навчання й виховання дітей та учнівської молоді, розвитку позашкільної освіти в регіоні, створення соціокультурного освітнього простору є укладення договору про співпрацю між Комунальним закладом «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» та регіональним ландшафтним парком «ФЕЛЬДМАН ЕКОПАРК».

З метою розвитку соціокультурного освітнього простору Комунальним закладом «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» та регіональним ландшафтним парком «ФЕЛЬДМАН ЕКОПАРК» започатковано спільні проекти: «Зростаємо в Екопарку» (центр раннього розвитку дітей); «Театр дітей і тварин»; «Місто майстрів»; «Клуб юних кінологів»; «Клуб іпотерапії».

Ефективне поєднання позашкільної освіти з виховними стратегіями громадських організацій означає початок якісно нового, цілісного підходу до виховання особистості в єдиному процесі безперервної освіти.

Проект «Соціалізація дітей із особливими потребами»

Заслуговує на увагу інноваційний досвід роботи Світлани ПУЗЄЄВОЇ, керівника гуртка «Флористика та фітодизайн інтер'єру» еколого-натуралістичного відділу, яка протягом семи років співпрацює з Комунальним закладом «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради та проводить заняття для дітей з особливими освітніми потребами, що зумовлені порушеннями опорно-рухового апарату. Це один із напрямів роботи, що дає змогу шляхом індивідуального та диференційованого підходів на заняттях з флористики забезпечити розвиток особистості. Діти мають змогу на території відділу познайомитись зі світом природи, бережливо ставитися до природного середовища, навчитися вирощувати рослини, створювати своїми руками композиції, букети, флористичні роботи та використовувати набуті знання у повсякденному житті. Це сприяє допрофесійній підготовці, розвитку естетичних потреб, спостережливості та уваги, формуванню досвіду практичної та творчої діяльності, соціалізації та адаптації.

Проект «Академія управлінської майстерності»

З 2011 року Комунальним закладом «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» спільно з Харківським регіональним інститутом державного управління при Національній академії державного управління при Президентові України з метою навчання лідерів області впроваджується проект «Академія управлінської майстерності». Заняття відбуваються один раз на місяць з використанням нових сучасних тренінгових технологій та присвячені екологічним проблемам, раціональному природокористуванню, збереженню біорізноманіття рідного краю, толерантному відношенню між підлітками, ефективному спілкуванню, визначенню майбутніх пріоритетів, напрямкам роботи органів місцевого самоврядування, співпраці з органами місцевого самоврядування. Наприкінці року відбувається конкурс-захист проєктів лідерів учнівського самоврядування, під час якого лідери Харківщини впроваджують свої екологічні, соціальні і волонтерські проєкти в різних сферах (з благоустрою територій районів (міст) – «Провулок моєї мрії», «Патріотичний стріт-арт»; підтримки бійців АТО: «Моя допомога воїну АТО», «Будемо гідні слави героїв», «Частину дитячого серця – воїнам АТО»; благодійні «Чужої біди не буває», «Відкрий душу, щоб посміхнулося серце», зі здорового способу життя «Здоровим бути модно», «День без куріння»). Лідери Чугуївської районної ради старшокласників показали створений дітьми фільм «Щастя», а Балаклійського–мультфільм «Здоровим бути модно»).

Науково-дослідницький проєкт «Демонстраційний полігон»

Екологічне землеробство є частиною програми сталого розвитку сільського господарства. Органічна система землеробства забезпечує високу якість продукції, зменшує забруднення навколишнього природного середовища, зберігає та підвищує родючість ґрунту.

Педагогічний колектив еколого-натуралістичного відділу Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» продовжує плідно співпрацювати з Харківським клубом органічного землеробства. На території відділу створено навчальний полігон із вивчення технології органічного землеробства, проводиться науково-дослідницька робота з овочевими культурами, впроваджуються біологічні методи боротьби з шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур.

Протягом останніх років педагоги відділу активно співпрацюють із Інститутом овочівництва і баштанництва УААН – провідного центру з селекції овочевих культур в Україні, завдяки чому створено демонстраційний полігон овочевих культур на навчально-дослідній земельній ділянці, що забезпечує не тільки високий рівень сільськогосподарського дослідництва, а й сприяє трудовому і патріотичному вихованню, формує основні життєві компетентності підростаючого покоління.

Новації в позашкільлі Херсонської області

Інноваційні напрямки в еколого-натуралістичній освіті Херсонщини

Ельвіра Вітренко

Тетяна Мудрак

Комунальний заклад

*«Центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»*

Херсонської обласної ради

Організація дистанційного навчання

Розповсюдження коронавірусної хвороби внесло свої корективи в освітній процес у 2020 році. Сьогодні – це час мобілізації організаційних здібностей, зміцнення горизонтальних взаємодій між суб'єктами навчально-виховного процесу і оперативного впровадження нових внутрішніх інструментів для організації дистанційного навчання.

Наразі, ми вже отримали практику, коли всі гуртки були успішно переведені в онлайн режим, незважаючи на те, що окремі форми і методи роботи було змінено. Так, до прикладу, в нових реаліях керівники гуртків більше фокусуються на відносно короткі формати - запроваджуються інтенсивні воркшопи/мітапи, що розраховані лише на 30-90 хвилин.

Що стосується дистанційних занять, для їхньої організації зручними виявилися будь-які, навіть стандартні сервіси як Microsoft Teams чи Skype (якщо кількість учасників не надто велика). Якщо ж говорити про масштабні івенти – стали у нагоді Zoom, Gotowebinar, Mentimetr, ClickMeeting, тощо. У безкоштовних версіях є ряд обмежень, тому з часом все ж закладу освіти краще оформити повну, платну підписку та отримати максимально зручний для використання сервіс.

Суттєвим мінусом стало призупинення навчальних практик, адже в закладах позашкільної освіти введені чималі обмеження. Проте, педагогічний

колектив працює над тим, щоб забезпечити повноцінну менторську підтримку вихованцям гуртків у проектах, за умов організації роботи дітей вдома, на власних присадибних ділянках, фермерських господарствах, садах, тощо.

Водночас, варто зауважити, що для розміщення матеріалів не потрібно якогось занадто дорогого чи складного софту. Зручними будуть навіть звичні всім хмарні сховища як Dropbox, Google Drive, Microsoft тощо. В них можна поділитися з вихованцями гуртків (вказавши e-mail) усіма необхідними файлами, що будуть доступні постійно.

Щоб максимізувати ефективність онлайн-навчання для викладання онлайн - для педагогів КЗ «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради були проведені спеціальні тренінги. Так вдалося досягти, аби якість освіти залишалась на високому рівні та усім учасникам освітнього процесу було комфортно.

Запровадження дистанційних масових заходів

З метою відзначення 75-річниці комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради та юннатівського руху в Херсонській області, популяризації засад екологічно-доцільної поведінки серед учнівської молоді та громади Херсонщини з 22 квітня по 22 травня 2020 року започатковано та проведено обласну дистанційну акцію «Я – юннат!» (далі – Акція).

Основна мета: збір та узагальнення досвіду педагогів, любителів природи, активістів та учнівської молоді щодо здобутків у справі екологічної просвіти та збереження природних ресурсів, формування екологічної свідомості, екологічної компетентності та засад раціонального природокористування населення.

Участь в Акції взяли ветерани юннатівського руху, педагоги закладів загальної середньої та позашкільної освіти, вихованці загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, творчі учнівські об'єднання, дитячі громадські екологічні організації, а також всі небайдужі громадяни, що переймаються екологічними проблемами рідного краю.

Акція проходила за номінаціями:

- мої юннатівські спогади;
- мої юннатівські вчинки;
- сучасні дії щодо покращення довкілля;
- екологічний погляд у майбутнє.

Матеріали приймалися у зручному для учасників форматі: текстовий файл, презентація, фотозвіт, відеозапис, та були розміщені в соціальних мережах та на офіційних сайтах комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради, Національного еколого-натуралістичного Центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Херсонської обласної державної адміністрації.

Загалом створено 58 робіт з різних номінацій представниками Білозерського, Великоолександрівського, Верхньорогачицького, Голопристанського, Горностаївського, Чаплинського, Каховського,

Новотроїцького, Скадовського районів, селищних рад Асканія-Нова, Малокопанівської, Костянтинівської, міст Каховки, Нової Каховки та Херсона.

Урочисте нагородження кращих учасників відбулося 20 жовтня 2020 року на базі КЗ «ЦЕНТУМ» ХОР із врученням сертифікатів, та подарунків.

З метою забезпечення санітарно-епідеміологічних вимог до заходу запрошено по одному представнику від району, загалом 16 осіб та забезпечено дотримання соціальної дистанції.

Захід став поводом ще раз згадати досягнення юних натуралістів Херсонщини в еколого-натуралістичній роботі та обговорення перспектив розвитку екологічного руху на Херсонщині і завершився символічним випусканням білих голубів.

Інноваційні напрямки в еколого-натуралістичній освіті міста Каховки

Ірина Філоненко

*Станція юних натуралістів
Каховської міської ради*

Новації в проєктній діяльності

Швидкоплинні зміни реалій сьогодення диктують нам вимогу до нового погляду на процес навчання в цілому та на організацію проєктної діяльності зокрема. За ініціативи педагогічних працівників Станції юних натуралістів Каховської міської ради (Херсонська область) у березні 2020 році був започаткований міський конкурс «Проєктів екологічного спрямування» де учні і вихованці шкіл та позашкілля мали змогу представити власні екологічні проєкти. Дякуючи меценатам, які постійно співпрацюють з СЮН найкращі проєкти були підтримані та профінансована їх реалізація на суму 9500 грн. :

- проєкт «Чисте місто починається з тебе» ЗОШ№2; (за чистоту прибережної зони);

- проєкт «McDonald`s для птахів» СЮН (популяризація акції «Допоможемо зимуючим птахам»);

- проєкт «Animal History» СЮН (розробка збірки історій про тварин нашого «Міні-зоопарку»);

- проєкт «Еко-шляхами Херсонщини» СЮН (складання карти екологічних об'єктів Херсонщини);

- проєкт «Життя в стилі Еко» НВК Гімназія (роз'яснювальна робота та пошиття еко-торбинок, як альтернатива пакетам);

- проєкт «Мураха Z» СЮН (створення мурашиної ферми на СЮН).

Презентація відбулася у вигляді аукціону, де кожен з меценатів вирішував, який з проєктів він підтримає. Всі проєкти були реалізовані до вересня місяця.

Станція юних натуралістів постійно співпрацює з різними громадськими організаціями та реалізує проєкти, акції, конкурси. Протягом року з ініціативною групою «Біговий клуб «NK-run» (керівник Д. Сидорчук) було проведено:

- акція «Біжи Ялинко, біжи!» (мета: популяризація здорового способу життя та збір коштів на будівництво вольєру для тварин «Міні-зоопарку»);

- акція «Ековка 2020» (мета: популяризація здорового способу життя та екологічне виховання дітей та молоді. Було залучено понад 100 дітей та молоді міста Каховка під час забігу збиралося сміття на території Соснового бору у прибережній зоні, проводилися майстер-класи по його сортуванню.)

Разом з МО «Нічна Мана» (керівник О.Радіонова) у травні для еко-найактивніших учнів шкіл провели «Лісову школу еколідерів». Два дні на території Соснового бору інтенсивних тренінгів «Лідер та його команда» (від В. Кулакової), майстер-клас по сортуванні відходів та сміття (О.Орлова), консультації «Безоплатна правова допомога» (В.Щербаков), творчі майстер-класи від керівників гуртків СЮН.

Продовжується робота СЮН у соціальних проектах: «Фото-пікник» (керівник гуртка «Фотонатуралісти» Д. Попова) для дітей з особливими потребами. Була організована поїздка до Соснового бору вихованців гуртка та діточок реабілітаційного центру з подальшою безкоштовною фотосесією, яку провели вихованці гуртка. На згадку про цю подію кожній дитині надрукували невеличкий фотоальбом.

Робота за умов карантинних обмежень

Під час карантину у березні – травні керівники гуртків Станції юних натуралістів проводили дистанційне навчання, яке здійснюється за допомогою цифрових технологій, має наступні форми занять:

- веб-заняття – дистанційні заняття, конференції, семінари, ділові ігри,
- практикуми, проведені за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей Інтернету.

Найдоступнішими та найлегшими засобами зв'язку з вихованцями гуртків СЮН та проведення онлайн-занять залишаються:

- месенджери (кожен гурток створив власну групу, спільноту на платформах Facebook, Телеграм, Інстаграм, Вайбер де вихованцям надсилаються інформації про екологічні конкурси та акції, консультації з питань навчання та роботи під час карантину, обмін фото виконаних робіт для онлайн конкурсів);

- YouTube-канал <https://youtu.be/48i4WkTLYvQ> (Станції юних натуралістів має свій власний канал, що дає можливість через посилання надавати доступ до відео-занять або ж поширювати вже змонтовані освітні ролики згідно обраної теми). За час карантину керівниками гуртків Пуляєва С.Ю., Карпенко Ю.П., Смірнова М.О., Філоненко І.П. було розроблено та записано понад 30 відео-занять згідно календарного планування.

Науково-дослідна робота керівниками гуртків Карпенко Ю.П., Філоненко І.П. проводиться на платформі Google-Клас (де вона розміщує власні методичні розробки по роботі вихованцями, відео, рекомендації, тестування).

Позашкільний заклад як середовище ведення інноваційної діяльності

Олена Зотова, методист

*Хмельницький обласний
еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді,*

*Тетяна Манійчук, директор
Олена Філюк, заступник директора
з навчально-виховної роботи*

*Шепетівський міський центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді*

В основу Концепції Нової української школи покладено компетентний та аксіологічний підходи. Основою ефективною діяльності методичної служби є її інноваційне спрямування. У Законі «Про освіту» зазначено: «Настав час змінити підхід учителів до навчання учнів, дітям запропонувати іншу модель, яка зробить з них не стільки «знаючих», скільки думаючих і мислячих, як того вимагають сучасні реалії». Саме тому необхідно змінюватися й самому закладу освіти, його педагогічному колективу. Запровадження освітніх інновацій є обов'язковою частиною цього процесу.

Супервізія - новий інструмент професійної підтримки та професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи. Ключові функції супервізора: консультативна, наставницька, функція фасилітатора (модератора).

Традиційною формою супервізії в обласному ЕНЦУМ стало *індивідуальне* наставництво, шефство. Індивідуальне наставництво та співпрацюючий стиль дає високу ефективність завдяки тісному особистому контакту і є яскравим прикладом партнерства, в якому кожен учасник супервізії відчуває відповідальність за успішне вирішення проблеми. Наставник є ресурсом, що спільно вирішує проблеми із своїм підопічним та допомагає молодому педагогу виробити свій власний педагогічний стиль.

Актуальність і своєчасність педагогічної супервізії полягає в розкритті особливостей педагогічного наставництва молодого педагога закладу відкриває нові підходи щодо вдосконалення педагогічного наставництва молодих педагогів і стане поштовхом до подальшого осмислення і практичного вирішення означеної проблеми.

Прагнучи бути в авангарді інноваційного поступу, заклади позашкільної освіти області активно долучаються до науково-дослідної та експериментальної роботи, відкривають на своїй базі майданчики і започатковують експерименти різного рівня відповідно до свого освітнього профілю.

Створення інноваційної моделі STEM-освіти є актуальною для профільних закладів позашкільної освіти, зокрема, в обласному ЕНЦУМ більше

25 років реалізуються ідеї інтеграції природничо-математичних наук, профілізації та профорієнтації.

Створений ще в 1994 році на базі Хмельницького ОЕНЦУМ експериментальний майданчик Національної академії педагогічних наук України, ефективно забезпечує науково-педагогічну співпрацю і творчу реалізацію педагогічних новаторських ідей педагогів закладу й педагогів-ентузіастів юннатівської справи в закладах освіти області.

Так новаторська співпраця педагогів і науковців області забезпечила успішну реалізацію їх творчою групою експериментального майданчика 4-х науково-освітніх проектів:

- ✓ проєкт «Позашкільна освіта - науково-методичне забезпечення екологічної освіти та морально-духовного виховання дітей, учнівської і студентської молоді»;
- ✓ проєкт «Формування творчої та соціально активної особистості засобами телекомунікаційних проєктів у позашкільному навчальному закладі»;
- ✓ проєкт «Сучасні здоров'язбережні технології навчання і виховання школярів як шлях до якісної освіти»;
- ✓ проєкт «Формування національно-патріотичних почуттів дітей, учнівської і студентської молоді юннатівськими формами роботи в контексті українського патріотизму та євроінтеграції України».

STEM - освіта ґрунтується на міждисциплінарних підходах у побудові навчальних програм різного рівня, окремих дидактичних елементів до дослідження явищ і процесів навколишнього світу, вирішення проблемно-орієнтованих завдань.

Використання провідного принципу STEM - освіти – інтеграції – дає змогу осучаснити методологічні засади, зміст, обсяг навчального матеріалу природничого циклу, технологізацію навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня.

Реалізації завдань першого спільного науково-освітнього проєкту **«Позашкільна освіта - науково-методичне забезпечення екологічної освіти та морально-духовного виховання дітей, учнівської і студентської молоді»** супроводжувалась друкуванням 35 змістовних посібників навчально-методичного, інформаційно-довідкового та природничо-красознавчого змісту, 12 з них - з грифом Національної АПН України та НЕНЦУМ.

Педагоги закладів позашкільної освіти здійснюють навчальну діяльність відповідно до чинних навчальних програм, проте програми не обмежують творчої ініціативи педагогів, передбачаючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб вихованців, у застосуванні методів і засобів навчання (навчально-методичні комплекси, підручники, програми, посібники, відеоматеріали тощо).

Перехід до компетентнісної моделі навчання та впровадження нових методичних підходів передусім передбачає:

- принципово нове цілепокладання у педагогічному процесі, зміцнення акцентів у навчальній діяльності з вузькопредметних на загальнодидактичні;

- оновлення структури та змісту навчальних предметів, спеціальних курсів тощо;
- визначення та оцінювання результатів навчання на основі ключових та предметних компетентностей школяра;
- запровадження наскрізного STEM – навчання, компетентісно-орієнтованих форм і методів навчання, системно-діяльнісного підходу;
- запровадження інноваційних ігрових технологій навчання, технологій case – study, інтерактивних методів групового навчання, проблемних методик із розвитку критичного і системного мислення тощо;
- коригування змісту окремих тем навчальних предметів з акцентом на особистісно-розвивальні, ігрові методики навчання, ціннісне ставлення до досліджувального питання.

Так, керівник гуртка юних лісівників Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, керівник зразкового учнівського лісництва «Пліщинське» закладу загальної середньої освіти села Пліщин Шепетівського району Зведенюк Микола Андрійович розробив авторську, **інтегровану, міжпредметну навчальну програму** для освітнього процесу в закладах загальної середньої і позашкільної освіти, яка сприяє формуванню загальних і фахових компетентностей школярів, стійкого інтересу вихованців гуртка до знань про природу рідного краю, зокрема, її компоненту – лісів. Також впровадження цієї Програми у освітній процес в позаурочний час сприятиме реалізації освітянами спільно з лісівниками завдань навчання і виховання підростаючого покоління в контексті лісової педагогіки, профорієнтації учнівської молоді на лісгосподарські професії, забезпечить неповнолітнім креативність мислення, самостійність і професійну спрямованість у навчанні.

Актуальність програми визначається соціальним замовленням, тому що надає можливість вихованцям гуртка виробити навички, знаходити ефективні рішення будь-яких проблем життєдіяльності та можливість особистості самореалізуватися в соціумі.

Новизна розробки полягає в тому, що у ній адаптовано використання інтерактивних методів під час проведення гурткової роботи у закладах загальної середньої і позашкільної освіти для сприяння процесу формування у їхніх вихованців широких пізнавальних інтересів.

В Програмі підкреслено важливість використання міжпредметних зв'язків на заняттях гуртка юних лісівників, що дає можливість педагогу творчо підійти до виконання тих завдань, які потребують одночасного засвоєння школярами і гуртківцями знань з інших предметів природничого циклу.

Програма забезпечує реалізацію педагогами завдань біологізації навчально-виховного процесу, екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури підростаючого покоління, виконання поставлених перед педагогом та вихованцями гуртка завдань теоретичного навчання і виконання практичних лісгосподарських робіт з участю лісівників, доступна, в ній деталізовані і ретельно прописані всі її складові.

Такі ж завдання поставлені перед педагогами і вихованцями в авторських програмах керівників гуртків Хмельницького ОЕНЦУМ Ганзюк А.Я. та Новак В.О. (Програма гуртка екологічної біохімії та Програма гуртка юних орнітологів).

Одним з інноваційних напрямів гурткової роботи в Шепетівському міському ЦЕНТУМ є кінологія. За даним напрямом в закладі працюють гуртки «Основи кінології» та «Юний хендлер». Керівником гуртків Беляєвою Ольгою Михайлівною розроблені програми «Основи кінології» (рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Лист МОН України №1/11– 99 від 10.01.2020) і «Юний хендлер» (рекомендована кафедрою методики позакласної та позашкільної роботи НЕНЦ як експериментальна авторська розробка (протокол №2 від 25.05.2020). Програмами передбачено формування у вихованців пізнавального інтересу до кінологічного світу, ознайомлення з породами собак, поглиблення знань з анатомії і фізіології собак, знайомство із спортивними змаганнями та конкурсами, набуття навичок підготовки собак до показу на виставках.

Успішно реалізована розвиваюча програма з елементами лялькотерапії «Еколялька» (кер. гуртка Стафєєва Марина Василівна). Програма спрямована на формування толерантного ставлення один до одного, розвиток комунікативних навичок, зміцнення психічного здоров'я вихованців, виховання співчуття, доброзичливості, взаємодопомоги та інших позитивних якостей, підвищення екологічної культури, самооцінки і соціалізації особистості засобами лялькотерапії.

Програма передбачає розвиток комунікативних якостей, мовлення дітей, сприяє подоланню комплексів, бар'єрів у спілкуванні, виховує доброзичливе ставлення один до одного. В ході роботи використовуються вправи творчого характеру, вправи на самопізнання та самовиховання, рольові ігри, релаксаційні вправи, ігри-розминки).

Не менш ефективним засобом STEM-освіти є **дослідно-проектна діяльність** учнівської молоді. Виконання навчальних проектів передбачає інтегровану дослідницьку, творчу діяльність вихованців, спрямовану на отримання самостійних результатів під керівництвом педагога.

Під час виконання навчальних проектів виконують різнорівневі дидактичні, виховні та розвивальні завдання: вихованці набувають нових знань, умінь і навичок, які знадобляться в житті; розвиваються мотивація та пізнавальні навички; формується вміння самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі, висловлювати власні судження, виявляти компетентність.

Проектно-зорієнтоване навчання дає змогу вихованцям оволодіти знаннями сформувані навички у практичній діяльності, пройти технологічний алгоритм від зародження інноваційної ідеї до створення комерційного продукту, а також навчитися презентувати його потенційним інвесторам.

Викликати інтерес дитини надзвичайно важко, особливо в нашому технологізованому світі. І це – без урахування загального контексту, в якому живе дитина: інформаційне середовище, колосальний розвиток шоу-бізнесу, зокрема у веб-світі. З усім цим нам потрібно конкурувати за інтерес дитини.

Реалізація моделі STEM-освіти в Хмельницькому ОЕНЦУМ прослідковується в науково-методичній, дослідницько-експериментальній діяльності.

За рахунок певної свободи, яку мають позашкільні заклади через свою організаційно-правову форму, дозволяється залучати ресурси шкіл, вишів, Національної академії педагогічних наук України.

В системі позашкільної освіти сформувалася перспективна система роботи з інтелектуально обдарованими дітьми: проводяться регіональні, всеукраїнські, міжнародні профільні конкурси, проекти, олімпіади, до яких залучаються школярі з великої мережі спеціалізованих ліцеїв та гімназій і демонструють на них хороші результати. Це той трикутник, на базі якого, позашкільля Хмельниччини вибудовує підходи до впровадження в освіту дитини принципів наукового й інженерного методів, усіх інших ефективних науково-педагогічних практик.

Третє десятиліття поспіль на базі Хмельницького ОЕНЦУМ, працює наукове товариство учнів хіміко-біологічного напрямку територіального відділення МАН України, де реалізується прагнення кожного школяра розвинути свій інтелектуальний потенціал. Науково-дослідницька діяльність вплітається в концепцію STEM-освіти й має на меті досягнення спільних результатів – навчити школяра бути практичним науковцем і через свої знання та результати дослідження – покращувати життя людства. Різноманітність наукових напрямів дає можливість проводити дослідження в різних наукових галузях, наполегливо досягати поставленої мети і отримувати очікувані результати.

Члени наукового товариства учнів територіального відділення МАН виконують науково-дослідницькі роботи у хіміко-біологічному відділенні та секціях, результати яких мають практичне значення для покращення якості життя суспільства та є одним із чинників визначення професійної орієнтації майбутнього вступника до вищого навчального закладу. Формування дослідницької компетентності у STEM-освіті потребує розвитку в школярів здатності до самостійних спостережень, дослідів, експериментів, що насамперед передбачає спроможність здійснювати аналіз, синтез, проводити виокремлення суттєвих ознак, робити порівняння, узагальнення та висновки.

Під час науково-дослідницької діяльності школярі опановують більшість загальних умінь:

- спостерігати за фактами, середовищем, подіями;
- самостійно формулювати проблему дослідження;
- висловлювати гіпотези;
- визначати способи перевірки гіпотез;
- визначати закономірності;
- визначати способи підтвердження чи спростування гіпотез;
- робити висновки

Отже, наукове товариство учнів обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді територіального відділення Малої академії наук сприяє формуванню раннього професійного самовизначення учнівської молоді, популяризації інженерних професій, підтримці обдарованої молоді, поширенню інноваційного досвіду та освітніх технологій, розповсюдженню ідей STEM-освіти.

Одним із найважливіших завдань сучасної освіти стає підготовка школярів до дослідницької діяльності, формування навичок дослідницького

пошуку. STEM-освіта направлена на розвиток в школярів креативного мислення та формування компетентностей дослідника. На відміну від традиційного навчання, де кожен предмет вивчається окремо, STEM-освіта репрезентує унікальний підхід у викладанні та освоєнні знань, коли навчальні предмети поєднуються між собою, інтегруються в технології.

Практика залучення учнівської молоді до навчальних та наукових досліджень з кожним роком стає більш широкою, популярною та результативною. Це перспективний напрям розвитку освіти, на який звернули увагу не тільки вітчизняні науковці, а й світова прогресивна спільнота.

На сьогоднішній день багато науковців приділяють увагу сучасним тенденціям STEM-освіти, практичному інструментарію, до яких можна віднести розвиток дослідницьких вмінь школярів. Доведено, що дослідницька діяльність у навчальній діяльності сприяє розвитку мислення, самостійності, самоконтролю, рефлексії, активізує пізнавальну та творчу позицію особистості.

Метою цього напрямку роботи Хмельницького ОЕНЦУМ є аналіз викликів сьогодення щодо освіти, направленої на розвиток дослідницьких здібностей вихованців та практичних навичок при закладанні дослідів на учнівській навчально-дослідній земельній ділянці (далі УНДЗД).

Згідно з дослідженнями Т. Байбари, дослід як метод пізнання, вид пізнавальної діяльності суб'єкта охоплює такі структурні компоненти:

1. Осмислення власне предметних цілей дослід. Актуалізація знань про об'єкт, з яким проводиться дослід.
2. Планування дослідів:
 - а) визначення практичних дій, їх послідовності;
 - б) вибір обладнання (приладів і матеріалів).
3. Виконання дослідів:
 - а) виконання практичних дій у необхідній послідовності;
 - б) цілеспрямоване спостереження за об'єктом (змінami, які відбуваються, результатами змін) під час дослідів;
 - в) усвідомлення результатів спостереження;
 - г) самоконтроль за процесом дослідів.
4. Осмислення результатів дослідів:
 - а) узагальнення фактів;
 - б) установлення взаємозв'язків;
 - в) фіксація наслідків дослідів (усно, письмово, графічно).
5. Закріплення результатів проведення дослідів: знання цілей, власне предметних результатів, способів практичних і перцептивних дій та їх необхідної послідовності, приладів і матеріалів для виконання дослідів та відповідних вмінь [8].

Проведення школярами самостійних дослідів і виконання ними творчих експериментальних дослідів є актуальним на заняттях гуртків сільськогосподарського та біологічного профілю. Вартим уваги є досвід педпрацівників сільськогосподарського відділу обласного ЕНЦУМ щодо впровадження елементів STEM-освіти в процесі практичної дослідницької роботи вихованців на учнівській навчально-дослідній земельній ділянці.

Такий проект підвищує якість знань з сільськогосподарської праці, біології, хімії, екології, ІТ-технологій, озброює вихованців першими економічними

знаннями, які отримують під час розрахунків норм висіву насіння, внесення добрив, запланованих урожаїв, затрат праці і т.д.

Дидактична мета проекту – організація навчально-пізнавальної діяльності вихованців по засвоєнню, закріпленню, застосуванню знань, навичок і вмінь на практиці; перенесення знань у нові ситуації; самостимулювання до пошуку шляхів розв'язання поставленої мети; стимулювання інтересу, самостійності й творчості.

Мета проекту (яку ставлять перед собою вихованці) – збагачення учнівської навчально-дослідної земельної ділянки закладу кращими районованими сортами овочевих, плодово-ягідних культур.

Для досягнення мети вихованцями складається поетапний план робіт на УНДЗД.

Отже, поетапна робота вихованців полягала в пошуці інформації про ґрунти, біологічні характеристики рослин висіяних та висаджених на полях УНДЗД, складанні плану роботи, схематичне креслення полів овочевої та польової сівозмін, складання кошторису та обчислення розрахунків майбутнього урожаю, виконанні ескізів лікарських рослин та креслень полів овочевої та польової сівозмін, схем квітників та колекційної ділянки, виготовленні гербаріїв. Чіткий розподіл роботи між вихованцями гуртків дозволив їм досягти спільної мети. В цій роботі були залучені всі гуртківці, адже дослідницька діяльність у старшому, підлітковому віці активізує формування соціального досвіду і соціально цінних якостей особистості (прагнення до самоосвіти, ініціативність, дисциплінованість, відповідальність, самостійність тощо), що дозволяє підлітку успішно вибудовувати взаємини з навколишнім світом і людьми.

Такий комплексний проект допомагає вихованцям пов'язати різні теми природничого циклу і посилює мотивацію вивчення ботанічних, зоологічних, географічних, математичних аспектів, сприяє засвоєнню наукових методик, комп'ютерних технологій, основ овочівництва, зеленої архітектури та садівництва.

Крім того, ця робота несе значне профорієнтаційне, розвиваюче та виховне навантаження оскільки дає розуміння суті професій, виховує допитливість, наполегливість, дисциплінованість, відповідальність, формує навички групової роботи, комунікабельності, креативності, уміння спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.

Робота виконувалась в рамках обов'язкової для вивчення складової навчальних програм сільськогосподарського та біологічного профілю.

Заняття, на яких використовуються елементи STEM-освіти розважальні і динамічні. Без сумніву, закладаючи різноманітні досліди, вони проявляють все більший інтерес до науки і техніки.

Для ранньої профорієнтації молоді та її мотивації до вступу на природничі та інженерні спеціальності продовження освіти в науково-технічній сфері для різнобічного розвитку кадрового потенціалу країни і запобігання відтоку майбутніх кваліфікованих фахівців в області створені учнівські лісництва.

Це інноваційний проект STEM-освіти, який надає додаткові можливості для формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей

вихованців, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач, проблем, критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності.

Особлива увага в інтегративних заходах проекту приділяється співробітництву фахівців різного профілю, бо STEM-освіта ґрунтується на міждисциплінарному підході у побудові індивідуальної траєкторії інженерно-технічного розвитку здібностей молоді.

Відповідно до концепції розробників, STEM-освіта поєднує в собі **міждисциплінарний** і **проектний** підходи. Основою міждисциплінарного підходу виступає інтеграція природничих наук в технології, інженерну творчість і математику. У зв'язку з цим навчання вихованців STEM-дисциплінам має передбачати застосування методик їх викладання не як самостійних, відокремлених одна від одної, а на засадах міждисциплінарної інтеграції.

STEM-підхід в освіті ґрунтується на конструюванні навчальних дисциплін і окремих дидактичних елементів на міждисциплінарних засадах (інтегроване навчання відповідно до певних тем, а не окремих дисциплін) [2, с. 32-34]. Така освітня технологія має на меті комплексно формувати ключові фахові і соціально-особистісні компетентності учнівської молоді, які визначають її конкурентну спроможність на ринку праці:

- готовність до розв'язання комплексних задач (проблем);
- уміння побачити проблему та відрізнити у проблемі і якомога більше можливих сторін і зв'язків;
- уміння сформулювати дослідницьке запитання і шляхи його вирішення;
- гнучкість як уміння зрозуміти нову точку зору і стійкість у відстоюванні своєї позиції;
- оригінальність, відхід від шаблону;
- здатність до перегруповування ідей та зв'язків, абстрагування або аналізу, конкретизації або синтезу;
- відчуття гармонії в організації ідеї;
- розвиток критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності та інше.

Як усе це відбувається на гурткових заняттях?

Будь-яке навчання (в тому числі, коли ми говоримо і про STEM-освіту) має починатися з подиву – це перший крок. Другий – навчити дітей формулювати питання, третій – на основі питання навчити формулювати гіпотези, і нарешті – порівняти їх з тими, які були у науковців. Але для ефективності навчання після висвітлення гіпотези потрібно дати дітям можливість власноруч зробити якийсь дослід.

Під час занять керівник гуртка використовує інтерактивні форми навчання, залучає вихованців до роботи з різними джерелами наукової інформації. Обов'язково надає більше можливостей гуртківцям до самостійного пізнання та творчості.

Завдяки другому проекту експериментального майданчика НАПНУ «Формування творчої та соціально активної особистості засобами телекомунікаційних проектів у позашкільному навчальному закладі» в нашому

закладі є вільний доступ до мережі Інтернет, то заняття можна проводити в будь-якому кабінеті, зеленому класі або плодовому саду. Враховуючи цікавість навчального матеріалу, його природничий характер та використання у повсякденному житті, керівник гуртка пропонує вихованцям випереджувальні завдання - готуючи деякі питання заняття як окремі повідомлення, доповіді, презентації з використанням додаткової літератури та інформації, яка міститься в Інтернет-ресурсах.

Необхідною умовою для успішного засвоєння навчального матеріалу стає ефективно використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронних віртуальних лабораторій, а основними практичними видами діяльності: демонстраційні досліди, практичні роботи, семінарські заняття, використання мультимедійних засобів навчання, перегляд відео фрагментів, підготовка рефератів, захист навчальних проектів, учнівські конференції, навчальні екскурсії тощо.

Практика показує, що відкриті освітні інтернет-ресурси є доповненням до традиційних засобів навчання, забезпечують рівний доступ до якісної освіти молоді різних вікових груп, можливостей, а також дають можливість використання різних форм навчання.

Освітні сайти, віртуальні лабораторії, імітаційні тренажери, інтерактивні музеї, мапи, забезпечують доступність дослідних експериментів, творчість у навчанні. Використання якісних освітніх інтернет-ресурсів створює позитивну мотивацію до опанування школярами STEM-дисциплінами. У навчальній діяльності педагоги рекомендують використовувати вихованцям різноманітні освітні інтернет-ресурси, під час використання яких педагог ознайомлює їх з правилами Інтернет-безпеки, етичної поведінки та дотримання авторських прав.

З використанням в освітньому процесі ІКТ набуває поширення гейміфікація – це процес поширення гри на різні сфери освіти, який дозволяє розглядати гру і як метод навчання, і як форму виховної роботи, і як засіб організації цілісного освітнього процесу. Гра так чи інакше завжди була присутня в навчанні. Але останнім часом, коли сталося вибухове зростання інтересу учнівської молоді до комп'ютерних ігор, можемо говорити про гейміфікацію як про один із ключових трендів освіти. Розвивальне ігрове середовище поступово стає реальним конкурентом традиційним навчальним матеріалам. Вона дає можливість школярам працювати в команді і формувати компетентності, необхідні в реальному житті.

Американка Карла Фішер розробила і визначила більше 50-ти ігор, які можна використовувати в освітньому процесі і поділила їх на:

- ігри для сприйняття досліджень і відкриттів;
- ігри, що забезпечують підґрунтя для продуманих дій;
- спільні ігри;
- ігри на вирішення проблем;
- ігри на візуалізацію даних.

Також розроблені ігри для вивчення хімії, біології, рослинного і тваринного світу та ігри для маленьких дітей педагога закладу використовують їх у своїй діяльності. (Посилання для використання <https://www.youtube.com/watch?v=32khpuTpURw> <https://www.youtube.com/watch?v=MirZapWiIjc>)

Навчальну STEM-гру характеризують такі основні ознаки: до розробки гри залучаються провідні спеціалісти вищих навчальних закладів, науковці, експерти з різних галузей промисловості та економіки, досвідчені інженери, розробники, конструктори тощо; ігри адаптовані для використання різними віковими групами: враховані психолого-педагогічні особливості дітей, учнівської та студентської молоді; вчителі бачать результат і контролюють процес; учень має змогу самоконтролю; поєднання теорії та практики; міждисциплінарний підхід; сильні емоції – глибоке занурення в навчальні предмети.

Отже, використання ігор, ігрових технологій, імітаційних технологій, проведення науково-пізнавальних дослідів в контексті впровадження STEM-освіти позитивно впливає на навчальний процес сприяє формуванню основних навичок XXI століття. У вихованців розвиваються ініціативність, впевненість у собі, прагнення до перемоги, командний дух, креативність, кмітливність, винахідливість, прагнення експериментувати і досліджувати, здатність вирішувати складні проблеми, розв'язувати конфліктні ситуації, критично взаємодіяти через мову та медіа, робити висновки тощо

Сьогодні актуальною є проблема посилення науково-технічного напрямку в навчальній діяльності на всіх освітніх рівнях і екскурсії у даній системі розглядаються як потужний засіб реалізації завдань STEM-освіти.

Використання провідного принципу STEM-освіти — інтеграції — під час екскурсії дає змогу здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, показувати технологізацію процесів, формувати навчальні компетентності якісно нового рівня.

Організовані педагогами екскурсії це реальна можливість переведення теоретичних знань у практичну площину. Організацією екскурсій педагоги закладу займаються самі, бо практичним шляхом дійшли, що за браком вільного часу багатьох батьків діти не мають можливості активно досліджувати світ.

Тому щоб зацікавити вихованців, розбудити інтерес до навчання у гуртках еколого-натуралістичного напрямку на початку навчального року керівники гуртків пропонують школярам ходити на пізнавальні екскурсії. Прикладом цього є екскурсії до інтерактивного музею цікавої науки «Єврика» - це місце, де можна відчувати себе біологом, фізиком і чарівником одночасно.

Від тесту на дотик та до дзеркальних ілюзій. Вихованці гуртків можуть відчувати себе дослідниками і розібратись у різних фізичних, біологічних явищах.

В «Євріці» дітям демонструють закони науки та явища навколишнього світу. Тут кожен зможе перевірити електропровідність різних матеріалів, намалювати хитромудрий візерунок за допомогою маятника, створити карту з піску, намалювати себе через дзеркало, і навіть спробувати побути вагітним.

І дорослі, і діти відчують себе справжніми дослідниками, адже в музеї можна «доторкнутися» до науки: тут власноруч будують мости без жодного цвяха, спостерігають зародження торнадо та вимірюють рівень шуму. Експозиція музею присвячена таким розділам фізики, як механіка, оптика, електрика, магнетизм, акустика. Також у музеї можна знайти різноманітні оптичні ілюзії та головоломки. Біля кожної з цікавинок є таблички з

поясненням, мандрувати світом науки можна абсолютно самостійно і без допомоги екскурсоводів.

Привчаючи вихованців не просто відпочивати під час екскурсій, а й отримувати інформацію з різних джерел, ми формуємо науковий світогляд, невід'ємною частиною якого є потреба у засвоєнні нових знань та наявність відповідних умінь і навичок, що нині виступають однією з важливих передумов економічної і соціальної успішності і є актуальними з огляду на розвиток інформаційних технологій та зниження якості освіти.

Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді презентував свій досвід роботи 15 березня 2018 року в місті Києві на ІХ Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2018» і був відзначений срібною медаллю та Дипломом у номінації «Застосування інноваційних технологій STEM-навчання в аспекті розвитку здібностей вихованців, учнів і молоді» її організаторами – Міністерством освіти і науки України та Національною академією педагогічних наук України.

Підсумовуючи вище викладене, варто зазначити, що в сучасній соціокультурній ситуації інтенсивно формується нове уявлення щодо перспектив подальшого розвитку системи української освіти, надання якісних освітніх послуг, зокрема через упровадження моделі STEM-освіти в закладах освіти. Системний підхід до вивчення природничо-математичних дисциплін, на якому базується STEM-навчання, сприяє розвитку інновацій, реалізації творчого потенціалу особистості та її допрофесійного становлення.

Заклади позашкільної освіти активно долучаються до процесів упровадження моделі STEM-освіти в освітній процес творчих учнівських об'єднань, фокусуючи увагу на питаннях упровадження інтегрованого підходу до навчання вихованців, розвитку навичок критичного мислення та вирішення проблем, активної комунікації і командної роботи, розроблення інноваційних підходів до створення проектів, підготовки учнівської молоді до технологічних інновацій життя, застосування науково-технічних знань у реальному житті.

Впровадження STEM освіти в закладах позашкільної освіти дає принципово нову модель природничо-математичної освіти з новими можливостями і результатами для учасників освітнього процесу.

Людмила Головченко, директор

*Комунальний заклад
Чернівецький обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді”*

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

2020 рік знаменний важливими подіями в житті нашого позашкільного закладу: відзначенням 95 річчя юннатівського руху України та 70-річчя з дня створення. Перший подарунок, з нагоди ювілею, юннати отримали у вигляді лабораторного обладнання для «Екологічної STEM - лабораторії», метою якої є впровадження інноваційних методів позашкільної освіти і виховання зростаючого покоління та популяризація завдань STEM-освіти.

Екологічна STEM-лабораторія - це один з інструментів мотивації розширення спектру діяльності вихованців на заняттях, розвитку креативності та самостійності в майбутніх новаторів, забезпечення зростання інтелектуального та логічного їх рівня. Також це ріст рівня підготовки до участі в конкурсах та освітніх проєктах, виховання навичок спілкування, роботи в команді, вирішення проблем в контексті поточних потреб суспільства.

Ідея створення лабораторії підтримана Департаментом освіти і науки та Управлінням екології і природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації. Фінансова підтримка - обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у відповідності з Планом заходів виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2020 року за напрямом «Еколого-просвітницька діяльність».

Вище зазначена Стратегія дала можливість за рахунок коштів обласного спецфонду охорони довкілля профінансувати створення еколого-просвітницьких центрів на базах закладів освіти: Рукшинської ЗОШ I- III ступенів Хотинського району»; кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; Кам'янської ЗОШ I-III ступенів Сторожинецького району; села Михалково Сокирянського району на території НПП «Хотинський»; Горошовецького закладу загальної середньої освіти Юрковецької сільської ради Заставнівського району.

Це ще одна сторінка ефективного партнерства в справі екологічної освіти і виховання учнівської та студентської молоді.

Запровадження STEM – освіти в Чернівецькому міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді в цьому році знайшло своє відображення в роботі гуртка «Біологія людини засобами STEM – освіти» (керівник Єфтемій Д.Г.), але колектив закладу розробив та подав до плану розвитку освіти м.Чернівці на 2021-2023 р. проєкт «Сучасна лабораторія STEM-освіти та моніторингу стану навколишнього середовища». Сподіваємось, що скоро учні міста отримають нові можливості для дослідницької роботи.

Цього року традиційна Літня педагогічна школа, організована Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської

молоді спільно з кафедрою екології та біомоніторингу Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, проходила в онлайн форматі. Організатори заходу окреслили основні аспекти розвитку STEM-освіти у позашкільній, ознайомили присутніх з можливостями співпраці закладів освіти з екологічною STEM-лабораторією Чернівецького ОЦЕНТУМ та участі, у рамках проекту «Гарбологічний моніторинг населених пунктів», в трьох тематичних проектах, а саме:

- проект «Ні – сміттєзвалищам!»;
- проект «Сміття: сортуй, рятуй, заробляй!»;
- проект. «Виготовляйте компост – бережіть навколишнє середовище!».

Колективом закладу разом з кафедрою ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича започаткована ще одна акція «Буковинські первоцвіти». Акція проводиться щорічно з 1 лютого по 30 квітня. Метою її є залучення учнівської молоді до вивчення проблеми збереження первоцвітів, ознайомлення з рослинами, занесеними до Червоної книги України, рідкісними та зникаючими видами рослин Буковини. Учасники акції індивідуально, з батьками чи групою учнів вивчають первоцвіти своєї місцевості, фотографують і разом з анкетною надсилають організаторам. Це дає можливість науковцям виявити нові місця зростання рідкісних рослин, привернути увагу громадськості до охорони ранньовесняних квітів.

Однією з методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені задачі, є квест. Педагогічні працівники Чернівецького міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді активно протягом 2020 року впроваджують дану форму роботи з гуртківцями різного вікового складу. Методистом Давиденко Ю.Ю., керівником гуртків Єфтемій Д.Г. у формі веб-квесту розроблено, організовано та проведено з педагогами та їх вихованцями онлайн - міський етап Всеукраїнської еколого-патріотичної гри «Паросток».

Освітній процес у Чернівецькому обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді передбачає індивідуальний підхід до кожного вихованця з урахуванням їх потреб, можливостей та інтересів. Багато років поспіль у нас навчаються діти з особливими освітніми потребами. Заняття в екологічних гуртках допомагає не тільки розвитку і самовдосконаленню, а й сприяє соціалізації, професійному визначенні та інтеграції в суспільство. Педагогами закладу напрацьовано навчальні програми гурткової роботи для дітей з особливими освітніми потребами: «Зоосвіт» (особливості спілкування з тваринами контактного зоомайdanчика ім. В. Аксенина), «Екогармонія» (формування екологічної свідомості засобами природотерапії) та «Юні валеологи», які впроваджуються в освітній процес ЧОЦЕНТУМ. Цього року успішно продовжує свою роботу перша в області у позашкільному закладі інклюзивна група.

Розширила можливості закладу організувати для дітей з обмеженою рухливістю цікаві заняття, майстер - класи, виїзні екологічні екскурсії новостворена «Екологічна майстерня» та співпраця з новим партнером — громадською організацією «Каритас».

Значна увага в нашому закладі приділяється також і психологічному супроводу учасників освітнього процесу в умовах пандемії. Просвітницька, консультаційна та розвиткова робота з цього напрямку дозволяє гуртківцям та педагогічним працівникам оволодіти навичками стабілізації та саморегуляції емоційного стану, знайти внутрішні ресурси для підвищення впевненості у собі, досягнути емоційної реалізації. Організовано «Психологічний клуб для батьків», метою якого є дистанційна психоедукація з питань емоційної стабільності та батьківської ефективності, зниження рівня тривожності.

Для ефективного дистанційного навчання вихованців в умовах карантину створено медіатеку навчально-методичних матеріалів, занять гуртків відкритого електронного простору «Освітній електронний ресурс ЧОЦЕНТУМ» на Google-диск та «Google-диск МЦЕНТУМ», які є ефективними засобами використання інформації педагогічними колективами наших закладів, адміністративного контролю та швидкого обміну поточними нормативними документами.

Новації в позашкільній Чернігівській області

Інноваційні процеси в системі роботи комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

*Людмила Трегубова, директор
Світлана Велігорська,
завідувач методичного відділу*

*Комунальний заклад «Чернігівська
обласна станція юних натуралістів»*

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Удосконалення професійної компетентності педагогів

Особливої актуальності в сучасній соціально-економічній ситуації України набула проблема неперервної освіти як процесу, спрямованого на всебічний розвиток особистості, систематичне поповнення знань упродовж життя для розвитку особистості й удосконалення професійної компетентності. Необхідна умова безперервного професійного розвитку педагогічних працівників — це набуття ними компетентностей та особистих здібностей за технологіями: електронного навчання освіти дорослих.

Модель сучасного педагога-позашкільника передбачає готовність до застосування нових освітнянських ідей, здатність постійно навчатись, бути у постійному творчому пошуку. Саме тому для педагогів комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» основною метою саморозвитку й самоосвіти є досягнення бажаного рівня професійної компетентності. Кожен педагог закладу усвідомлює, що самоосвіта — це потреба, яка захищає його від інтелектуального зубожіння, сприяє до постійного пошуку, зростання і розвитку. В умовах карантину кожен педагогічний працівник ОБЛСЮН продовжили роботу з самоосвіти та підвищення кваліфікації у форматі онлайн-навчання, організатором яких стали

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, всеукраїнські освітні платформи «Всеосвіта», «На Урок» та Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського. Результатом є отримані сертифікати.

Проведення вебінарів, онлайн-лекцій для освітян області

З погіршенням епідеміологічної ситуації в Україні в цілому, і в Чернігівському регіоні, зокрема, формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів змінився. У 2020 році набули більшої актуальності вебінари, для організації яких використовуються відеоконференції. Педагоги Чернігівської обласної станції юних натуралістів також долучались до проведення вебінарів, під час яких відбувалось обговорення й прийняття рішень, дискусії, захист проєктів. Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити семінар у віддалених куточках області, коли учасників заходу стає більше, хоча вони знаходяться на значній відстані.

Так, 18 листопада 2020 року на базі Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського відбувся вебінар для педагогів закладів позашкільної освіти з проблеми «Заклади позашкільної освіти в умовах інформатизації суспільства». У заході взяли участь 46 осіб.

Під час вебінару презентовано досвід роботи щодо ролі закладів позашкільної освіти в організації дозвілля дітей і молоді в умовах дистанційного й змішаного навчання, впливу інформатизації на фаховий потенціал педагога та результативність заняття гуртка, участі в освітніх заходах, проєктах. Учасниками заходу обговорено питання сучасних підходів щодо проведення онлайн занять гуртка.

Цього року педагогами закладу також було змінено формат проведення консультаційних днів для слухачів курсів підвищення кваліфікації. З березня було призупинено проведення виїздів у заклади освіти області. Консультації стали надаватися у вигляді онлайн-лекцій через відеоконференцію на google-meet. У такий спосіб лектор і освітяни (учасники відеозв'язку) можуть бачити один одного, викладач має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом.

Педагогічна практика для студентів у вигляді онлайн-воркшопу

Для студентів II курсу факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка на базі комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» розпочалася педагогічна практика, яка проходила у вигляді онлайн воркшопу (в очно-заочній формі). Воркшоп (майстерня) в перекладі з англійської означає «майстерня» або «цех». Воркшоп - це колективний метод навчання, який передбачає активну участь кожної людини. Наставник (у нашому випадку – педагог ОБЛСЮН) створює умови для проведення воркшопу, надає вихідні дані для аналізу, матеріалів, точку відліку, але в процесі підготовки активно не бере участі. Учасники максимально вводяться у навчальний процес, експериментують, вивчають тему на конкретних прикладах, сперечаються, намагаються прийти до компромісу. Результат кожного залежить від ступеня його залучення та злагодженої командної роботи. Так, студенти-практиканти

розділившись на підгрупи, здійснили освітній теренкур територією станції, під час якого студентська молодь отримала безліч позитивних емоцій від спілкування із мешканцями куточка живої природи, замилувалися осінніми краєвидами на навчально-дослідній земельній ділянці.

У перший день практики студенти познайомилися з організаційно-педагогічними основами роботи ОБЛСЮН, роботою гуртків еколого-натуралістичного спрямування. Прослухали невеличку лекцію на тему «Екологічне виховання, як фактор формування екологічної культури особистості». Відвідали куточок живої природи, кімнату-музей бережливого і економного ставлення до хліба, еколого-просвітницьку стежку «Природа – наш дім» та відділи навчально-дослідної земельної ділянки станції.

Студенти-практиканти мали можливість самостійно опрацювати фахову та методичну літературу, познайомитися з матеріально-технічною базою станції, обладнанням у кабінетах, де займаються гуртківці .

У зв'язку з погіршенням епідемічної ситуації в Чернігівській області педагогічна практика відбувалася у дистанційному режимі.

Майбутні педагоги отримали домашнє завдання – приєднатися до групи закладу у фейсбуці і поступово виконати ряд завдань, які допомогли їм ближче познайомитися із педагогічною діяльністю станції юннатів.

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

Сучасну освіту неможливо уявити без інновацій. Декларативний метод викладання, коли педагог розповідає тему перед здобувачами освіти, відійшов у минуле, натомість прийшов персоналізований контент, гейміфікація навчання та високі технології.

2020 рік був особливим. Світ змінився дуже різко і непередбачувано. Освітній процес у закладах освіти відбувався відповідно до особливостей епідеміологічної ситуації у регіоні.

В умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та запровадження карантинних обмежень перед системою освіти постали такі виклики:

- забезпечення неперервності освітнього процесу;
- забезпечення якості освіти в умовах карантинних обмежень (під час онлайн/офлайн навчання, синхронного/асинхронного освітнього процесу);
- розвиток дистанційної форми навчання.

Працюючи над проблемою впровадження в практику роботи нових педагогічних систем і технологій навчання, педагогічний колектив комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» у 2020 році досяг певних успіхів у впровадженні інформаційних технологій в управлінні, методичному забезпеченні та організаційній підтримці освітнього процесу.

Для забезпечення освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання педагоги ОБЛСЮН використовували відео- та аудіозаписи занять, лабораторних, практичних занять, віртуальні практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання; віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання; ігрові інтерактивні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх використання; електронні бібліотеки чи посилання на них.

Для організації дистанційного та індивідуального навчання у закладі використали наступні веб-технології та програмні засоби:

1. Соціальну мережу Facebook, яка дозволяє спілкуватися керівникам гуртків та вихованцям. Facebook використовували для надання завдань юннатам, проведення консультацій, взаємообміну довідковою інформацією, проходження тестів.

2. Платформу LearningApps.org – онлайнвий сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи.

3. Хмарний сервіс (Google) для спільної роботи здобувачів освіти та педагогів.

4. Інструментами спілкування у дистанційному навчанні виступила електронна пошта закладу.

Як засіб оперативного спілкування педагогів і учнів, педагогів між собою використовується Чат, коли спілкування користувачів мережі відбувається в режимі реального часу. Viber дозволив створити закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

5. На початку літа створено інформаційно-просвітницький блог комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» - «Юннатівське літо – 2020». Це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить педагогам ОБЛСЮН. Педагоги закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» запропонували для дітей і дорослих здійснити віртуальний освітній теренкур територією ОБЛСЮН, який включає в себе квітники, сад, віртуальний контактний зоопарк, навчально-дослідну земельну ділянку, теплицю, еколого-просвітницьку стежку «Природа – наш дім», дендрарій, зону ігор і відпочинку.

Змістом освітнього теренкуру передбачено пізнавальні бесіди; спостереження за комахами, птахами, рослинами тощо.

6. Розкриттю нової теми, отриманню нових знань, провокуванню думки сприяло використання тематичного контенту Youtube (тематичне відео, короткі ролики, фільми - екранізації, освітні канали тощо); інфографіки; аудіо-книг або підкасти, інтерв'ю з цікавими людьми; youtube-канали викладачів-предметників; блоги вчителів (викладачів)-предметників (за категоріями) та ін.

Дехто з керівників гуртків записує відео-заняття, щоб максимально наблизити роботу з гуртківцями до формату живого заняття. Знімають заняття одним дублем на смартфон, а тоді монтують і викладають на YouTube. На них дають посилання. Заняття розміщують у фейсбуці і їх поширюють колеги.

7. На початку нового навчального року було зареєстровано заклад на освітній платформі (Google), у тому числі: створено гугл-сайт ОБЛСЮН для дистанційного навчання, сторінки для керівників гуртків; відбулася реєстрація всіх педагогів станції, отримання логінів і паролів, створено облікові записи. Заняття відбуваються відповідно до розкладу, який розміщений на вебсайті закладу та з наданням до нього доступу всім учасникам освітнього процесу. Згідно з розкладом керівники гуртків додають матеріали на свої сторінки для

самостійного опрацювання гуртківцями. До цих матеріалів входять - текстові документи; Google-форми та тести; презентації; відео- та аудіофайли.

8. На фейсбуці створено онлайн пізнавально-розвивальне видання «Абетка юнната», розглядаючи яке діти отримують цікаву інформацію про тваринний світ, закріплюють знання літер абетки. Діти старшого дошкільного та молодшого шкільного віку разом з батьками можуть виконувати різноманітні завдання, які розширять їх знання про тваринне різноманіття та його дивовижну неповторність.

9. На гугл-сайті ОБЛСЮН дистанційного навчання створено сторінку «Біологічний лекторій» для вихованців гуртків КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів», здобувачів освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти області і всіх, хто цікавиться проблемами сучасної науки пропонуються лекції з біології.